

Jõekaldal...

Kas olete lugenud neid raamatuid?

S. BOLDÖREV jt.

KAUGMATKAD

168 lk., hind 29 kop.

Raamatus käsitletakse matkade ettevalmistamist ja mitmesuguseid matkatarkusi, kusjuures peatähelepanu on pöördunud matkade tehnikale ning taktikale sportlikus mõttes. Toodud näpunäited on vajalikud eeskätt kaugematkadel, kuid kuluvad marjaks ära ka Eesti NSV-s matkamisel.

AKVAARIUM

384 lk., hind 1 rbl. 76 kop.

Raamat akvaariumisõpradele. Käsitletakse akvaristika ajalugu, akvaariumi seadistamist ja fotografeerimist ning akvaariumivee keemiat. Üksikasjaliselt kirjeldatakse akvaariumikalude ja akvaariumikalade haigusi ja nende ravimisviise. Raamat on rikkalikult illustreeritud.

E. KUMARI

KUIDAS VAADELDA LINDE

284 lk., hind 58 kop.

Lindude vaatlemine on kujunenud paljude inimeste lemmikharrastuseks. Linnud veetlevad neid ühtede huvipakkumate olenditena, kelle kohta teadmiste kogumine on suure kasvatusliku ja kultuurilise tähtsusega. Entusiastidele linnusõpradele muutub tegelemine lindudega eluliseks vajaduseks, matkad loodusesse lindude keskele on neile kütkestavamaks elamuseks.

Käesolev raamat annab asjahuvilistele väärtuslikke juhi- ja selgitavaid linnude elu vaatlemise kohta.

Raamat on rikkalikult illustreeritud fotode ja selgitavate joonistega.

A - 26882

EESTI NSV SPORDIÜHINGUTE JA ORGANISATSIOONIDE LIIT
VSÜ „KALEVI“ TALLINNA KALASPORDIKLUBI

Jõekaldal...

KALASPORDI JUHENDMATERJALE

TALLINN 1964

*Ilmo Mumm
24.07.64.*

TERVES KEHAS PEAB OLEMA TERVE VAIM

N. VANASELJA

Nõukogude tänapäev — see on kommunistihoone ehitamine. Kunagi varem pole ajaloos nii lühikese perioodi jooksul nii sihikindlalt lahendatud ulatuslikke ülesandeid, nagu seda tehakse meie maal praegu. Kunagi varem pole inimesed nii kiiresti realiseerinud hiiglaslikke plaane, millesse on kätketud nende eneste õnnelik olevik ja helge tulevik. Tänapäev kutsub, nõuab, kohustab! Ta kutsub võitlema inimese heaks, inimese õnne nimel.

Võitlus aga nõuab väärilisi võitlejaid. Mida raskemad ja keerukamad on probleemid, mida raskemini saavutatavad eesmärgid, seda targem, tugevam, vastupidavam, leidlikum ja osavam peab olema see, kes tahab eesmärgini jõuda. Kommunismi ehitamiseks on vaja, et niisuguseid igakülgset arenenud võitlusvõimelisi inimesi oleks meie maal võimalikult rohkem.

Uut tüüpi inimese kasvatamine, kelles ühtse terviku moodustavad vaimne rikkus, füüsiline täiuslikkus ja moraalne puhtus, on lahutamatu osa kogu uue ühiskonna suures loomisprotsessis. Kui me ei valmista seda uut inimest ette tohutult suurenenud nõudmistele, millele tänapäeva kommunismiehi-

taja peab vastama, siis pidurdub kogu ülesehitustöö. Kui me ei hoiata teda võitlusvõimelisena pikkade aastate vältel, ei loo talle võimalusi hingetõmbeks, aktiivseks puhkuseks, tema jõudude taastamiseks ja säilitamiseks, siis on tulemus seesama: ühiskondliku «kasuteguri» vähenemine.

Asi on ju selles, et tehnika areng ja koos sellega üha laienev tootmisprotsesside mehhaniseerimine ning automatiseerimine vähendab pidevalt inimeste füüsilist tööd, tema argipäeva askeldusi. Suureneb vajadus kulutada järjest rohkem aega õppimisele. Elutempo ja elutavad, millele peale liikumise unarussejätmise vajutab oma pitseri ka suur koormus inimese närvikavale, nõuavad sisemise tasakaalu säilitamiseks aktiivseid vastuabinõusid. Siin tulevadki appi kehakultuur ja sport.

Järjekindel kehaliste harjutustega tegelemine mitte üksnes säilitab, vaid ka suurendab inimese töövoimet, aitab pikendada eluiga, karastab tervist. Uurimuste ja vaatlustega on kindlaks tehtud, et isegi säärane lühiajaline, kuid süsteemikindel füüsiline tegevus, nagu tootmisvõimlemine, kaotab täielikult väsimustunde ja taastab töövoime.

Tütarlapsedki tungivad kalaspordi «saladustesse».

A. IVASKI foto.

Mis siis veel rääkida kehaliste harjutuste mõjust nendega pikaajalisel tegelemisel! Pealegi kui leitakse vorme ja võimalusi kehakultuuri harrastamiseks vabas looduses!

Ent teeksime vea, kui näeksime sportimises ja kehakultuuriga tegelemises vaid üht, füüsilist külge. Lähtudes NLKP XXII kongressi otsustest, partei programmist ja NLKP Keskkomitee juunipleenumi materjalidest, peame kehakultuuri ja spordi ülesandeid nägema mitte ainult selles, kuidas võita sentimeetreid, sekundeid ja kilogramme, vaid eelkõige selles, kuidas sentimeetrite ja sekundite alistamine inimest paremaks teeb. Järelkult peame kehakultuuriliikumise sügavalt siduma kasvatustööga, inimese vaimse palge, tema ideoloogia kujundamisega. Ter-

ves kehas peab olema terve vaim! Tähtis on sisu ja eesmärgid, mida kehakultuuri harrastamisega taotletakse. Ükskõik milliseid vorme me ka ei rakendaks, ikkagi peavad need tulemuseks andma inimese aktiivse osavõtu kommunistlikust ülesehitustööst.

Kehakultuuri ja spordi tervistav, kasvatuslik ja tootmist viljastav mõju saab olla seda suurem, mida laiemaid elanikkonna kihte ta haarab ja mida huvitavamalt, emotsionaalsemalt seda osatakse korraldada. Administreerimise ja käsutamisega inimesi sporti armastama ja harrastama ei pane. Paremal juhtumil tagab niisugune «meetod» küll üksikute ürituste läbiviimise, kuid halvemal peletab need «ühe korra pääsukesed», kes «prooviks» välja tulid, hoopis spordist

eemale. Jääb üle veenmine, selgitamine, huvitava ja jõukohase, eale ja ettevalmistusele vastava süstemaatilise tegevuse organiseerimine, et kord juba kehakultuurile «sõrme» andnud, jäädaks sellele truuks elu lõpuni. Partei programmi nõue — juurutada kehakultuur ja sport iga inimese igapäevasesse ellu — on teostatav ainult siis, kui suudame selleks leida just niisugused alad ja niisugused vormid, millega tegelemine ei eelda alati suuri väljakuid või saale, instruktoreid ja treenereid, vaid mille harrastamise lihtsus koos võistlusliku huviga ja elamuslikkusega oleks kättesaadav paljudele.

Möödunud aastal viibis vabariigis matkaradadel üle saja tuhande töötaja, viiskümmend tuhat otsis salajasi maastikumärke kaardi ja kompassiga — orienteerus, ligi kaksikümmend tuhat piitsutas õnge- või spinninguridvaga jõgede, järvede ja mere pinda, teist sedajagu jättis ulukeid jälitades seljataha igal jahiretkel kümneid kilomeetreid teedeta maid, ligi neljakümne kolmele tuhandele «ametlikule» suusatajale lisandusid tuhanded suusamatkajad ja pühapäevasõitjad. Leidus, millega tegelda vabal ajal. Viimasel ajal on nende alade ühiseks nimetajaks saanud massilise tervistava tegevuse spordialad.

See ei tähenda, nagu ei taotletaks teistel spordialadel samu tervistavaid eesmärke. Vastupidi. Eesmärgid on ühised, ainult nende ulatus ja nendega tegelemise vormid erinevad. Ei saa ju nõuda, et iga vana ja noor

võistleks nii kergejõustikus, pallimängudes jne. või et vanad jahiksid endiselt rekordite järele. Eesmärk on ju viia inimesed tööst või õppimisest vabal ajal värskesse õhku, panna nad pärast «istuvat tööd» aktiivselt liikuma. Kuidas — see sõltub juba võime- test, huvist, organiseerijatest. Kui spordi nn. klassikalistel aladel on massilisuse saavutamisel tingimuseks, et võistlused toimuksid enam-vähem võrdsete vahel (muidu kaob võistluste mõte!), siis massilise tervistava tegevuse aladel saavad kaasa lüüa peaaegu kõik, kellel vaid on huvi ja tahtmist. Võistlusedki, mis siin samuti toovad esile osavõtjate aktiivsuse, on jõukohased ega piirdu kaugegtki tavalise võistluse raamidega selle sõnas ränges mõttes ja teenivad NLKP programmi püstitatud eesmärki, mille kohaselt kommunismi ehitamise perioodil «viiakse ellu ulatuslike abinõude programm, mille eesmärgiks on vältida ja resoluutselt vähendada haigusi, likvideerida massilised nakkushaigused, pikendada eluiga».

Väär on seepärast eraldada massilist kehakultuurilist tervistavat tegevust üldisest kehakultuurilis-sportlikust tegevusest või seada neid teineteisele vastu, nagu seda pärguti tegema on kiputud. Meisterlikkus põhineb ju massilisel kehakultuuriliikumisel, kuid meisterlikkus omakorda kutsub spordiga tegelema tuhandeid uusi spordihuvilisi. Elav eeskuju on parim propagandist. See töö kehtib kehakultuuriliikumises tervikuna. Mida rohkem meil ka massilise tervistava tegevuse aladel on sääraseid oma ala meistreid, entusiastide, elavaid eeskujusid, seda rohkem liitub nende ridadesse uusi matkajaid, orienteerujaid, kala- ja jahimehi, võimlejaid, suusatajaid jt.

Käesolev väljaanne räägib «kalameestest», kuid pole mõeldud mitte ainult kalasportlastele. Pigem on siin ulatuslik materjal ühe massilise tervistava tegevuse huvitavama vormi kohta, kalasportlaste kogemustest, millest üht-teist on õppida ka neil, kes juba tegelevad mõne teise alaga või alles otsivad, millest peale hakata.

Innustagu järgnevad leheküljed lugejaid astuma kehakultuurilaste ridadesse ja andma oma osa, et kehakultuuriliikumine meie maal laieneks, muutuks sisukamaks, sihikindlamaks ja aitaks kaasa uue põlvkonna kommunistlikule kasvatamisele.

Kogemuste vahetamine.

R. KULLA foto.

KALAKASVATUSLIKELE MELIORATSIOONITÖÖDELE

E. MARTINSON,

Sisevete Kalavarude Kaitse Valitsuse juhataja

Kala nagu iga elusorganism vajab paljunemiseks, toitumiseks ja kasvamiseks vastavaid tingimusi. Lõhed ja meriforellid rändavad käreдавoolulistesse jõgedesse kudema. Haugid valivad koelmuteks suurveest üleujutatud luhaalad. Latikad heidavad oma marja väikeses kaldakäärudes veealustele taimedele. Paljud merekalad aga, nagu kilu, tursk, lest ja teised, siirduvad kudema rannast kaugemale avamerele, kus nende mari areneb vees hõljudes.

Selliseid erinevusi esineb teisteski kalade eluavaldustes. Haug ei saa teatavasti elada taimetoidust. Seevastu meile aklimatiseerimiseks Armeenias sissetoodud Sevani hramuul elab ja kasvab just taimetoidul. Nimelt on tema peatoiduseks veealuseid kive, taimi jms. katvad vetikad.

Sedasama võib täheldada ka kalade hingamistegevuses. Nii valib kalasportlastele hästi tuntud forell elamiseks külmaveelised, hapnikurikkad jõed ja ojad. Samal ajal ei ole enamik meie vetes elavaist karplastest hapniku suhtes kuigi nõudlikud. Mõned neist, nagu koger ja linask, tunnevad end oivaliselt isegi sääraastes veekogudes, kus teine kala hapnikupuudusel lämbub. Lühidalt: iga kala liik vajab olemasoluks vastavaid eritingimusi. Ja kui tahame, et meie veekogud oleksid kalarikkad, siis peame neid tingimusi tundma ning säilitama.

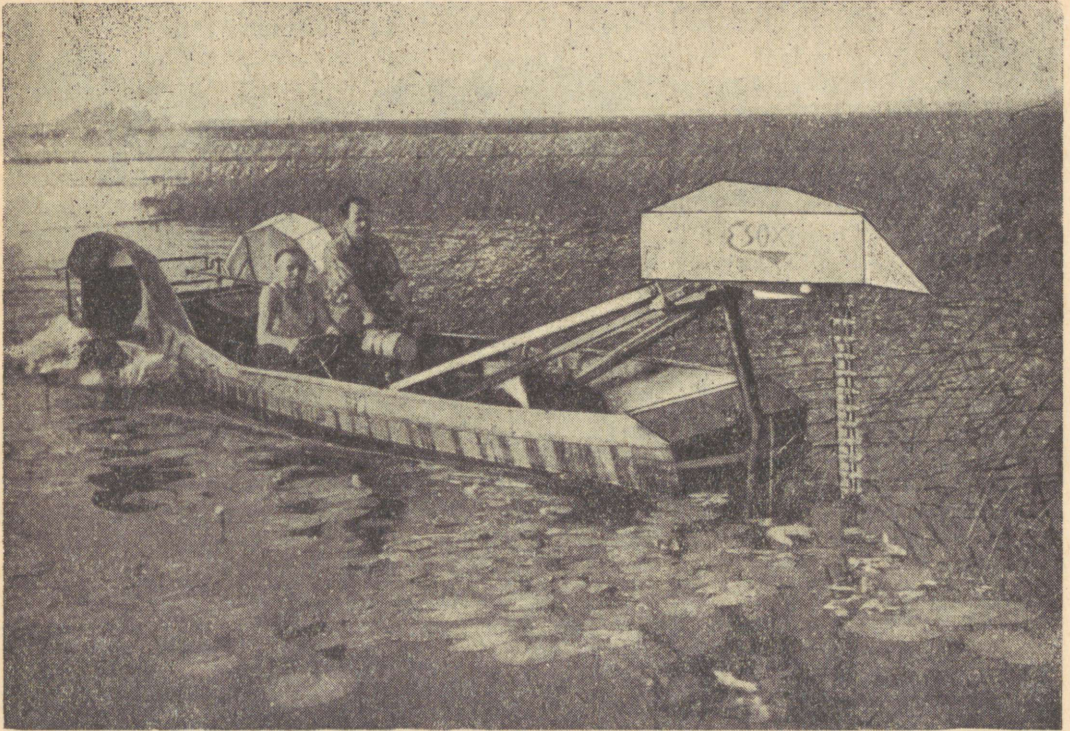
Õeldu ei tähenda aga seda, et veekogude režiimi ei tohiks muuta. Meie rahvamajanduse tormilise arengu käigus on paljud veekogud saanud täiesti uue ilme. Meenutagem Volga voogude ohjeldamist Kuibõševi ja Volgogradi tammidega või Narva ja Paunküla veehoidlat meie vabariigis. Ent kõik

need muutused peavad toimuma ranges kooskõlas kalamajanduse huvidega. Kahjuks ei peeta seda iga kord silmas.

Muutused veekogus ei teki üksnes inimeste käe läbi. Meil on küllalt juhtumeid, kus kalade suurepärased kudemisalad ja kalatoidul rikkad veekogud on aja jooksul oma kalamajandusliku tähtsuse kaotanud. „Kala on ära kadunud,“ oleme harjunud neil puhkudel konstateerima. Kuhu ta kadus? Mispärast? Mida ette võtta olukorra taastamiseks? Nendele erutavatele küsimustele oleme senini kahjuks äärmiselt vähe tähelepanu pööranud. Praktika näitab, et tänapäeval ei saa rääkida veekogude kalarikkuste suurendamisest, ilma et kalade olemistingimuste parandamiseks ei rakendataks laialdaselt abinõusid, ühesõnaga – mitte ilma kalakasvatustliku melioratsioonita.

Peatungi siinkohal mõningatel kalakasvatustlikel melioratsioonitöödel. Vaatame, mida selles osas saab ja tuleb ära teha.

Üheks peamiseks ohuks veekogule on tema jõudus kinnikasvamine, mida põhjustab veetaimestiku lopsakas arenemine. Eriti kahjustavalt mõjuvad siin kõvavarrelised veetaimed – pilliroog, kõrkjas jt. Neid taimi võib õigustatult nimetada veekogu kurnajateks, sest nad ainult võtavad veekogust, tagasi ei anna aga midagi. Näiteks ei aita kõvavarrelised taimed veekogu hapnikuga varustada, sest nende rohelised osad ulatuvad kõrgele üle veepinna ja hapnik, mida nad hingamisel eraldavad, haihtub õhku. Ka pisiloomade toiduna ei tule pilliroog ja kõrkjas arvesse, sest nad on selleks liiga kõvad. Küll aga kulutavad nad ise veekogu põhjast hulgaliselt kalade toitainete organismide arenemiseks vaja-

1

likku toitainet. Kõige tülikamad on need taimed oma suure visaduse ja laiutamistungi tõttu. Sageli katavad nad lühikese ajaga kogu veekogu pinna, pannes aluse selle soostumisele ja kinnikasvamisele. Seepärast osutub vajalikuks kõvavarreliste taimede hävitamine või vähemalt nende hulga piiramine veekogus. Ainult üksikjuhtumel võib neid jätta kitsa ribana kasvama, kas liiga pehme kalda kaitseks ärauhumise eest või barjäärina tuultest varjatud tsoonide loomiseks, nagu seda tehakse Võrtsjärve lõunaosas.

Lihtsamaks pilliroo ja kõrkjate hävitamise viisiks on nende perioodiline niitmine. Väikestel aladel ja madalas vees saab veetaimi niita hariliku vikatiga. Niita tuleb esialgu vähemalt kaks korda aastas: esimest korda kevadel, kui pilliroo ja kõrkja võrsed ulatuvad 20 kuni 30 sm üle veepinna, teistkordselt sügisel, kui võrsed on niisama pikad. Niitma peab võimalikult juurte lähedalt, sest varretüügaste vee alla jäämine soodustab

kogu juurtesüsteemi hävimist. Kui aga on tegemist suuremate veekogudega, tuleb paratamatult appi võtta ujuvad rooniitjad (foto 1).

Jõgede kõrkjaisse kasvamist võib täheldada Pärnu, Kasari, Pirita, Jägala ja paljudes teistes jõgedes. Sageli katavad tihedad kõrkjapuhmad siirdekalade (lõhe, meriforelli, vimma jt.) kudemisalad, mistõttu viimased muutuvad kudemiskõlbmatuks. Nähtavasti on selline kudemisalade kitsenemine avaldanud tunduvalt mõju meie vimmaparudele, sest mille muuga on seletatav vimmasaakide tohtu langus.

Kalakaitseorganid on uurinud vimmaparude suurendamise võimalusi ning jõudnud järeldusele, et üks peamisi abinõusid on kudemisalade ulatuslik laiendamine. Meie tähtsamas vimmapüügibasseinis Pärnus ongi selles suunas esimesi katsetusi tehtud. Mõõdundu suvel viidi seal Sisevete Kalavarude Kaitse Valitsuse ihtuolooži V. Ermi ettepanekul

2

3

läbi Sindi paisualuste vimma kudemisalade kõrkjast puhastamine ligikaudu 3 kuni 4 hektari ulatuses. Selleks kasutati edukalt traktor-juurijat, mis võimaldas kõrkjapuhmaste kõrvaldamise ja nende juuresüsteemide hävitamise kõrval kobestada sügavalt jõepõhja ja uuendada üldist koelmute seisukorda (foto 2).

Töenäoliselt aitavad mainitud melioratsioonitööd mõningal määral piirata ka ogalikkude levikut Sindi paisu all. Et ogalikke koguneb sinna igal kevadel musttuhat, seda kinnitavad Sindi kalakasvanduse direktori A. Jakobsoni algatusel organiseeritud ogalikupüügi tulemused. Kahe nädalaga püüti sealt välja ligi 8 tonni seda ablast kalamarja ja -vastsete õgijat. Arvestuste kohaselt mahub ühte kilogrammi keskmiselt 400 ogalikku. Tähendab, sedapuhku vähenes vimma-koelmuid ründav ogalikuparv 3,2 miljoni isendi võrra. Siit pole raske taibata, millist tohutut kahju võivad need näiliselt süütud kalakesed tekitada nii vimma kui teiste hinnaliste kalade varudele. Kas pole aeg teistelti jõgedel teha algust ogalikupüügiga? Fotol 3 on näha, kui lihtsalt ja erilise vaevata seda teha saab.

Pöördume hetkeks tagasi Pärnu jõe vimma kudemisalade laiendamise juurde. Kui eespool oli juttu Sindi paisualustest kudemispai-kadest, siis nüüd peatume paisupealsel jõeosal. Juba pealiskaudne tutvumine näitab, et siin on mitmekordselt avaramad kudemisvõimalused.

Sellele küsimusele ongi mõeldud. Isegi enam: Sindi paisule kalatrepi ehitamise projekt on juba valmis ja üle antud Sindi tekstiilivabriku „1. Detsember“ juhtkonnale. Trepp tuleb viieteistkümneastmeline, ligi 50 meetrit pikk ja 5 meetrit lai. Mõningal määral meenutab see Kegumsi paisu kalatreppi Daugava jõel. Ja nagu läti ihtüoloogide vaatlused 1958. aasta 27. augustist kuni 1960. aasta 29. oktoobrini näitavad, rändas nime-tatud ajavahemikus trepist üles 425 lõhet, 24 229 vimba, 12 680 särge ja 979 muud kala. See lubab oletada, et Sindi paisu kalatrepi läbilaskevõime tuleb veelgi suurem, sest ta on märksa madalam (Kegumsi trepil on 81 astet).

Mis puutub kalatrepi ehitamisesse, siis oleneb see eeskätt Sindi tekstiilivabriku juhtkonnast, sest kalatrepi ehitamine on vahetult

seotud kogu paisu rekonstrueerimisega. Pika-see siiski ei tohiks venida.

Edasi veel mõni sõna kalade kudemisvõimaluste laiendamisest. Teatavasti mõjub paljude kalaliikide kudemistingimustele ebasoodsalt veepinna tunduv kõikumine, mille tagajärjel kudemisalad võivad jääda kas liiga sügavale, liiga madalale või koguni kuivale. Eriti piiratud on madala veeseisu korral nende kalaliikide kudemisvõimalused, kelle mari on kleepuv ja heidetakse veelustele taimedele. Neil tuleb puudus kudu kinnitamiseks vajalikust substraadist. Sedasama võib öelda ka järsult süvenevate, kitsa kaldaalaga veekogude kohta.

Nii ühel kui teisel juhtumil on otstarbekas valmistada kunstlikke koelmuid kadaka- või kuuseokstest vihtade näol. Kohasemateks tuleb pidada ujuvaid koelmuid, sest neid ei ohusta veepinna kõikumised. Kuidas kunstlikke koelmuid valmistada, sellest oli juba pikemalt juttu varem ilmunud bülletäänides.

Kunstlike koelmute eelis on see, et nad võimaldavad veekogus kalade liigilise koosseisu formeerimist vastavalt veekogu tüübile. Ühelt poolt annavad nad massiliselt hinnaliste kalade marja ja loovad soodsad tingimused selle arenemiseks, teiselt poolt on võimalik nende kaudu kõrvaldada väheväärtuslike kalade kudu, piirates sellega nende arenemist veekogus.

Peale selle võimaldavad kunstlikud koelmud viia koos substraadiga hinnaliste kalade marja teistesse veekogudesse. Meie vabariigis viidi sellisel teel Peipsi tinti Võrtsjärve, kus teda praegu esineb töõnduslikes kogustes.

Lõpuks tuleb märkida, et meil on veel vähe tehtud veekogude režiimi parandamiseks. Eespool toodud üksikud näited ongi põhiliselt kõik, mis väärib märkimist. Lisada võib veel tööd Emajõe luhal 1959. ja 1960. a., mille käigus tõsteti vanajõgesid Emajõega ühendavate kraavide kaevamisel välja üle 30 000 kuupmeetri pinnast.

Kuid kõik see, millest äsja oli juttu, on vaid algus. Eesti NSV Ministrite Nõukogu Metsamajanduse ja Looduskaitse Peavalit-suse Sisevete Kalavarude Kaitse Valitsus ka-vatseb kalakasvatustlikke melioratsioonitööid lähemate aastate jooksul jätkata palju suuremas ulatuses ja loodab, et kalaspordiorganisationsioonidki seejuures jõudumööda kaasa aitavad.

RÄIM — SIBERI UUSASUKAS

J. KRUSEL

Siber oma ammendamata loodusrikkustega võib mitte üksnes geoloogide ja hüdroehitajaid. Siinse looduse omapära meelitab ka turiste, kalamehi ja paljusid teisi. Siberi mõõtmatud alad asuvad väga erinevates ja mitmekesistes kliimavöötmes. Käesolevas lühiaartiklis rändame kalamehe pilguga läbi Krasnojarski ja Abakani linna Beljo järve äärde ning läbi Irkutski Baikali kallastele.

Sõidu põhieesmärgiks oli Läänemere räime viimine aklimatiseerimiseks Beljo järve. Et see järv on soolaseveeline, siis otsiti ka soolalembest kala. Küllap meelitas kauge veetasukas siberlasi sellegagi, et räime viimine Araali merre 1954. ja 1956. a. õnnestus.

Kauge sõit kestis 30 tundi. Kõige huvitavam oli viimane teelõik.

Reis oli küll ilus, kuid räimemari kastis nõudis merevett iga 6 tunni järel. Nii me niisutasime teda ja lisasime temperatuuri säilitamiseks vahetevahel jäädk. Enne Beljo järve paigutamist kohandasime marja 8 kuni 9 tundi.

Beljo on väike, 7714 ha ja 28 m sügavune järveke. Ta asetseb metsata kaljuste mägede vahel, kus uitavad lambakarjad ja paiknevad karjuste majakesed. Beljo järv on pindalalt meie Vörtsjärvest 3,5 korda väiksem, Saadjärvest aga 10 korda suurem. Meie õngemehed räime Vörtsjärve Saadjärvest muidugi ei saa. Aga Beljo kalasportlastel see omast järvest ehk õnnestub.

Viibisime järvel kümme päeva ja selle aja jooksul ei jäänud nägemata võrkudega röövpüüdjadki. Et meiega olid kaasas nii kohalik kui ka Haapsalu kalakaitseinspektor, siis röövpüüdjatel õnne ei olnud. Ehkki siberlased olid väga ägedad, tuli neil siiski seadusest lugu pidada.

Pärast räimevastsete koorumist jätkus

meie teekond juba tagasi Krasnojarski, kus vaatasime põgusalt linna poolitavat Jenisseid. Järgmine peatus oli Irkutskis. Sedagi linna kaunistab jõgi – Angara, mille vesi on Jenissei omast märksa selgem. Kui viibida Irkutskis, siis ei saa jätta vaatamata 60 km kaugusel asuvat Baikalit.

Irkutskist Baikali äärde lookleb tee mööda Angara parempoolset kallast. Vasakpoolne kallas on kõrgem, jõe lättel muutuvad mõlemad kaldad mägiseks. Kohale jõudes paistab teele Samaani kalju, mis asub keset jõesuud. Legend jutustab, et kalju reguleerib Angara voolu ja kaitseb Irkutski linna üleujutuse eest.

Baikal on maailma sügavaim järv – 1620 m (1960. a. andmed). Maksimaalse sügavusega punkt asub järve põhjas liuakujulise nõo piires, kus üle 1600 m sügavused esinevad ligikaudu 60 km² suurusel alal. Sügavuselt konkureerib Baikaliga vaid Tanganjika järv Aafrikas oma 1435 meetriga. Suure sügavuse tõttu mahutab Baikal rohkem vett kui Läänemeri.

Iidses Baikalis on kujunenud väga huvitav ja omapärane fauna. Kohapealsetel uurimistöödel elutseb Baikalis 1191 liiki loomi. Kõige rohkem on vähilisi. Kalu on 50 liiki. Järve omapäraks on merihärglased ja kõige haruldasemaks kalaks golomjanka – umbes paarikümne sentimeetri pikkune ja juustukollane. See kala sünnitab elusaid poegi ja elab tavaliselt 500 m sügavusel. Öösiti on teda püütud ka 25 m sügavuselt. Tema omapäraks ongi suur kohanemisvõime rõhu kiirele muutumisele. Ta ei ole parvekala ega oma töönduslikku tähtsust.

Peamiseks töönduskalaks on seal maitsva lihaga siiglane – omuul. Ta on suurem meie siiaast, keskmise kaaluga 1,4 kuni 1,9 kg.

Teib Väana jões!

B. MURRU foto.

Omuuli varude suurendamiseks töötab järvel kaks kalakasvandust, kus inkubeeritakse 600 miljonit marjatera. Et looduslikust koest koorub vaid 10%, siis kavatakse ehitada juurde veel neli kalakasvandust üle 800 miljoni marjatera inkubeerimiseks.

Kevadel inkubeeritakse Baikali ääres kunstlikult ka harjuse marja. Harjus on siin üsna harilik tööduskala. Temast peavad suurt lugu ka kohalikud õngemehed. Neid võis üsna palju näha Baikalissee voolavate ojakeste suudmeis seda väledat kala püüamas.

Baikali harjus on lähedane meie omale, erineb uimekiirte arvu ja soomuste suuruse poolest. Baikalis tehakse vahet musta ja

valge harjuse vahel. Esimene neist hoidub madalamasse, kruusasesse kaldavette, teine aga järve sügavamatesse, liivase põhjaga osadesse. Valge harjus tungib harva jõgedesse, seega püüavad õngemehed peamiselt musta harjust.

Huvitav ja omapärane on selle 2000 km pikkuse rannajoonega järve elu ja loodus. Baikali ümbruses on õige mitmeid looduskaitsealasid. Näha ja kuulda oleks olnud palju, kuid meie ekskursioon lõpeb Listvinnitsas, ja algabki tagasisõit.

Soovitav igale loodusearmastajale-kalamehele sõita Baikali äärde. Nii siberlased kui ka Siberi oma rikkustega on helled ja külalislahked.

KALADE MEELTEST

N. MIKELSAAR

Nagu kõik elavad organismid on kaladki arenenud ja elavad alaliselt lahutamatus seoses meid ümbritsevate elutingimustega. Kalad võtavad oma ümbrusest vastu toitu, hapnikku, soojust jne. Samal ajal aga mõjutavad nad ka ise ümbrust, kuigi see alati silma ei paista.

Suhtlemisel ümbrusega on igal kalaliigil oma eriline käitumisviis ja sellele vastav närvikava ning meelelundite süsteem. Iga kalaisendi välisümbrus koosneb mitmesuguste jõudude, mõjutuste kogusummast.

Vastavalt energiavormidele omavad kalad nagu teisedki loomad ja inimene mitmesuguseid meelelundeid. Need on inimeste meeleorganitest erinevad, osalt primitiivsemad, osalt (tingituna kohastumisest vee-elule) seesugused, mis inimesel üldse puuduvad.

Tehakse vahet mehaaniliste, termiliste, keemiliste ja optiliste, ka elektriliste meelte vahel.

MEHAANILISED MEELED. Nende hulka kuuluvad kaladel: 1) üldine kompimismeel, 2) kaugkompimismeel, 3) tasakaalu- ehk raskustungimeel, 4) hüdostaatilise rõhu meel ja 5) kuulmismeel.

ÜLDINE KOMPIMISMEEL ehk ruumimeel on lihtne puutumismeel. Selleks on kalal naha all kompimisrakud, lihtsad meelerakud. Kompimisrakud jaotuvad kehal ebahülaselt. Paiguti esinevad nn. rõhu- ehk survepaigad, kus kompimisrakke on massiliselt, eriti kala huultel ja suukoopas. Kompimisrakke on ka poisetel ehk rahvakeelse kala „vuntsidel“ (mitte aga kõigil), samuti uimekiirtel. Arvatakse, et nendel on suur tähtsus kalade toiduvõtmisel. Näiteks saab karpikal ja mõnel teisel kalaliigil teatavaid suosi puudutades esile kutsuda tugevaid neelamisliigutusi.

KAUGKOMPIMISMEEL on teatavate vee võnkumiste, vibratsioonide meel. Siin on tegu nn. küljejooneelundi ehk kanalorganiga, meeleorganiga, mis esineb ainult kaladel ja kahepaiksetel loomadel. Välistelt näeme küljejooneelundit väikeste augukeste reana piki kala külgi. Need augud tungivad sageli läbi soomuste. Erinevatel kalaliikidel kulgeb see „küljejoon“ erinevalt, ilmses seoses kala eluviisidega. Näiteks pinnaveses elaval viidikal kulgeb küljejoon suhteliselt madalalt. Kellel on juhust meie rannikuvetes üksikute eksemplaridena kohatavat (samuti pinnaveses elavat) noakala näha, see pangu tähele, kuidas viimase küljejoon asetub isegi allpool rinnauime, üsna kohuserva ligidal.

Meeleorganid ise asuvad tegelikult sügavamal nende aukude kohal naha sees kanalis (näiteks haugil) või päris torus. Siin on kompimismeelerakkudest koosnevad närvikühmud. Kanal või toru on täidetud limase massiga, mis väljast, s. o. veeest tulevaid rõhu- ja helilaineid meelerakkudele edasi saadab. See organ annab edasi väga väikesi rõhu muudatusi, võnkeid vees. Näiteks akvaariumis asuv kala tajub juba cemail pörandal käivat inimest.

Oletatakse, et küljejooneorgani puhul on tähts

eriti kala enese poolt ujumisel tekitatud lainete peegeldumise vastuvõtmine. See on oluline kalade liikumisel parvedes vastastikuste pörkamiste vältimiseks. Katsed kõnelevad, et ka pimedaks tehtud röövkalad (haug, luts, ahven) võivad küljejooneorgani kaasabil edukalt saaki haarata.

Et kaugkompimismeel on tavalisest kompimismeeltest eraldi, seda näitab asjaolu: kui küljejoone närvide ühendus peaaegu läbi lõigata, jääb tavaline kompimismeel edasi talitlema.

Küljejooneorgan võib mõnel kalaliigil ka puududa (näiteks vingerjal). On arvatud, et küljejooneorgan on arenenud kalade keha pinnal asetsevatest nn. meelekühmukestest. Need on väikesel alusel asuvad elastised kepikesed (näiteks lepamaimul 0,1 mm pikad ja 0,2 mm läbimõõduga) või torukesed. Neid meelekühmukesti ja küljejooneorganit on vaadeldud ka kui voolumeelt, voolu suundliikumise (reotaksise) organit, mille abil kalad pea vastuvoolu hoiavad. Katsed tõendavad aga, et nn. voolumeelt puhul etendab suurt osa ka nägemismeel. Kalade „voolumeelt“ teenistuses on nähtavasti ka nn. poolringkanalite aparaat. See on sama, mis inimesel asub kõrvas, nn. kõrvalabürint. Poolringkanalid talitlevad kaladel pööramisele organitena, olles ühtlasi seotud tasakaalumeelega.

Kompimismeellega seoses kõneldakse paljude vee- kogude põhjal kalade nn. kontakti- ehk puutumismeeltest (nn. positiivset tigmotaksisest). See meel avaldub selles, et kalad püüavad taimede ja kivide vahele, pragudesse, torudesse ronida või liiva ja muda sisse pugeda (näiteks hink, lest, kammeljas jt.). Käabusäga ja liivarull ehk rünt (ürilane) püüavad võimalikult palju keha n.-õ. kontaktpunkte kõvade kehadega kokkupuutesse viia (poevad seetõttu akvaariumis nurka või hoiduvad teise kala vastu).

TASAKAALU- EHK RASKUSTUNGIMEEL on vabalt vees liikuvatele loomadele orienteerumiseks väga tähtis. Selgroogsete loomade tasakaalu- (staatika) aparaat asub kõrvalabürintis. Kaladel on siin kolm kõrvakivikest, mida otoliitideks (kuultmekivikesteks) nimetatakse. Õigem oleks neid nimetada statoliitideks, tasakaalukivikesteks (otos - kõrv, statos - paigutatud). Need on seotud kolme kotikese ja kolme meelerakude kuulmistähniga. Üks nendest kivikestest on tavaliselt teistest märksa suurem. Silmapaistvalt suuri, isegi ehtekivikestena kasutatud ilusaid valgeid otoliite leiame meie kodumaa kaladest tursal, samuti lutsul. Neid võib leida värske kala pealuu alumise külje kehapoolsemas osas asuvate ümarjate „kapslikeste“ kohalt, tehes siin terava noaga pikilõike. Tavaliselt ei lähe nende kalade otoliitide paar (s. o. kummalgi kehapoolel üks suur) ka keedetud pealtud lõhkudes kaduma.

Kõige olulisemat osa tasakaalumeelt talitluses etendab üks ülalnimetatud kotikestest, nn. keerustiku mõik. See reguleerib ka nn. kompensatoorset ehk tasakaalustavat silmade liikumist, mis seisneb selles, et kala

keha asendi muutudes jäävad silmad automaatselt suhteliselt endisse asendisse.

HÜDROSTAATILISE RÖHU MEEL on kaladele tähtis sügavusasetuse määramisel. Kala keha üldist erikaalu reguleerib enamasti ujupõis, mida täidetakse õhu neelamisega (avapöielised - heeringas, lõhe, angerjas, haug, karp) või gaaside verest eraldumise teel (sulupöielised - tursk, ahven, ogalik jt.). Ujupõis on hõljumisorgan. Reguleerides gaaside hulka põies, püsib kala soovitud veekihis ilma lihaste pingutusega. Mitmed põhjakalad on ujupõieta (lest, võldas) või neil on väike põis (vingerjalised). Hea hüdrostaatilise rõhu meel on eelkõige vabaveekaladel. Lepamaim tunneb veerõhu muutumist juba $1/2$ sm võrra veepinna tõusul või 1 sm võrra langedes. See toimub karpilastele iseloomuliku nn. Weberi aparadi omapäraste väikeste luude süsteemi abil, mis ühendab ujupõit kõrvalabüridiga. Ilma selleta ei tunne lepamaim ka 40 sm veetaseme muutust.

KUULMISMEELE olmesolu üle kaladel on vaieldud. Näidati, et tiigikalad, kes näiliselt kellahelina peale toitu otsima tulid, ilmusid kohale ka helinata, lihtsalt nägemismeele abil. Nad nägid kellaga inimest. On arvatud, et kalad võivad siiski kuulda, kuid et see neil mingisugust bioloogilist tähendust ei omavat, ei reageerivat nad sellele. Kui aga heli seoti näiteks toidu andmisega, s. o. kalu dresseeriti, siis selgus, et lepamaimud, kuldsäinad, trulling ja mõned teised kalad võivad kahtlemata kuulda. Madalamaid toone (97–145 Hz) eraldab lepamaim paremini kui kõrgeid. Oletatakse, et päris madalaid toone (18–30 Hz), mis asuvad juba heli ja infraheli piiril, võtab vastu ka üldine naha tundlikkus ja küljejooneelund, s. o. kompimismeel. Ka ujupõis koos Weberi aparadiga võib kuulmisel kaasa aidata resonaatorina.

Herteril õnnestus kääbussäga inimese häälele dresseerida. Üks kala õppis ära sõna „Eva“ 30-kordse dressuursõotmise järel, teine kalaisend sõna „Adam“ aga alles 50–170-kordse dressuursõotmise järel. Silp-analüüs näitas, et kalad on tegelikult dresseeritud ainult rõhutatud vokaalidele „E“ ja „A“.

Katsed näitasid, et lepamaimud ja kääbussägalid heli suunda ei eralda! Viimast seletatakse sellega, et kala kõrvad on liiga ligistikku ja eriti vees, kus heli liigub umbes 4 korda kiiremini kui õhus, ei ole kõrvadel heli vastuvõtmisel praktiliselt ajalist vahet, mis võimaldaks heli suunda määrata. Mõnedel Musta mere põhjakaladel tõestati aga hiljuti ka heli suuna eraldamise võimet.

Kuulmismeele eksisteerimist kaladel sunnib oletama ka asjaolu, et paljud kalad, nagu viimasel ajal on selgunud, tekitavad ise helisid. Vana ütlus „tumm nagu kala vees“ ei ole niisiis päris õige. Ilmneb, et kaladel esineb ultraheli tekitamise kui ka kuulmise võime.

TERMILISED MEELED. On põhjust kõnelda ainult ühest termilisest meelest, mis on seotud kalade reageerimisvõimega vee soojuse, erinevuste, vee temperatuuridele. Termilise meele organid ise on kalade juures aga alles vähe tuntud.

Kalad reageerivad vee temperatuuridele sageli väga peenelt. Nagu näitavad meie kalurite kogemused, valivad näiteks räim ja kilu neile sobiva temperatuuriga veekihi, nii et reguleerides termomeetri abil püüakse

õiget sügavust, on võimalik saada suuremaid saake. Eriti tundlikult valivad kalad veetemperatuuri kudemisperioodil. Sobiv temperatuur on üheks oluliseks kudemisajaks, osalt ka kudemiskoha määrajaks. Kalade väga pikad ränded on sageli seotud sobiva temperatuuriga veekogu või selle osa leidmisega. On kalu, kes on kohastunud väga ühtlastele temperatuuridele – kas näiteks külmemale allikaveele (meil esinevatest kaladest tiigikala – ameerika paalia) või teatud kalaliigid püsivalt üle 50° C soojade allikate veele. Kõige mitmekesisemaid temperatuuriolusid näib meie kaladest taluvat väike luukaris – alates külmast allikaveest kuni peaaegu „tuliseks“ kõetavate väga madalate rohuste veekogudeni.

KEEMILISED MEELED. Vastavalt kaht laadi retseptoritele, mille kaudu võetakse vastu keemilisi ärritusi, on eraldatavad kaks meelt – haistmismeel ja maitsmismeel. Need on kaladel üldiselt hästi arenenud.

HAISTMISMEELE rakud on välisilmaga lahtises ühenduses olevad meelerakud, mis on haistmisnärvi kaudu seotud eesajuga. Paaris haistmisorganid asuvad kaladel lahtistes lohukestes, koobastes ehk kotikestes peal eesosas limanahas. Haistmisavasid on kummagil õõnsusel enamasti kaks, mõnel kalaliigil vaid üks (ogalik, emakala). Haistmisõõnsuses on tavaliselt voldid ehk kurrud, latikal näiteks hiljutiste uurimiste kohaselt 34–36. Lõhedel, heeringatel, ogalikel, emakaladel on aga haistmisõõnsused lihtsad, kõtitaolised, volditeta ja asuvad liikuvate luude vahel, mis kindlustab nende vajaliku veevahetuse.

Vee liikumine läbi hingamisava on oluline. Kalad, kellel see vool on püsiv, leiavad toitu haistmismeelega. Kõige täiuslikum on haistmisorgan, kui veevool läheb tema ühest avast sisse, teisest välja nii hingamisliigutuste kui ka limanahas leiduvate ripsmete liigutuste abil (särge, roosärg, lepamaim, ahven, kiisk, mustmudilane, angerjas, tursk, luts). Mõnedel kaladel (võldas, lest) läheb veevool hingamisel läbi ühe ava, hingamise vaheajal aga ripsmete abil eesavast sisse, tagant välja.

Lepamaimu haistmismeel on inimese haistmismeelest umbes 150–250 korda tundlikum. Kalad tajuvad lõhna väga kaugele ja väga väikestes hulkades. On tõestatud, et kalad on võimelised haistma ka üksikutele kalaliikidele spetsiifilist „liigi lõhna“ ja isegi üksikindiviide lõhnalt eristama. Kalad haistavad ka rõõvkala (haug, ahven, vikerforell) lõhna, mis neid alarmeerib. Kalad eristavad ka erinevat vett, näiteks jõe mitmesuguste lisajõgede erineva vee lõhna, leides nii ka oma sünnijõe.

MAITSMISMEELE rakud asuvad pungadena nahas, peamiselt suukoopas (uuematel andmetel näiteks latikal ka huultel, keeles, lõpuskoopas, pea- ja kerenhana kattes, uimedel, mõnel kalal isegi sabas). Kala poised ehk „vuntsid“ (tuural, karpikalal, linaskil, trullingul, lutsul, sägal, kääbussägal) on peale kompimise peamiselt just maitsmismeele teenistuses. Maitsmismeele rakud on erinevalt haistmismeele rakkudest seotud mitte eesajuga, vaid pikliku ajuga ja seda mitmesuguste närviharude kaudu (kolmiknärv, näonärv, üitnärvi, keele-neelunärv).

Maitsmismeel on kaladel peamiselt toidu proovi-

miseks, paljudel aga peale selle ka toidu leidmiseks. On kalu, kes maitsest palju ei hooli. Lepamaim on aga näiteks magusa suhtes tundlikum kui inimene (roosuhkru eraldamisvõimelt üle 500 korra), samuti keedusoola suhtes (ligi 200 korda).

OPTILISED MEELED. Enamikul kaladest on nägemislundiks hästiarenenud silmad. Süvikkaladel, samuti koopakaladel võivad silmad olla aga taandarenenud, nii et on tegemist praktiliselt pimedate kaladega, kelle nägemismeelt asendavad tugevamini arenenud maitsemeel, küljejoone jt. meeled. Et mõned neist kaladest on osutunud katsetel väga valgustundlikeks, siis on peetud tõenäoliseks, et neil esineb naha valgusmeel. Katsed näitasid ka kolmanda mooduse olemasolu: pimedaks tehtud lepamaimud osutusid veel valgusega ärritatavateks, kusjuures tegu ei olnud naha valgusmeellega, vaid koguni otsese vaheaju ärritamisega.

Tehakse vahet: heledusnägemise, suunanägemise, liikumise nägemise, vorminägemise, kaugusnägemise, kehalis-ruumilise nägemise ja värvinägemise vahel.

1. HELEDUSNÄGEMIST võib lugeda primitiivseimaks optilise meele elemendiks. Nimelt valguse intensiivsust on mõeldav tajuda mitte silmaga, vaid ka naha valgusmeellega ja otseselt vaheajuga.

Valguse intensiivsusesse suhtuvad eri kalaliigid erinevalt, sageli ka sama liigi noored ja vanad isendid erinevalt. Näiteks on tähdeldatud, et noored liivarullid (ründid) ei karda valgust, täiskasvanud kalad üksikult olles otsivad varju, parves aga viibivad ka päikesepaistel!

Vastavate katsetega konstateeriti teivil ja turval individuaalseid erinevusi ja üksikisendi muutlikkust valguse intensiivsusesse suhtumises, kuna pinnakala viidiks üldse ei reageerinud helenduserinevustele.

2. SUUNANÄGEMINE on tähtis orienteerumisel looduslikes vetes (kus valgus langeb põhiliselt alati ülevalt) ja nimelt kala keha asendi määramiseks. Kui huulikalal (*Crenilabrus*) tasakaaluorgan rikuti ja kala alt valgustati, ujus kala, selg allapoole. Suunanägemise üheks avalduseks on ka see, et saagi ilmumisel vaatevälja pöörab röövkala oma silma nii, et vaadeldava objekti kujutis on silmas kõige teravam.

3. LIIKUMISE NÄGEMISES tehakse vahet tegeliku liikumise nägemise ja kala enese liikumisest tekiva esemete kogu (fooni) liikumise mulje vahel. Vooluvees elavatel kaladel esineb püü nägemispilti oma ümbrusest säilitada, mis sunnib neid pidevalt vastuvoolu ujuma. Seda näitab katse: kui kitsamasse, hästi nähtavate kallastege voolavas vette (mingi kanal, oja) asetada nõõri otsas suletud pudel veega, milles on kalad, ja hoida seda paigal, siis ujuvad kalad seal sees mitmes suunas. Kui vedada seda pudelit aga vastuvoolu, pööravad kalad pea pärivoolu suunas. Lastes aga pudelit pärivoolu, asetuvad kalad pudelisi koha peaga vastuvoolu.

Liikumise nägemine on kaladele tähtis. Öngesportlased teavad, et mitmed kalad võtavad tavaliselt vaid liikuvat sõõta, nagu näiteks haug. Nälgjane haug võib haarata aga ka paigalseisvat sõõta. Akvaariumi vee-pinnale heidetud kuiv sõõt iga kala ei võlu, niipea aga, kui see toit hakkab vette vajuma, haaravad nad

seda. Kõige enam ärritab kala seesuguste liigutuste nägemine, mis vastavad kõige rohkem tema sõõda looduslikele liigutustele. Seesugune spetsiifilise liikumise „äratundmine“ on tähtis ka kala seksuaaleluks n.-õ. partneri meeleolu jälgimisel lõimetishoodel, nagu pesaehitamine jne.

4. VORMINÄGEMINE – reageerimine optiliste piltide kujule – on öngesportlastele (arvestades kogemusi öngesõõtadega) üldiselt tuttav. Peaaegu kõik kalad eraldavad vormi erinevusi üsna peenelt. Sage-dane katsekala lepamaim näiteks eraldab kergesti ringi, kolmnurka, ruutu, püstkülikut, tähe kuju jne.

5. KAUGUSNÄGEMISEL on tähtis nägemise binokulaarsus – kummagi silma vaateväljade ühtelangevuse määr. Vastavatest katsetest on teada, et enamikul kaladel esineb binokulaarne vaateväli vähe-malt ette. Forellidel, tursaliikidel, võikalal, emakalal, raudkiisal, madunõelal, võldasel on binokulaarne vaateväli 10–30°, kammeljal aga ette 55°, üles 65°, taha 20°. Võrdluseks olgu märgitud, et inimese binokulaarne vaateväli on 120°. Kalade toiduhaaramise täpsus on suur just binokulaarse nägemise abi tõttu. Kui kogrele näidati kaht valget ketast, kusjuures suu-remal oli toit, valis ta ikka toiduga ketta, ka siis, kui see ketas kaugemale asetati. Kui aga sellel kalal kõrvaldati üks silm, s. o. kaotati binokulaarne nägemine, läks kala eesklikult ka väiksema ketta juurde, kui see lähemale asetati.

Võrreldes maismaa selgroogsetega, kaasa arvatud inimene, on kala enam lühinägelik, silma fookuskau-gus puhkeasendis on väike. Enamik kalu eraldab es-meid selgesti umbes 1 m piirides, arvatakse, et mak-simaalne nägemiskaugus ei ületa 15 m. Kalad võivad valguskiirte murdumise tõttu näha üles õhku vaid neid esemeid, mis asuvad 97,6° nurga all (vertikaal-selt üles). Inimene kaldal näib kalale lähemal kui tegelikult, kuid lühemana.

6. KEHALIS-RUUMILINE NÄGEMINE on kala-del tõkestatud ja baseerub samuti binokulaarsel näge-misel. Katsed tehti kuldsäinaga, kes pidi valima ruu-miliste püramiidide ja kuubikute ning nende pindste jooniste vahel. Kalad tulid sellega toime ainult kahe silma olemas olles.

7. VÄRVINÄGEMINE – s. o. nähtava spektri ulatus – on eri kalaliikidel erinev. Kaladel, kes elavad rannikuvöös ja vee pinnakihtides, on laiem nägemis-spekter. Suurtes sügavustes, kuhu tungivad vaid lühi-lainelised violetsed kiired, on see spekter kitsam. Värvinägemine on omane enamikule kaladest. Kalade värvinägemine on ligikaudu inimese värvinägemise pii-rides. Kaladel esineb kohastumine mitmesugusele val-gustusele. Silma võrkkesta kepikesed on kohandunud nõrga valguse vastuvõtmisele ja saavutavad oma mak-simaalse nägemisteravuse kaueelt väiksema valgustuge-vuse juures, kui on inimesel. Päevase valgustuse juures laskuvad kala võrkkesta kepikesed sügavamale võrk-kesta pigmentrakude vahele, mis varjavad neid val-guskiirte eest. Võrkkesta kolvikesed aga, mis on kohandunud eredama valguse vastuvõtmisele, lähe-nevad päeval võrkkesta pinnale. Kolvikestega on seotud värvide tajumine.

On püütud võrrelda eri kalaliikide nägemisorganeid,

sooses nende liikide eluviisi eripäraga. On täheldatud, et heledas valguses elavatel kaladel on suhteliselt suured silmad (haug, ahven, lepamaim, luukarits, mudamaim, rünt, särg), pimedas või hämaras elavatel aga kas samuti suured silmad (latikas, kiisk, nurg) või väikesed silmad, tänu teistele arenenud meeltele (koger, linask, trulling, vingerjas, hink, säga).

Jälgides kalade käitumist selleks vastavalt korraldatud katsetel, on olnud võimalik tõestada, et kalad, samuti nagu inimenegi, langevad nn. optilise pette ohvriks. Samuti kui meie silmale näivad kalalegi kaks tegelikult täpselt ühepikkust kõrvuti asetatud joonlõiku ebavõrdsetena, kui ühe lõigu otsadesse on tõmmatud noole tippusid kujutavad n.-õ. sissepoole suunatud joonekesed, teistesse otstesse aga samalaadsed, kuid väljapoole suunatud joonekesed. Kahest ühesuurusest mustast kettast näib kontrasti mõju tõttu see suuremana, mis on ümbritsetud väikestest rõngastest; väiksemana see, mida ümbritsevad suuremad rõngad.

ELEKTRILISED MEELED. Elektrilised nähtused on elavates kudedes väga tavalised. Otseselt elektrilist meelt on seetõttu raske eristada. Kalad reageerivad peenelt elektrivoolule, kuid eri liigid erinevalt (haug on väga tundlik, linask ja luts aga vähetundlikud). Nõrku voolusid võtab kala tavaliselt vastu naharetseptoritega.

Suurtes veekogudes esinevad alalised nõrgad elektrivoolud. Seesuguseid telluurilisi, enam-vähem kindlasuunalisi voolusid on kindlaks tehtud Barentsi ja Mustas meres. Tõenäoliselt ei puudu nad ka Läänemeres. Elektrivooludel võib olla suur tähtsus kalade (näiteks angerja) rändel.

Olenevalt voolu tugevusest, püüab kala kas põgeneeda või hukkub.

Elektrivoolu kasutatakse viimasel ajal sageli ka kalade tõkestamiseks turbiinidesse, niisutuskanalitesse jne. tungimisel. Kõneldakse nn. elektritõkke taradest.

* * *

Kala välisümbrust mõjutab ja kujundab ka kala ise. Kalade, eneste poolt toodetavad mitmesugused energiovormid ja ained avaldavad vastavalt oma iseloomule suuremat või vähemat mõju ka kalade eneste meelte ja elutegevusele.

Ujuva kala tekitab üht mehaanilise energia avaldusvormi – veevõnkeid – võtavad vastu teised kalad ning ka sama kala enda kaugkompamismeel küljejooneorgani abil.

Latikas, karp, ja mitmed teised kalad kujundavad tootimisel oma suuaparaadi tööga veekogu põhja tunduvalt ümber. Samuti mõjutab veekogu põhja struktuuri silmu vastsete, angerjate, hinkude ja teiste kalade põhjasettesse uuristamine. Selle tegevusega paisatakse põhjasetetest põhjalähedasse vette mitmesuguse lõhna ja maitsega aineid, mida samad kalad pidevalt oma meeltega jälgivad.

Ka helide tekitamine kalade poolt on palju tavalisem, kui varem arvati. Veest väljavõetud vingerjal, kes hingab ka soolte abil, tekitab helid soolegaaside abil. Latikate ja mõnede teiste kalade kudemisel tekitatav veepladin on arvatavasti oluline kudemismängu kaasavas meelletegevuses.

Suurt osa kalade bioloogias etendavad kalade eneste poolt toodetavad mitmesugused lõhnaained – eriti spetsiifiline liigilõhn (tindid, siiglased, haug jne.).

Lepamaimu vigastamisel eritab ta erilist ohutusainet, mille tajumisel liigikaaslased põgenevad.

Mitmed kalad toodavad valgust, helendust. Eriti on see tuntud süvikkaladel. Huvitav on paljude kalade võime oma värvust muuta, kohandada enda värvikiri ümbruse värvikirjaga. Meie kalade hulgast on see võime lestal. See võime on seotud silmade nägemisvõimega, kuid täpsem mehhanism ootab alles selgitamist. Pimestatud kala kaotab oma võime värvuse kohandamiseks ümbrusele.

On teada, et kalad toodavad ka elektrienergiat. Eriti tugevat voolu toodab elektringerjas, kes kasutab seda saagi rabamiseks ning ka enesekaitseks. Tema kuni 300-voldise pingega voolulöökk võib jalust maha lüüa ka suuri loomi. Elektringerjal ja paljudel teistel kaladel on elektrit tootev organ arenenud lihastest. Elektrisäga elektriorgan on aga arenenud näärmetest.

Peaegu kõik kalade eluavaldused on seotud tavaliselt mitme meeleorgani talitlusega. Meeleorganite vahendusel reguleeritava kalade käitumise mitmekesisus on väga suur. Käitumine muutub koos kala arenguetaapidega, vanusega, samuti aastaajaga ja ööpäevaski. Käitumine on erinev sama liigi eri tõugudel, eri indiviididel, üldreeglina ka eri sugupooltel. Mitmeid üksikmeeleorganiga seotud lihtsaid reguleerimisviise vaatlesime kalade meeltega tutvumisel. Enamik käitumisnähtusi on aga palju keerukamad, koosnevad paljudest üksikelementidest, lihtsamate reguleerimisviiside n.-õ. ahelatest ja kombinatsioonidest. Anda lähem ülevaade kalade käitumisviisidest viiks käesolevas liiga pikale. Märgime vaid seda, et eriti keerulisi käitumisviise kohtab kalade sigimisbioloogiaga seoses. Veel võrdlemise vähe tuntakse isegi meie tavaliste kalade kudemiseelset ja kudemisaegset käitumist, teatud kudemismängu avaldusi jne. Pesa ehitavate ja lõimetishooldega kalade käitumise vastu on enam huvi tuntud.

Küllalt mitmekesine on kalade käitumine ka toitumisel. Väga vähe teame siiani kalade talvitumisest ja talvisest käitumisest.

Kalade meelletegevusega seotud käitumisviiside jälgimisel võivad olla väga väärtuslikud kalurite, samuti kalasportlaste vaatlused, kui neid tehakse süstemaatiliselt. Selle üheks esimeseks eelduseks on vaatluste range protokollimine, asjaarmastajatel päeviku pidamine. Kuigi püügipäevik osutub ka selle pidajale enesele hiljem huvitavaks ja kasulikuks, on päevikupidajad meil siiski veel väga vähe.

Vaatlemist ja registreerimist vajavad paljud nähtused. Nii võivad palju väärtuslikku anda kas või lihtsa õngepüügi tulemuste täpne registreerimine (kellaajad, püügitingimused jne.), kui neid tehakse pikema aja kestel täpselt samas kohas. Võrdlemist väärivad ka püügitulused mitmesugustes kohtades – saagid täpselt registreerituna peale liikide ka sugupoolte viisi jne. On huvitav jälgida (ka lihtsa vaatlusega), kuidas suhtlevad omavahel samas kitsamas piirkonnas (ühes elupaigas) näiteks särg ja viidikas, ahven ja kiisk, tint ja räabis, lõhe ja meriforell, latikas ja nurg (muudugi on õige liigi määramine vajalik). Huvitavad oleksid süstemaatilised katsed nn. attrappidega, s. o. elussöödadega mitmesuguses astmes, kuni üsna lihtsa kujutiseni, järeleaimatud kunstsöödadega. Nagu on näidanud spetsiaalsed katsed, võib edukalt püüdev kunstlik sööt elussöödale väga vähe sarnaneda.

Suurendagem haugivarusid

Sisevete kalamajanduse arendamisel tuleb hoolt kanda, et järvedes ja jõgedes oleks veekogu omadustele vastav kalade liigiline koosseis. Tähendab, veekogus ei tohi esineda ülemäärast palju väheväärtuslikku kala (ahven, särg, kiisk jt.). Selle pahe vältimisel kuulub tähtis koht röövkaladele (meie oludes peamiselt haug ja koha) kui nn. bioloogilistele melioraatoritele. Näiteks peab haug ühe kilogrammi kaalu juurdevõtmiseks ära sööma kuni 10 kilogrammi teist kala. Toiduks tarvitab ta aga peamiselt nn. prügikala.

Haugi kui ahne röövkala püügist peavad kalasportlased suuresti lugu. Samal ajal hoolitsevad nad haugivarude säilitamise ja suurendamise eest. Nii on Tallinna ja Viljandi kalasportlased igal kevadel lasknud oma majandamisele võetud järvedesse ja jõgedesse mitu miljonit haugimaimu. Viimaste muretsemisel on nad ise kaasa löönud. Haugimaimude saamisel on aga tähtis osa Äksi kalamajandil, kus mõned aastad tagasi asuti haugi kunstlikult aretama. Selleks kogutakse ja viljastatakse haugimarja igal kevadel Praagal ja Pedaspääl. Marja võetakse ainult eluskaladelt. Ühelt emakalalt saab 20 000 kuni 30 000 marjatera. Kalurite paatides surnud haugidelt võetud mari ei ole kõlblik, sest see jääb suuremas osas viljastamata.

Tavaliselt viljastatakse marja kuival meetodil. Selleks kogutakse emailitud kaussi jooksva (küpse) marjaga haugidelt 1 kuni 1,5 liitrit marja, millele lisatakse niiske 7 kuni 8 isakalalt. Nüüd segatakse niisk linnusule abil väga ettevaatlikult marjaga läbi. Seejärel lisatakse veidi vett, segatakse uuesti ja jäetakse siis 2 kuni 3 minutiks seisma. Selle aja jooksul toimubki marja viljastamine. Pärast viljastamist vahetatakse koevedeliku ja üleliigse niisa eemaldamiseks korduvalt vett. Marja kokkuleepumise vältimiseks tuleb teda linnusulega sageli segada. Viljastatud marjaterad imevad endasse vett ja nende läbimõõt suureneb 2,5 kuni 2,7 millimeetrit. Olenevalt saadud marja ja niisa

kvaliteedist, viljastub haugimarjast 40 kuni 80 %.

Haugi kunstlikul aretamisel on teatud raskusi. Nimelt saab isakala niisk varem suguküpseks kui emakala mari. Seega on kudemisperioodi alguses isakalu tunduvalt rohkem kui lõpul. Nii tekib kudemisperioodi lõpul haugimarja kunstlikul viljastamisel tihti puudus isakaladest. Olukorda ei päästa ka isakalade sump kogumine, sest nende kala-de niisk ei anna viljastamisel häid tulemusi.

Kui isakalu on vähe, soovitatakse kasutada tšehhi teadlaste Havelka jt. poolt välja töötatud meetodit haugimarja viljastamiseks füsioloogilises lahuses. Füsioloogilise lahuse saamiseks lahustatakse 6,5 g keedusoola liitris destilleeritud vees. Marja viljastamisel kasutatakse ära isakalade terved gonaadid. Gonaadide väljavõtmiseks surmatakse isakala lõpuskaarte läbilõikamise teel. Gonaade hoitakse 6–7° C temperatuuri juures, mis on lähedane vee temperatuurile haugi kudemise ajal. Marja viljastamisel lõigatakse igast gonaadist 2 kuni 3 sm pikkune tükk. See surutakse läbi tiheda metallvõrgu või marli ja lisatakse marjale. Seejärel kallatakse juurde 0,5 kuni 1,0 liitrit füsioloogilist lahust spermatozoidide aktiviseerimiseks. Puhtas vees on haugi spermatozoidide elukestus kirjanduse andmeil 2 kuni 4 minutit. Füsioloogilises lahuses on spermatozoidide elukestus 20 kuni 30 minutit. Füsioloogilise lahuse kasutamisel viljastub haugimarjast 50 kuni 90 %, tavalisel viisil aga kõigest 40 kuni 60 %.

Äksi kalakasvanduses viljastati 1963. a. eespool toodud meetodil 2 miljonit haugimarja tera. Erinevuseks oli vaid see, et 0,65%-lise keedusoolalahuse valmistamisel kasutati destilleeritud vee asemel tavalist jõevett. Marjast viljastus 60 kuni 80 %. Tavalisel meetodil 0,65%-list keedusoolalahust kasutamata viljastus marjast 40 kuni 70 %. Seega annab haugimarja viljastamisel 0,65%-lise keedusoolalahuse ja tervete isakalade gonaadide kasutamine häid tulemusi.

Transportimiseks pandi mari 3 kuni 4 tundi pärast viljastamist isothermistesse kastidesse. Marjakihi paksus raamidil oli 0,8 kuni 1,0 sm. Temperatuur ei tohi kastides tõusta üle 7 kuni 8° C. Marja tuleb iga päev mitu korda niisutada (veega ettevaatlikult üle kallata).

Esimesel ja teisel päeval pärast viljastamist on haugimari väga tundlik mehaanilistele mõjutustele. Halbade teoolude korral pole esimesel päeval pärast marja viljastamist soovitatav transportimist ette võtta.

Marja inkubeerimiseks kasutati Weissi aparate. Marja pandi ühte aparati kuni 2,5 liitrit (160 000 marjatera). Esimestel päevadel pärast marja aparatidesse panemist on soovitatav kasutada nõrka veevoolu, sest tugev vool võib inkubeerimise algul marja täielikult hävitada. Hiljem, kui mari on vähem tundlik mehaanilistele mõjutustele (marjateras on vastse alge selgesti näha), tuleb hallituse arenemise takistamiseks veevahetust suurendada. Inkubeerimise ajal on vaja elusa marja pealekerkimisel surnud marjaterad eemaldada. Heaks abinõuks hallituse arenemise takistamiseks on malahiitroheline (konts. 1:150 000) vannide tegemine. Selleks lisatakse aparatidesse varem lahustatud malahiitrohelist kuni nõutava värvitooni tekkimiseni. Malahiitroheline vanne tehakse jaheda vee korral üle päeva 20 kuni 30 minutit, vee temperatuuri tõesust 10° C-ni aga iga päev. Vannide tegemine lõpetatakse siis, kui marjaterades on embrüotel silmad pigmenteerunud. Selleks ajaks muutub mari malahiitroheline suhtes tundlikuks.

Vastsete koorumiseks kulub, olenevalt vee temperatuurist, 8 kuni 25 päeva. Enne nende massilist koorumist võetakse mari Weissi aparatidest välja ja asetatakse emailitud kaussidesse seisvasse vette, kus vastsed kooruvad poole kuni ühe tunni jooksul. Weissi aparatides ei või vastsetel lasta kooruda, sest nad ei talu veevoolu ja hukkuvad. Koorunud haugivastsed on 6 kuni 7 mm pikkused. Huvitav on märkida, et mida soojemas vees mari areneb, seda suurema rebukotiga on koorunud maimud.

Koorunud vastseid hoitakse Weissi aparatide aluskastides, kus nad kinnituvad kasti seinte ja kasti pandud kadakaokste külge. Vastseid ei tohi lasta tihedalt hunnikusse koguneda, sest kogunemiskohtades

võib tekkida hapnikupuudus ja nad hukkuvad. Veevahetus kastides peab olema suur ja haarama kogu kasti. Ühes Weissi aparatide aluskastis (140×80×25 sm) võib hoida 200 000 kuni 300 000 haugivastset. Kasti seinte ja kadakaokste külge kinnitunult, aegajalt sealt lahti lastes ja ujumisliigutusi tehes, elavad haugivastsed 7 kuni 14 päeva. Seejärel lasevad nad end okste küljest lahti, hakkavad vabalt ujuma ja toitu võtma. Selleks ajaks on vastsed pikemaks kasvanud, värvus on muutunud tumedamaks ja tüüpiline haugi kuju on selgesti märgata. Haugivastsete esimeseks saagiks on väikesed planktonorganismid. Planktoni puudumisel võivad 10 kuni 14 päeva vanused haugimaimud neelata ka teiste kalade (näit. särje) vastkoorunud vastseid. 2 kuni 3 sm pikkused haugid toituvad peamiselt teiste kalade maimudest. Suure asustustiheduse ja toidupuuduse korral esineb kannibalismi (väiksemad liigikaaslased langevad suuremate saagiks).

Pärast vastsete ujumahakkamist (selleks ajaks on 70 kuni 80% rebukotist imendunud) tuleb nad lasta looduslikesse veekogudesse. Haugivastsete transportimiseks on sobiv kasutada laiapõhjalisi nõusid, sest transportimise ajal hoiduvad vastsed põhja lähedale. Spetsiaalsete nõude puudumisel võib kasutada tavalisi 40-liitriselid piimanõusid. Ühte piimanõusse võib panna 20 000 kuni 30 000 haugivastset. Pikemaajalisel transportimisel tuleb nõudes hapnikupuuduse ärahoidmiseks vett vahetada.

Vabasse vette laskmisel jaotada haugivastsed võimalikult laialdasele alale piki kallast. Nende suuremal hulgal ühte kohta lahti laskmisel võib tekkida toidupuudus ja selle tagajärjel **kannibalism, mis vähendab** märgatavalt haugivastsete veekogusse laskmise tasuvust. Vastsete vettelaskmisel jälgida, et nõudes oleva vee temperatuur oleks ligilähedane veekogu vee temperatuurile.

Veekogu iseloomust ja seal elavate kalade liigilisest koostisest oleneb, kui palju võib lasta järve ühe ha veepinna kohta haugivastseid. Praegu on meil haugivastseid lastud paljudesse veekogudesse (Kuremaa, Elistvere, Vagula, Viljandi jt. järvedesse). Vagula järve on lastud igal aastal üle 500 000 haugivastse, s. o. rohkem kui 1000 noort haugi veepinna iga ha kohta.

E. ALEVI

AHNUS AJAB AUKU

Kalavarudest ühes või teises veekogus ole-
neb suurel määral sportliku püügi edu. Et
kalu oleks aga rikkalikult, on eelkõige vaja
tugevdada kontrolli kalapüügi eeskirjade
täpse täitmise üle. Koos kalakaitseinspekt-
siooni inimestega võtab sellest tähtsast tööst
osa ka laialdane ühiskondlik aktiiv. Tänu
viimase energilisele tegevusele on kalapüügi
eeskirjade rikkujate elu tehtud päris kibe-
daks. Ühiskondlike kalakaitseinspektorite
aktiivsusest ja tõhusast tööst räägib selget
keelt see, et kõigist Kalakaitse Tallinna Ins-
pektuuris registreeritud kalapüügi eeskir-
jade mittetäitmise juhtumeist on just nemad
avastanud enam kui pooled. Lõhe- ja forelli-
püügi keelu ajal on aga ühiskondlike inspek-
torite osatähtsus veelgi suurem. Siis tõuseb
nende poolt avastatud röövpüüdjate ja ees-
kirjade rikkujate tabamise protsent 80-ni.
Peamise töö on siin teinud Tallinna Kala-
spordiklubi liikmed.

Keda on siis tabanud kalakaitse valvas
silm?

26. aprill 1963. Harju rajooni Padise küla-
nõukogu elanikud Theodor Kalve, Reinhard
Remmik ja Bernhard Stolberg randusid ra-
hulikult. Nende näoilmeist võis lugeda ahnitse-
ja rõõmu. Ja miks ka mitte. Näe, üheksa
võrku tõid välja toreda saagi: 50 kuni 60
kilo haugi, siiga, säinast.

Vanasõna ütleb, et ahnus ajab auku. Nii
ka seekord. Meeste näod muutusid päris tõ-
siseks, kui nende juurde astus kalakaitse-
inspektor. Püügiluba, jah, seda neil küll ei
ole. Aga mis see mõne kalapoja väljavõtmine
merele ikka teeb.

Mis see teeb! Kui inimesed ei mõista, et
igasugune keelatud püük on annus mürki
meie kalavarudele, siis tuleb neid õpetada

seadust austama. Seekordne õppetund läks
meestele päris kalliks: 70 siiakala eest
ä 2 rubla, kokku 140 rubla. Lisaks sellele
veel tavaline trahv loata püügi eest.

Kerge vaevaga tahtis kala saada ka Harju
rajooni „Võidu“ kolhoosi mölder Berthold
Kask. Tema pani Vasalemma jökke mörrad.
Sama „töoga“ tuli Vihterpalu jõel toime Vihter-
palu kolhoosi ehitusmees Adolf Tiila. Eks
nendegi tegusid mõõdeti vastava mõõdu-
puuga.

Meie pealinna külje all asuv Harku järv
on antud „Kalevi“ Tallinna Kalasportklubi
majandada. Igasugune võrgupüük järves on
kõigile keelatud. Keeld keeluks, arvas Tal-
linnas Angerja tn. 7-7 elunev kodanik Niko-
lai Savtšenko, ja pistis võrgud vette. Veelgi
rängema süüteoga sai hakkama autojuht
Aleksander Stakanov. Ta läks kevadel järve
äärde ahinguga haugi välja raiuma. Loomu-
likult said mõlemad teenitud karistuse.
Aleksander Stakanov aga, kes oli kalasport-
lase pileti omanik, heideti lisaks sellele kala-
spordiorganisatsioonist välja. Ühiskondlikud
inspektorid tabasid möödunud aastal Harku
järvel üldse seitse röövpüüdjat.

Võtaks palju ruumi, kui loetelu jätkata.
Lühidalt: möödunud aastal registreeriti
Kalakaitse Tallinna Inspektuuris ligi 200
püügieeskirjade rikkumise juhtumit. Tähen-
dab, kalakaitsealast tööd tuleb veelgi laiend-
dada. Meie kõigi ülesandeks on viia ees-
kirjade rikkumiste arv nullile. Sellega astuk-
sime suure sammu oma jõgede ja järvede
kalarikkuste taastamiseks.

H. KIVILOO.

Kalakaitse Tallinna Inspektuuri
vaneminspektor

Kalasuvi ootel.

R. KULLA foto.

Reovete ohver (Rõuge Ratasjärvel).

A. IVASKI foto.

KALATA

ei ole

KALASPORTI!

Ammugi pole enam uudis, et meie vabariigi sisevetes ei kasva kalu juurde nii palju, kui neid välja püütakse. Kalasportlaste arv aga suureneb iga aastaga. Järelikult võib kord saabuda aeg, millal kalad, keda me püüda armastame, jäävad harulduseks, kui me lünka kalade väljapüügi ja juurdekasvu vahel kalakasvatusega ei täida.

Kalakasvatustöös on mitu liini. Kõigepealt aitab kalavarusid suurendada intensiivne kalakaitse. Näib, et see edeneb rahuldavalt. On koostatud akte kalapüügi eeskirjade rikujate kohta, tabatud ja karistatud rööv-püüdjaid ning hävitatud või konfiskeeritud nende püügivahendeid, on antud täiendavaid eeskirju veekogude kaitseks jne. Kuid põhiliniks jääb ikkagi otsene kalakasvatustöö: marja võtmine, viljastamine, inkubeerimine, maimude vetelaskmine, koelmute ehitamine ja korrashoid, uute kalaliikide toomine veekogudesse jms. Tunnistame avameelselt: siin on meie töös suur puudujääk. Ainult kümme-kond meest tuhande hulgast on sellele tööle käe külge pannud. Nende tublide meeste hulgast paistab silma pensionär Richard Jõulu, kes oma väikese brigaadiga juba mitu aastat on hankinud „Kalevi“ Tallinna Kalasportiklubile Peipsi äärest haugimarja, vedanud selle haudemajadesse ja hiljem maimud vette lasknud. Nii laskis „Kalevi“ Tallinna Kalasportiklubi 1963. a. Halliste ja Pirita jõkke ning Paunküla veehoidlasse kokku 1 420 000 haugimaimu. Põlula kalamajandist toodi 40 000 vikerforelli silmastaadiumis marjatera, mille inkubeeris pensionär Nikolai Rumm endakonstrueeritud inkubaatoreis Pirita jões Vaskjala paisu all. Maardu järvest viidi 800 hõbekokre Paunküla veehoidlasse. Tartu Kalasportiklubi hankis Põlulast 2500 jöforelli, 700 vikerforelli maimu ja

viis need Ahja jõkke, Tapa klubi laskis Valgejõkke, Soodla ja Jägala jõkke kokku 1200 vikerforelli, 1000 jöforelli, 500 ameerika paalia maimu, jne. Seega on klubid üksteist juba teinud, kuid seda on siiski vähe selle kõrval, mida võib ja peab tegema.

Enamikule meist meeldib ainult kalu püüda. Kalakaitsegi on rohkem edenenud selle tõttu, et seda saab tihtipeale teha koos kalapüügiga. Otsest kalakasvatustööd on kalapüügiga raskem kokku viia, see nõuab eraldi ettevõtmist ja vastavate oskuste omandamist. Enamikule meist ei ole kalakasvatus veel südamelähedane, olgu et juba praegu jääb kalamehe seljakott püügiretkelt tulles sageli tühjaks.

Aga mis saab edasi, kui kalasportlaste arv veelgi kasvab, püügivarustus täieneb, paatide arv suureneb ja puhkekodude võrk tiheneb? Sellele murerikkale küsimusele on ainult üks õige vastus: peame hakkama likvideerima puudujääki kalakasvatusalases töös! Kalata ei ole kalasporti! Selle aabitsatõe peab iga õngemees endale selgeks tegema, samuti selle, et keegi meie eest kalavarusid taastama ei tule. Kui tahad kala püüda, pead teda ka kasvatama! Kalavarude taastamisest oleneb meie lemmikharrastuse – kalasporti – areng ja tulevik.

Olukorra tõsidust arvestades võtab Spordi-liidu Kalasportiföderatsioon kalakasvatuse organiseerimise erilise tähelepanu alla. Kalasportiklubidele tehti juba ettepanek kulutada vähemalt 10% oma eelarvest kalakasvatuse vajadusteks. 1963. a. seda vähenõudlikku ülesannet kahjuks ei täidetud. Eks näita see meie kalasportorganisatsioonide passiivset suhtumist kalavarude saatusesse. Võib-olla tuleb sellise suhtumise vastu hakata kasutama sanktsioone, survet ülevalt poolt? Või-

malusi selleks on, sest kalasportlase pileteid annab klubidele välja Kalaspordiföderatsiooni presiidium. Miks mitte piirata pileтите väljaandmist nendele klubidele, kes kalakasvatuse plaane ei täida, kuid kala püüavad! Või tuleks koguni kehtestada uusi kalapüügi keelualasid ja -aegu? Midagi otsustavamalt peab igatahes ette võtma, et kala meie sisevetest päris ära ei kaoks.

Kas meil on jõudu kunagise kalarikkuse taastamiseks? Arvestades meie kalaspordiorganisatsiooni suurust ja võimsust, tuleb vastata: jah on. 45 klubisse, kellel on mitusada sektsiooni, on koondunud umbes 20 000 kalasportlast. Nad elunevad kõikjal meie vabariigi territooriumil. Tegelikult ei ole ühtki veekogu, mille läheduses ei elaks kalasportlasi. Seejuures kuulub kalasportlaste perre inimesi igalt elu- ja tegevusalalt. Et kalamees oma huviala heaks on valmis palju tegema, kui asja õigesti organiseerida, selles ei tarvitse kahelda. Vaja on ainult asi nagu kord ja kohus käsile võtta.

Vaieldamatult on see suur töö ja nõuab palju nuputamist. Loomulikult tuleb ületada mitmeidki raskusi, sest kogemusi on vähe, maimude saamine pole kerge, haudemaju on vähe, nende läbilaskevõime väike jms. Omaette probleemiks on, kust saada uusi kala-liike, kus kasvatada karpkala, kus koha, angerjat jt. Küsimusi tekib palju. Kuid need raskused ei tohi meid heidutada. Küllap leiame head nõu kõigi probleemide lahendamiseks.

Arvatavasti peab alustama kunstlike koelmute tegemisest. See on äraproovitud abinõu, millega mitmel pool on saavutatud häid tulemusi. Pealegi saab sellele kaasa tõmmata suurel hulgal kalaspordihuvilisi. Loomulikult jätkame kalamarja võtmist ja võimalikult suuremal hulgal. Marja, mis haudemajadesse ei mahu, paneme inkubeeruma vabasse vette vastavatele alustele või inkubaatoritesse. Et meie peamise spordikala haugi marja hankimine Peipsi äärest või läänerrannikult on kevadiste transpordiraskuste tõttu küllaltki keerukas, peaks haugimarja võtma ja viljastama kohapeal sektsioonide asukohas, kus on suguküpset haugi. Loodetavasti ei keela oma abi asjast huvitatuile kalavarude kaitse ja taastamise organidki. See teeks asja hoopis lihtsamaks ja kergemaks, sest pikal transporditeekonnal kipub mari surema. (Näiteks

mullu hukkus sm. Jõulul teel Peipsi äärest Sindi haudemajja üle 50% marjast.)

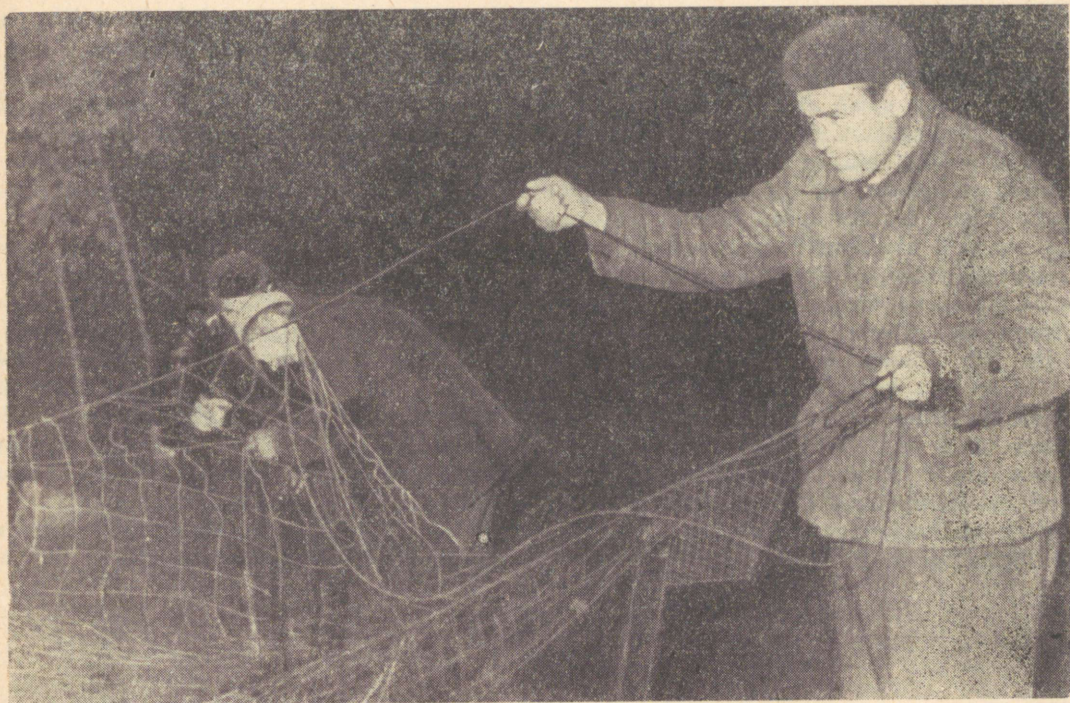
Haugide hulga suurendamiseks meie jõgedes võiks teha ka järgmise katse. Nimelt võiks püüda kohalikust jõest, ojast või kraavist kudema minevat haugi, võtta neilt mari, viljastada see ja asetada kuuseokstest või kõrkjaist valmistatud alustele inkubeeruma samasse ojasse või kraavi, kui see on küllalt puhta veega. Et vesi kiirelt ei alaneks ja mari kuivale ei jääks, võib teha ette väikese tammi. See tõke võib püsida senikaua, kuni maimud kasvavad suuremaks, elujõulisemaks, siis võib tammi lõhkuda ja juba „suured“ kalad jõkke lasta. Samuti võiks haugimaime inkubeerida ja järelkasvatada jõgedeäärsetes loikudes, sonnides, mida suurveeajal kõikjal tekib. Peamiseks tingimuseks on seejuures, et jätkuks vett, kuni maimud on suureks kasvanud ning nad sealt jõkke juhitud. Niisuguste tammide taga ei ähvarda kalamaime kuigipalju ohte, võrreldes jõe või järvega, kus mari ja abitu maimuke teistele vee-elanikele sageli saagiks langeb. Niisuguse mooduse õnnestumisel jääks ära tülikas marja ja ka maimude vedu, haudemaju saab rohkem kasutada hinnalisemate kalade jaoks ja suurema töö ning vaevata võiksime igast sobivast kraavistki saada sadu tuhandeid haugimaime. Üle vabariigi teeks see kokku tohtu hulga noorkala. Säärase maimukasvatamise kasuks räägib veel asjaolu, et looduslikud kala kudemispaigad ei ole enam nii soodsad, kui olid varem. Süvendatud jõed ja ulatuslik kraavidevõrk viib nüüd kevadise suurvee kiiremini ära, mistõttu palju kalamarja hukub kuivalejäämise tõttu. Loogiliselt peaks see plaan õnnestuma, sest teeksime ju sedasama, mida teevad kalad ise vabas looduses, ainult meie aitaksime neile luua paremaid tingimusi.

Kindlasti leiame üheskoos palju teid ja võtteid kalakasvatuse ülesande täitmiseks. Kuid edu on tagatud alles siis, kui kõik selle tähtsust õigesti mõistavad ja käed külge löövad. Teiste turjal liugulaskjaid ärgu olgu. Kes kala ei kasvata, see ärgu ka püüdku!

Olgu 1964. aasta meie kalakasvatustöö suure stardi aastaks!

K. KUUSK,

Eesti NSV Spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu Kalaspordiföderatsiooni presiidiumi esimehe asetäitja

Selle võrgu said ühiskondlikud kalakaitseinspektorid kätte Pirita jõest.

B. MURRU foto.

Ühiskondlike kalakaitseinspektorite silmad on valvsad!

„Kalevi“ Tallinna Kalasportiklubis on üle saja ühiskondliku kalakaitseinspektori. Nende töö paremaks juhtimiseks moodustati 1963. aasta 8. aprillil klubi ühiskondlik kalakaitseinspektor, mille juhatajaks valiti klubi teeneline aktivist Virgo Pepik. Üldse kuulub inspektuuri kolmteist liiget, kellel on tihe side riiklike kalakaitseorganite ja klubi juhatusega.

Ühiskondlikud kalakaitseinspektorid on jaotatud gruppidesse, kelle tegevust suunavad grupijuhid.

1963. aastal tegi ühiskondlik inspeksioon suurt profülaktilist tööd. Eriti oluline oli

valve korraldamine klubi majandamisel olevate veekogude kallastel, selgitustöö ajakirjanduses, raadios, televisioonis ja kinos. Seaduserikkujate kohta on koostatud aktid ja saadetud riiklikule kalakaitseinspektuurile. Ka karistuste määramisel on ühiskondlik inspeksioon oma sõna öelnud.

Aasta jooksul kontrollisid ühiskondlikud inspektorid kalapüügi eeskirjade täitmist kõigil klubi majandada olevatel veekogudel. Tähelepanu pöörati veekogudele ka talvel. Mitmel pool kogunes kalu hulgaliselt jäävabadesse kraaviotstesse. Seal tuli ööd ja päevad valvel olla, et kaitsta kalu röövpüüd-

jate eest. Nii olid Paunküla veehoidla juures valves Hugo Karrus, Aino Kütt, Heinrich Kütt jt. kalasportlased.

Harku järv vajab tõhusat kaitset eriti kevadel, kui kalad koevad. Ka seal olid valve-salgad väljas. Nii mõnigi ahingumees jäi nende pihku, maksis trahvi ja võis hiljem oma nime lugeda sporditarvete kaupluse „Dünamo“ vaateaknal väljapandud satiirilehest „Ogalik“. Harku järvel tegutsesid aktiivselt Peeter Org, Ülo Roodvee, Harald Haak, Virgo Pepik, Harri Ohtla, Hugo Laurits, Ain Aabjäär ja paljud teised. Harku (Tiskre) oja valvet on silmapaistvalt juhtinud Jaan Linntamm koos paljude aktivistidega. Aegviidu järvedel on ühiskondlikus korras hästi valvet korraldanud Aegviidu kalaspordisektsiooni liikmed Evald Vikat, Raimund Mägi, Igor Schevelin jt.

Pirita jõgi on Tallinna kalasportlastele eri-

line veekogu. Siia tulevad kudema lõhe ja meriforell. Nagu juuresolevalt fotolt näeme, on lõhed oma mängutuhinas üsna julged. Röövpüüdjad teavad seda samuti, ning nad püüavadki lõhed pesategemise ajal ahingutega välja raiuda. Seepärast tuleb kalasportlastel päev päeva ja öö öö kõrval väljas olla.

Väga paljudel kalasportlastel on kindlasti meeles retked keelualjal piki Pirita jõe kaldaid pimedatel sügisöödel, mil tuul ja vihm näkku lõõtsusid ning krae vahele tikkusid. Kõike tuli neil öödel ette. Ühel sajusel ööl libisesid kümme meest saviselt teerajalt kaldal tagurpidi puntras alla. Suurem õnnetus jäi küll sedapuhku tulemata, kuid üks mees pidi külma „jõevanni“ siiski vastu võtma.

Seisvatele valvuritele kippus jällegi külm kallale. Pole ju naljaasi pimedas ja külma

«Pulmapidu».

A. KÕIVU fotod

tuule käes vaikselt seista ning oodata. Mõnigi röövpüüdja oli nii ettevaatlikuks muutunud, et istus tundide viisi põõsastes, enne kui tihkas oma võrgu vargsi, ainsagi sulpsatusega paadist vette lasta või selleks kummiülkonnas jökke ronida. Paljud pidid aga oma võrgust või ahingust ilma jääma juba enne, kui jõudsid neid kasutada – valvemeeskonnad toimetasid need kalakaitseinspeksiooni. 1963. a. sügisel võtsid ühiskondlikud inspektorid ja teised kalasportlased Pirita jõest paari kuuga välja kakskümmend röövpüüdjate lõhevõrku. Neid andis vahel päris arutada, sest iga võrk oli oma 20 kuni 30 m pikk. Ka ühiskondliku inspektuuri juhatajal Virgo Pepikul tuli koos teistega seda tööd teha.

Mõnes röövpüüdjate võrgus olid kaladki sees. Need lasti vette tagasi. Seejuures juhtus aga päris omapäraseid lugusid. Nii

päästis ühiskondliku inspektuuri liige Heino Truuste võrgus olnud meriforellid vabadusse. Algul tõtanud kalad sügavasse auku, siis aga oli teine neist Heino Truuste jalgade juurde tagasi tulnud ja seisnud seal tüki aega, nagu tänades heateo eest. Seejärel jätkanud kalapaar teekonda vastuvoolu kärestike poole.

Nii mõnigi ühiskondlik inspektor ja kalasportlane on olnud Pirita jõe valves rohkem kui sada tundi, nagu Reginald Uba, Heino Truuste ja Erich Jaanson. Neist ei jää kuigi palju maha Ain Aabjäv, Eduard Kreis, Martin Tomson, Ferdinand Loring, Juhani Sõmera, Endel Helme, Vahur Helme ja mitmed teised. Tänu ühisele tööle, mida kalasportlased kohusetundlikult tegid, kudesid lõhed ja meriforellid rahulikult. Ja see ongi meile, kalasportlastele, kõige tähtsam. Nii suurenevadki meie vääriskalade varud.

H. HARTIN

Pärast sellist ööd ei tasu hommikul kalaleminekuga eriti tõtata!

A. IVASKI foto.

Aasta pole möödunud kasutult

ÜLEVAADE TALLINNA KALASPORDIKLUBI TEGEVUSEST 1963. AASTAL

VSÜ «Kalevi» Tallinna Kalaspordiklubi on viimastel aastatel kasvanud suurimaks kalaspordiorganisatsiooniks vabariigis. 1963. a. lõpul kuulus klubisse 170 asutuse ja käitise kehakultuurikollektiivi kalaspordisektsiooni kaudu 5318 kalasportlast. Silmapaistva rühma klubi liikmeskonnast moodustavad noorliikmed, samuti naised ja pensionärid.

Klubi töötulemused olenevad kõigepealt liikmeskonna entusiasmist. Seepärast ongi ühiskondliku aktiivi kasvatamine olnud klubi juhatuse tähelepanu kesk-

punktis. Kohe aasta algul organiseeriti kahekuuline seminar sektsioonide esimeestele ja aktivistidele. Seminari käigus tutvuti klubi kõigi tähtsamate tegevusaladega, määrati kindlaks kalavarude kaitse ja suurendamise ülesanded, samuti klubi baasides kevade ja suve jooksul tehtavad tööd ning nende tegijad, süvendati teadmisi mitmesugustes kalaspordi, majandus- ja kasvatusküsimustes, koostati röövpüügivastase võitluse plaan ja moodustati valvebrigaadid. Valmistati ette 36 uut ühiskondlikku instruktorit ja 66 kalakaitseinspektorit.

Liikmeskonna juhendamiseks koostati ja kirjastati klubi liikme meelespea, seekord juba kahes keeles. See meelespea äratas suurt tähelepanu üleliidulises ulatuses ja seati ajalehe «Sovetski Sport» veergudel eskujuks teistele kalaspordiorganisatsioonidele.

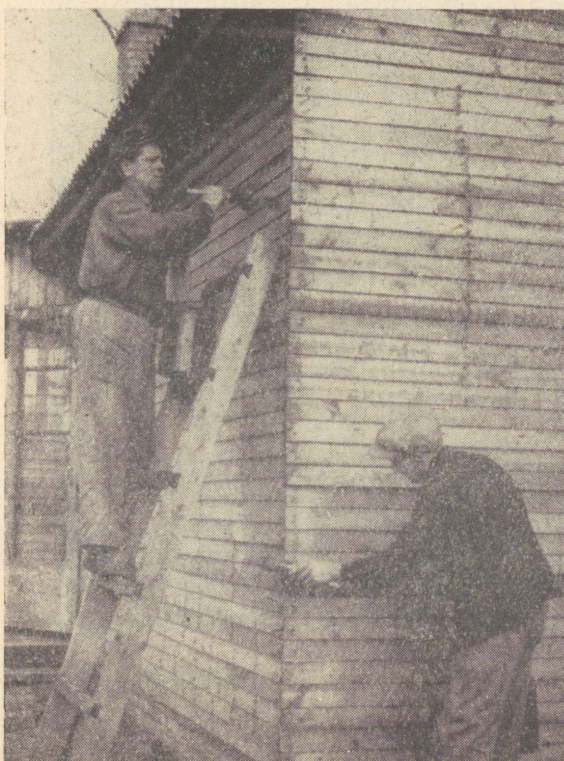
Eelmise aasta eeskujul organiseeriti ka tänava kalaspordialane sotsialistlik võistlus. Selle võitis keemiakombinaadi «Flora» kalaspordisektsioon, kus iga liikme kohta koguti 225 punkti. Teisele kohale tuli Teatriühingu Tööstuskombinaadi sektsioon 141 punktiga. Kolmandaks jäi «Kommunaalprojekti» sektsioon 101 punktiga iga liikme kohta. Individuaalses arvestuses saavutas esikoha tollaegne klubi ühiskondliku juhatuse esimees J. Elango 3132 punktiga, teiseks jäi «Flora» sektsiooni esimees E. Merisaar 1507 ja kolmandaks sama sektsiooni liige R. Salukivi 1354 punktiga.

Aktiivi kasvatamise kõrval kandis juhatuse hoolt ka kalaspordi propageerimise eest. Koostöös ühinguga «Teadus» organiseeriti Kesklektooriumi saalis populaarteaduslike loengute sari mitmesugustes kalandusküsimustes. Lektoritena esinesid vabariigi parimad ihtüoloogid seltsimehed Mikelsaar, Haberman, Ristkok, Erm, Sõrmus, Martinson jt.

Kasvatustikke ja kalaspordipropaganda huve teenib klubi poolt väljaantud juhendamaterjalide büllötään. 1963. aastal trükiti tulnud artiklite kogumik «Õngemees kala-

Paunküla veehoidla kaldale kerkis «Kalevi» Tallinna Kalaspordiklubi üks puhkemajadest.

J. NAASKLI foto.

On, mida imetleda!

B. MURRU foto.

vetel» leidis sooja vastuvõttu ja müüdi lühikese ajaga läbi. Koostöös klubi aktiiviga on televisioonisaate «Aktuaalne Kaamera» ja Eesti Raadio saate «Kalakott» kaudu levitatud rohkesti huvitavaid sündmusi ja fakte kalasportlaste kui ka kalade elust. Klubis on alus pandud ka oma filmoteegile ja koostöös Kalavarude Kaitse Valitsusega välja antud satiirilehte «Ogalik», mida tuhanded kodanikud on võinud jälgida Tallinnas «Dünamo» sporditarvete kaupluse vaateaknal.

Kalaspordilik tegevus on klubis võrdlemisi kõrge tasemel, mida kinnitavad paljudel võistlustel saavutatud silmapaistvad tulemused. Suuri teeneid sportliku tegevuse arendamisel on klubi juhatus moodustanud sporditoimkonnal. Kõigepealt töötati läbi spinninguspordi võistlusmäärused ja kohandati need meie oludele enam-vähem vastuvõetavaks. Seejärel esitati need Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidiumile, kes need ka ajutiste üleminekumäärustena kinnitas. Sporditoimkond töötas välja ka tüüpjuhendid ja protokollid vormi mitmesuguste

võistluste jaoks ja laskis need paljundada. Toimkonna teeneks on võistluste kalendriplaani väljatöötamine ja selle elluviimise juhtimine. Sporditoimkond on hoolt kandnud ka võistlejate spordimeisterlikkuse tõstmise eest. Pidevalt on organiseeritud harjutusi Tallinna hipodroomil. On peetud edetabelit klubiliikmete paremusjärjestuse selgitamiseks spinninguspordis. Võistlustel on esinenud ühtlases dressis.

Edasiminekut on märgata klubi seksioonide tegevuses, eriti võistluste korraldamisel. Kui alles lähemas minevikus võis saeüli näha võistlusi, kus piirduti landi loopimisega mättale asetatud mütsi pihta, ja see pealegi veel ebamäärasest kaugusest, siis nüüd korraldavad seksioonid oma võistlused kõigi eeskirjade kohaselt ja erapooletu kohtuniku juhtimisel. Aasta jooksul korraldati seksioonides ligi 100 võistlust.

Klubi võistlusi on juhatus korraldanud 19. Nendest võttis osa 589 klubi liiget. Klubi vahelistest võistlustest võeti osa 12 korral, kusjuures 9 korral võideti I, ühel korral II

ja ühel korral III koht. Ainult vabariiklikul õngitsemisvõistlusel Riisal jäädi kuuendaks. Põhjuseks oli ühe võistlejaga enne püügi algust juhtunud õnnetus.

Klubi tänavused kalaspordivõistlused ulatusid kaugemale üle vabariigi piiride ja tõi klubil palju kuulsust, sest Tallinna Kalaspordiklubi spinningistid võitsid kõik välisvastased — nii lätlasi, leedulasi kui leningradlasi.

Vaikides ei saa mööda minna klubi noorliikmeid ja nendega tehtud kalaspordialasest tööst. Noori oli klubis käesoleval aastal 276. Noorliikmed on silmapaistva eduga esinenud võistlustel, tegutsenud kalaspordikohunikena ja ühiskondlike kalakaitseinspektoritena. Olemasolevaist andmeist nähtub, et Tallinna Kalaspordiklubi noorliikmed olid kalaspordilike võimetelt ja saavutustelt kõige tublimad mitte ainult Eesti NSV-s, vaid kogu Nõukogude Liidus. Klubi 28 kalaspordimeistri on 9 noorliikmed. Klubi spinninguspordi edetabeli 10 esimese hulgas on 4 noorliiget. Tallinna Kalaspordiklubi 15 liikmest koosnev võistkonnas, kes Karjalas võitis leningradlasi, oli 5 noorliiget. Noorliikmed käivad hoolikalt harjutamas. Klubi juhatus on organiseerinud neile võistlusi. Tegevusaasta lõpetati aktusega, kus kalaspordiveteranid noortele oma kogemusi jagasid. Tublimaid noori autasustati aukirjade ja mälestusesemetega.

Jätkus töö kalaspordikohunikute ettevalmistamisel ja nende kvalifikatsiooni tõstmisel. Klubil on praegu 5 vabariikliku ja 7 esimese kategoria kohtunikku, 29 kohtunikku ja 30 kohtunikukandidaati. Igal võistlusel oli küllaldaselt kvalifitseeritud kohtunikke.

Püügiretki on klubi juhatus organiseerinud 39 korral. On käidud Puihes, Saastnas, Paunkülas jm. Klubi seksioonid korral-

Tallinna meistrivõistlustelt spinningupüügis Teenuse jõel 1963. a. Naisvõistlejate autasustamine.

R. KULLA foto.

dasid enam kui 600 püügretke. Kalu on püütud (mittetäielikel andmetel) 26 tonni. Aasta suurima kala, 25,8-kilose lõhe püüdis veteran August Mölder Pirita jõest.

Jõudumööda aitas klubi juhatus kaasa ka kalavarude suurendamisele. Kevadel käis grupp klubi liikmeid Peipsi ääres haugimarja kogumas, mis toimetati inkubeerimiseks Sindi ja Keila-Joa haudemajja. Sindi inkubeeritud 420 000 maimu lasti Riisa silla lähistel Halliste jõkke. Keila-Joalt viidi Paunküla veehoidlasse 550 000 haugimaimu ja Pirita jõkke Vaida, Otiveski ning Saula piirkonda kokku 450 000 maimu. Põlula kalamajandist toodi 40 000 vikerforelli silmastaadiumis marjatera ja inkubeeriti need Rummu inkubaatorites Pirita jões Vaskjala paisu all. Maardu järvest õngitseti võistluse korras 769 hõbekokre ja viidi Paunküla veehoidlasse.

Kalakaitse alal arenes klubil tihe koostöö Kalavarude Kaitse Valitsusega. Selle koostöö baasil loodi Kalavarude Kaitse Valitsuse Tallinna Inspektuuri juurde klubi ühiskondlikest inspektoritest koosnev kalakaitse ühiskondlik inspektor. Niisugune organ on üks väheseid Nõukogude Liidus. Ta käis reeglipäraselt koos kaks korda kuus ja vaatas läbi kõik aktid, mis kalapüügi eeskirjade rikkumise kohta eraisikutele oli koostatud, ning tegi ettepanekuid süüdlaste karistamiseks. Klubi ühiskondlikud inspektorid ja aktivistid koostasid ka ise palju akte, võtsid veest välja võrke, mõrdu ja muid keelatud püüniseid. Üksnes Pirita jõest võeti välja 20 lõhepüügivorku.

1962/63. a. pika ja erakordselt külma talve tõttu tekkis mitmetes veekogudes kalade ummuksisse jäämise oht. Juhatus organiseeris korduvalt klubi majandada olevatest veekogudest veeproovide võtmist, et selgitada hapnikusisaldust vees ning vastavalt sellele korraldada kaitsetöid. Harku järvel näiteks puhastati jääpind mitmel korral lumest, et rohkem päikesekiiri läbi jää vette pääseks. Paunküla veehoidla ja Urbukse järvel agapumbati jää alla hapnikku.

Püügibaaside väljarendamine ja veekogude majandamine on olnud pidevalt juhatus tähelepanu keskpunktis. Tähendab see ju liikmeskonnale paremate kalastamisvõimaluste loomist. Klubi majandada on Harku järv koos Tiskre ojaga, Paunküla veehoidla koos Pirita jõega, Aegviidu järved ja veel mõned väiksemad veekogud. Püügibaasid on klubi rajanud Puihes, Kakumäel, Narva jõel, Maardu järvel, Harku järvel, Paunkülas ja Aegviidus. Klubi suvekodu on Halliste jõe kaldal Riisakülas. Ka paljud seksioonid on rajanud endale püügibaase ja ehitanud majakesi, sealhulgas Varblasse, Virtsu, Paatsallu, Piivarootsi randa, Rohukülla, Saastnasse, Penijõe, Tuudile, Paunkülla ja mujale. Klubi baasides oli liikmeskonna kasutada 59 üüripaati.

Paunküla veehoidla kaldale on lühikese ajaga kasvanud kalasportlaste üsna suur püügibaas. Seal on juba suvemajad «Tööjõureservidel», Paide klubil, teenindus-kombinaadi «Ühendus» sektiioonil, Ehituskeraamikatehasel, mööblivabriku «Standard» sektiioonil, tööstuskombinaadil «Tekstiil» ja mõnel teisel. Ka klubi juhatus ehitab kalasportlastele sinna suure maja.

Puises jätkati paadisadama laiendamist ja korrastamist. Erilist tähelepanu pöörati väljapääsukanali kindlustamisele. Selleks ehitati kanali kõrvale kivimuul. Mullu ehitatud rannamajake leidis suve jooksul elavat kasutamist, seal oli pidevalt puhkajaid.

Ka Harku baasi laiendati: ehitati juurde avar ruum aerude ja paadimootorite hoidmiseks ning rajati paadisild. Tiskre oja lähedale asetati raudmõrd, mis takistas suuremate kalade lahkumist järvest.

Riisa suvekodu kasutamine elavnes käesoleval suvel märgatavalt. Puhkajail oli seal tasuta kasutamiseks 3 paati.

Klubi ja tema sektiioonide tegevus baseerub ühiskondlikul tööil. Klubi iga liige oli kohustatud tegema aastas 7 töötundi juhatuselt saadud jõukohaste ülesannete täitmiseks. Sotsialistlikust võistlusest osavõtmise tõttu on see kohustus paljudel klubi liikmetel isegi ületatud. Ehitustöödel Paunkülas, Pirital valves ja mujal klubi ülesandeid täites on tehtud 30 017 töötundi, sektiioonide ülesandeid täites 19 260 töötundi, seega kokku 49 277 töötundi. Klubi iga liikme kohta teeb see keskmiselt 9,2 tundi. Mullu tuli iga liikme kohta 10 tundi.

Ühiskondlikus töös peitub määratu suur jõud, mis võib korda saata otse imesid. Tallinna Kalasportklubis on palju ühiskondliku töö eesrindlasi. Klubi juhatus on püüdnud mõningaid neist esile tõsta ja andnud neile klubi teenelise aktivisti nimetuse. Käesoleva tegevusaasta lõpul oli neid 49.

Kõrges eas klubi liikmeid on juhatuse esindajad käinud sünnipäeva puhul tervitamas ja neile õnnesoovikirja viimas.

Enne kui käesolev ülevaade lõpetada, tuleb peatuda ka ebameeldivatel asjadel. Nimelt on mõned klubi liikmed eksinud kalasportlaste eetika vastu: ühed kalapüügi eeskirjade rikumisega, teised mõne ebaaususega. Näiteks trahvis Kalavarude Kaitse Valitsuse Tallinna Inspektor aastajooksul 32 klubi liiget. Enamik neist eksimustest, tõsi küll, kuulus tühiste hulka, kuid mõned olid siiski üsna tõsised üleastumised. Kahel juhul tuli eksinukoguni klubist välja heita! Eks kõnele see meie puudujääkidest kalasportlaste kasvatusel.

Mida öelda kokkuvõtteks?

Kuigi mõnel alal oleksid klubi juhatus ja sektiioonid võinud rohkem ära teha, kui korda saadeti, võib siiski öelda — aasta pole möödunud kasutult.

J. ELANGO

Sotsialistlik võistlus innustab

Mõtte organiseerida Viljandi kalasportlaste seas sotsialistlik võistlus andsid meile kohalikud jahimehed. Juba mitu aastat varem võistlesid nad omavahel. Võistlus innustas jahimehi kasulike ulukite eest hoolitsemise, nendele lisatoitu muretsemise, röövulukeid hävitama jne. Ühesõnaga — jahimehed tegid palju head nii endile kui rahvamajandusele. Kõik see pani kalamehedki mõtlema ja 1961. aasta detsembris sai asi teoks: klubi juhatus kuulutas välja sotsialistliku võistluse parima sektiiooni ja paremate üksikliikmete väljasegitamiseks. Kõigele sellele eelnes muidugi võistlusjuhendi koostamine. See polnud kerge, sest asi oli uus. Ühiselt leidsime siiski lahenduse.

Peab ütleva, et esimesel aastal esines meil võistluse organiseerimisel ja juhtimisel mitmeidki lünki. Elu tõi need välja. Aga vigadest me õpime. Mullune võistlusjuhend oli meil tunduvalt paremini läbi mõeldud.

Mis on Viljandi kalamehed oma võistluse eesmärgiks seadnud? Kõigepealt muidugi kalavarude suurendamise ja kalakaitse. Samuti kalasportlaste aktiivsuse, teadlikkuse ja spordimeisterlikkuse tõstmise.

Mõni sõna võistlusjuhendist, õigemini tingimustest. Loomulikult võib võistlusest osa võtta klubi iga liige, samuti sektiioon. Arvestust peetakse punktide alusel. Näiteks arvestatakse kalavarude täiendamise ühe töötunni eest kaks punkti, sama arvu punkte annab osavõtt klubi ühiskondlikest töödest, viis punkti saab iga röövpüüdjal arvõtetud harkunna või muu keelatud püügivahendi eest, mis on klubile üle antud. Siin ei ole arvestatud noota, mõrda või muud võrpu-püünist, samuti ahingut. Nende eest saab iga võistleja 20 punkti.

Rivaalid!

A. IVASKI foto.

Läheks pikale kõigi võistlusalade ja nende eest saadavate punktide loetelu. Seepärast kõnelen meie klubi parimatest inimestest ja nende tehtud tööst.

1962. a. saavutas Viljandi Kalaspordiklubi sektsioonidest esikoha Autotranspordibaasi nr. 8 sektsioon (esimees K. Sarapuu), teiseks tuli Viljandi Remondi- ja Ehitusvalitsuse (esimees A. Sults) ja kolmandaks «Ugala» teatri sektsioon (esimees K. Liigand). Individuaalses arvestuses kogus kõige rohkem punkte pensionäride sektsiooni liige K. Muraksin. Teiseks jäi sama sektsiooni võistleja G. Perillus, kolmandaks R. Kuningas Viljandi Kaubastust. Klubi aruandekonverentsil autasustati kümnet paremat kalasportlast diplomiga ja mälestusesemega, järgmist kahtkümmend diplomiga. Kolm paremat sektsiooni said diplomi ja vimpli.

Tõhusat tööd tegid klubi liikmed ka 1963. aastal. Meie tublid õngemehed G. Perillus, J. Kivistik ja R. Kaljaste viibisid kevadel Peipsi ääres Praagal ja abistasid Äksi Kalamajandi töötajaid kalamarja kogumisel. Vastutasuks sai klubi 1 200 000 haugimaimu. Need toodi ühiskondlikus korras Viljandi ja lasti rajooni veekogudesse. Põlula Kalamajandist muretseti aga 10 000 aastast vikerforelli ja täiendati Loodi-Sinialliku ning Lopa oja

kalavarusid. Selleks et vikerforellil oleks Lopa ojas küllalt elu- ja kasvuruumi, taastati vana veskipais.

Kõrgelt tuleb hinnata klubi liikmete tööd kalakaitsel. Havi kudemise ajal pidasid nad pidevalt valvet Viljandi järvel ja rajooni teistel veekogudel. Keelatud vahenditega kalahankijate tegevuse kohta koostati aktid. Karistada said röövpüüdjad-västramehed August Ulk, Juhan Laan, võrgu- ja mörramehed Aleksander Veskisaar, Martin Leemet, Leo Läänesaar ja mitmed teised. Üldse võeti jõgedest ja järvedest välja ligi 100 mörda ning võrku.

Eriti edukas oli meile möödunud võistlus-aasta. Eesti NSV meistrivõistlustel saavutasid Viljandi Kalaspordiklubi spinningistid esikoha. Samadel võistlustel tuli individuaalselt vabariigi meistriks Tallinna Ekskavaatoritehase Viljandi tsehhi noor spinningumees Avo Kaur. Meie õngitsejad ja spinningistid tõid esikoha koju ka kuue linna võistluselt Pärnus ja Eesti NSV maanoorte spordimängudel Viljandis. «Kalevi» VIII vabariiklikul kokkutulekul Paides saavutasime Tallinna Kalaspordiklubi järel teise koha.

Nendele saavutustele aitas palju kaasa pingeline sotsialistlik võistlus.

E. RIIMAK

KALASPOORDIST TARTUS JA TARTU KALASPOORDIKLUBIST

Tartu Kalaspoordiklubi pere on paari viimase aasta jooksul kasvanud 2200 liikmeni (1961. a. ligi 1500). Sektsioone on linnas 50 ja rajoonis 10.

Meie õngesportlaste peamiseks kalastusalaks on muidugi Suur-Emajõgi, kus ujub umbes 800-paadiline kalameeste «armaada». Peaaegu kõik paadid on varustatud ripp- või sisemooforiga. Nii et tartlastest kalamehele ei valmista erilisi raskusi sooritada retk kas Peipsi kanti või Võrtsjärvele. Tavaliselt aga sõidetakse paarkümmend kilomeetrit linnast välja, kas üles- või allajõe. Ainult üksikud «kaugesõidukaptendid» sooritavad kalaretki üle Peipsi säinajõgedele või piki Võrtsjärve Väike-Emajõe.

Spinningumeeste «kalakorjema» moodustavad lähemal või kaugemal asuvad väikse-

mad jõed, samuti Emajõe ülemjooksu nn. vanajõed.

Havipüük spinninguga Suur-Emajõel annab märgatavalt vähem tulemusi kui nn. vedeli vedamine. Seetõttu kasutavad paljud kalasportlased landi või rakise («silgulandi») vedamist sõudepaadi järel. «Motoriseeritud» havipüüdjaid Emajõel peaaegu ei leidu.

Kaalulise lõviosa Emajõe õngemeeste too-dangust moodustavad latikad ja säinad, arvu-liselt on ülekaalus särjed, nurud, kiisad, häs-likud (teivid) ja viidikad. Ahvena osatäh-tsus on eriti viimastel aastatel allpool linna reovete rohkuse tõttu märgatavalt vähene-nud. Jões leidub muidugi ka haugi, lutsu, koha, angerjat, säga ja teisi kalu, kuid need võtavad harvemini õnge.

Iseloomult on Emajõe õngemees individua-list, kes ei salli teist õngitsejat oma sisse-sõidetud püügi kohta läheduses. «Motorisee-ritud» spinningist on samuti individualist, kes naljalt ei reeda jõekest, kus leidub mõni havi rohkem kui mujal. Ainult vajadus ühise sadama järele sunnib Tartu kalamehi kollek-tiivselt mõtlema.

Talvel, juba esimese jää tulekul muutub tartlaste kalapüügitandriks Peipsi. Püütakse ka Võrtsjärvel ja teistel vähematel veekogudel, kuid Peipsi jääb siiski armsaimaks siku-tijärveks.

Tartu kalasportlaste aastane kogutoodang (klubis registreeritud) kõigub kümne tonni ümber.

Peale kalapüügi tegelevad klubi liikmed loomulikult ka kalakaitsega ja vähesel mää-ral kalavarude suurendamisega. Nii võeti 1963. a. kevadel ja suvel röövpüüdjailt ära üle 60 luhamõrra, kuni 6 võrku, üks abar ja kaks jahipüssi. Tabatud püüdsid kasutada isegi füüsilist jõudu. Koostati veel akt Must-järvel suurnoodaga püüdjaile. Peale selle on Emajõelt ja mujalt ära korjatud küm-neid harkundi ja Ahja ning Vöhandu jõelt forelliõngi.

Viimase kahe aasta jooksul oleme lask-nud Ahja jõe hooldusalasse Põlula kalama-jandist ostetud 12 000 jõeforelli maimu ja 2400 üheaastast vikerforelli. Samas paigas oleme kolme aasta jooksul katsetanud enda-ehitatud inkubaatoreis vikerforelli marja inkubeerimist. Selleks oleme ostnud Põlula kalamajandilt umbes 35 000 silmatäpifaasis vikerforelli marjatera, millest koorus 50 kuni 60% maimu. Kahjuks ei suuda Põlula kala-majand rahuldada meie nõudmisi jõeforelli

Akiline sula Peipsil...

A. IVASKI foto.

maimude osas. Tartu kalasportlased pole aga võimelised talvel jõeforelli marja inkubeerima.

Forelli ja harjuse püük kolme klubi — Tartu, Võru ja Põlva — hooldusalustes forellivetes Ahjal, Võhandul ja Pärlijõel toimub päevalubade alusel, kusjuures päevas tohib püüda kuni kolm kala.

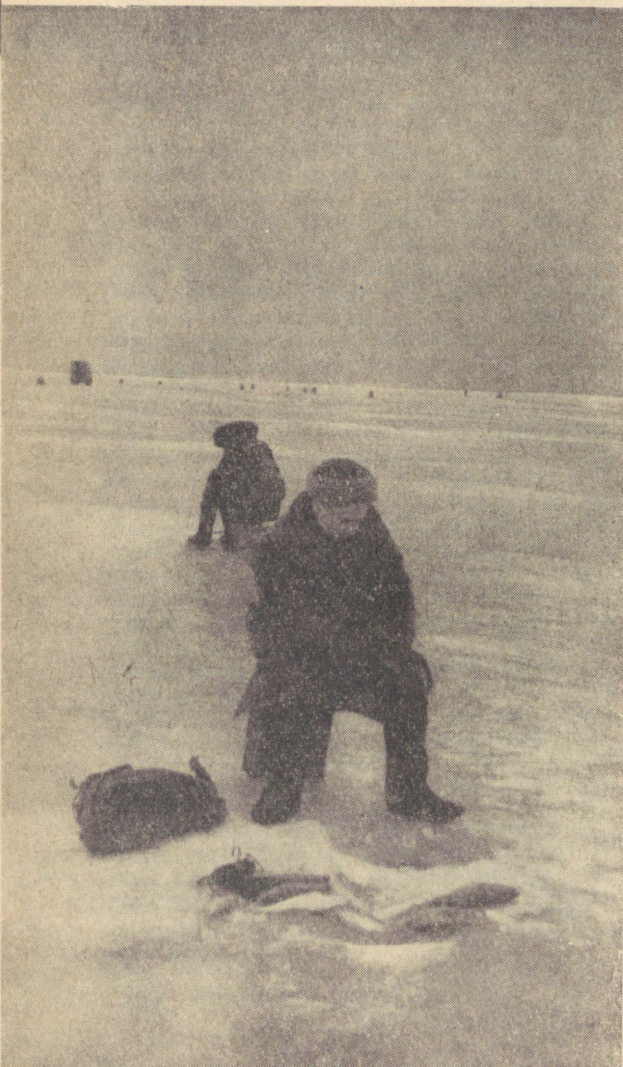
Linnalähedasse Vasula järve paigutasime kahel viimasel aastal ligikaudu 600 000 kümnepäevast havimaimu, mis saime Äksi kalamajandist havimarja võtmisel osutatud abi eest.

Klubi teisel hooldusalusel järvel Aardlal, mis on ühenduses Emajõega ja kuhu tuleb kudema haug ning mis on tuntud noorkalade kasvukohana, oleme korraldanud pidevat kalakaitset. Siit võeti välja 13 luhamõrda ja rabati kaldalt kinni püssimeeski.

Klubil puuduvad omad ruumid. Tartu

Peipsi ei peta kunagi!

A. IVASKI foto.

Jahindusklubi niigi vähesest põrandapinnast on klubi kasutada vaid 4 ruutmeetrit. Seinapind näitliku agitatsiooni jaoks puudub täielikult. Seega on talveperioodil (novembrist maini) klubi liikmete iganädalaseks kokkutulekukohaks kas Zoologia Muuseum või mõne käitise punanurk.

Nelja aasta jooksul on meil loengutega esinenud Teaduste Akadeemia ja Tartu Riikliku Ülikooli teaduslikke töötajaid ja õppejõude, üliõpilasi ning klubi aktiiv. Aastate jooksul on peetud seminare ühiskondliku aktiivi, ühiskondlike instruktorite, kalaspordi-kohtunike ja ühiskondlike kalakaitseinspektorite kaadri kasvatamiseks. Asjahuvilisi on tutvustatud ka paadimootorite, nende käsitsemise ning lihtsama jooksva remondiga.

Klubi seksioonid võistlevad iga aastal omavahel spinninguspordi kompleksvõistlustes rändkarikate peale, samuti õngitsemises ja talipüügis sikutiga. Arvestus on võistkondlik ja individuaalne. Viimastel aastatel on peetud ka kohtumisi rändkarikatele spinninguspordis ja sikutipüügis Võru, Kiviõli ja Viljandi klubiga.

Klubi on vahelduva õnnega osa võtnud peaaegu kõigist vabariiklikest võistlustest ja «Kalevi» kalasportlaste kokkutulekutest. Kuue linna kohtumise rändauhinda, Võru klubi poolt väljapandud albumit, suutis klubi kaitsta kahel esimesel aastal, Linnavõistlustel Tallinn—Tartu—Kaunas—Vilnius spinninguspordis oleme kahel aastal järjest saavutanud teise koha.

Peipsi järve vabaks andmisega kalasportlastest sikutimeestele organiseeris Tartu klubi esimesed suuremad vabariikliku ulatusega sikutipüügivõistlused klubi rändauhinnale «Peipsi vimpel».

Klubi liikmed on võistelnud ka Tartu vabastamise aastapäeva tähistamiseks korraldataval mootorpaatide maratonil Tartu—Praaga—Tartu, kus pandur- ja rahvapaatide klassis on saavutatud esikohti.

Klubil on Emajõel 160-kohaline paadisadam, mis kaugeltki ei rahulda meie vajadusi. Selliseid väikesi sadamaid on Emajõel linna piires kümne ringis ja nende majandamine läheb küllaltki kalliks, pealegi puudub võimalus paate talvel hoida. Tartu vajaks suuremat basseinsadamat, eraldatud maaalaga ja aastaringse valvega, et paadiomanikel ei tuleks otsida paatidele talvituskohti ega koormata transporti.

Tartu klubil on vähemaid kalapüügibaase Pangodi ja Saadjärvel, üksikuid paate Võrtsjärvel, Peipsil ning ka vähematel järvedel. Samuti on mitmel Tartu suurkäitisel oma puhkekodu Võrtsjärve ja Peipsi ääres, kus kalastajail on võimalus veeta oma jõudeaega. Tartu õngemeeste peamine tegevuskoht on siiski otse ukse all asuv Emajõgi.

L. KIISLA,
Tartu Kalaspordiklubi esimees

Kui niiviisi tegutseks iga sektsioon!

Tahaksin jutustada Tallinna «Kalevi» Kalaspordiklubi ühest paremast sektsioonist, keemiakombinaadi «Flora» kalameeste elust ja tööst.

Sektsioon loodi «Floras» kuus aastat tagasi. Tol ajal kuulus sinna kümnekond liiget, kelles kõigis põles kalavete romantika tuluks. Ja nüüd?

Nüüd on endisest tillukesest kalameestelalgast võrsunud suur ja elujõuline kalaspordisektsioon, mille kõik liikmed on leidnud oma huvidele ja võimetele vastava tegevuse. Kuus aastat järjest juhtis sektsiooni tööd Elmar Merisaar, kes viimastel valimistel andis esimehekohustused üle Tõnu Lumetile, olles ise valitud aseesimeheks.

Elmar Merisaar on tõsine ja tagasihoidlik töömees. Näib, nagu jätkuks tal alatiseks seda reipust, mida tuntakse tavaliselt pärast kalavetel veedetud kosutavat puhkepäeva. Kui aga juhtida jutujärg sektsiooni tööle ja inimeste tegevusele, on Elmar Merisaarel, millest rääkida. Sellest jutustavad ka paljud sisukad ja huvitavalt kujundatud albumid. Vaatad fotosid, ja nagu kinolinal rullub lahti ühe kollektiivi täisvereline elu: jäädvustatud on püügiretked ning -võistlused, huvitavad väljasõidud, tulvil tõelist kalavete romantikat. Näed, kuidas pärast kosutavat püügi-päeva istub lõkke ääres kalameestepere, ümber ringi tintmust öö, ainult lõkke helgist valgustatud näod. Sa otekuvi tunneksid kalasupi lõhna ning kuuleksid huumoriküllast kalamehejuttu. Foto vaheldub fotoga, erinevad kuupäevad ja kohanimed. Vaatad ja mõistad, miks kalasport on «Floras» nii populaarseks saanud: siin osatakse inimesi haarata nii näitliku agitatsiooni kui huvitava tegevusega.

Erilist huvi pakuvad sektsiooni liikmetele kalaspordivõistlused. Neid korraldatakse sageli. Pingelisemaid jõukatsumisi on kompleksvõistlus sektsiooni rändkarikale. Et õigeaegselt vormis olla, hakkavad spinningumehed juba varakult täpsus- ja kaugusheidetreenima. Selle võistluse kolm paremat esindavad sektsiooni Tallinna Kalaspordiklubi sektsioonide vahelisel kompleksvõistlusel. Juba mitmel korral on siin võitjaks tulnud «Flora» kalasportlased, kellest mitmed on tõusnud Tallinna Kalaspordiklubi edetabelis esimeste hulka ning arvatud paljudel võistlustel klubi koondmeeskonda. Edukast esinemisest nendel võistlustel jutustavad arvukad diplomid, medalid ja mälestusesemed. Suur teene selles on Valentin Pääbusel, kes on tõeline spinninguspordi entusiast. Tema nimel on ka klubi täpsus- pluss kaugusheite abso-

lutne rekord. Vaikides ei saa mööda minna ka tuntud spordikohtunikust ja heast võistluste organiseerijast Roman Salukivist. Teda tunneb kogu meie vabariigi kalasportlaste pere.

Nende veteranide kõrval sirgub «Floras» vääriline järelkasv. Siin peab küll paika vanasõna, et käbi ei kuku kännust kaugele. Elmar Merisaar on kasvatanud ka oma pojas Maidos kiindumuse kalaspordisse. Maido on praegu veel kooliõpilane ja sektsiooni noorim liige, kuid edukas esinemine läinud hooajal tegi ta kalasportlaste peres populaarseks. Esikoht kevadisel teivipüügil Väana jõel, sükutipüügis, teine koht meeskondlikus arvestuses sektsioonidevahelisel spinninguspordi kompleksvõistlusel, kolmas koht õngitsemises — üldse 17 auhinnalist kohta. «Kalevi» kalameeste VIII kokkutulekul Paides edestas Maido Merisaar kõiki vanu kalamehi ja püüdis võistluste suurima kala, mille eest teda autasustati rändvimpliga. Need on noore Merisaare läinud hooaja sportlikud saavutused. Edaspidi ootame veelgi rohkemat.

Kalaspordi populariseerimiseks korraldatakse «Floras» igal suvel nn. lahtised õngitsemisvõistlused, millest võivad osa võtta kõik soovijad. Selle ürituse vastu tuntakse alati suurt huvi ja osavõtjaid on rohkesti. Paljud neist on hiljem avaldanud soovi astuda kalaspordiklubi liikmeks.

Kalaspordi rahva sekka viimisele aitab «Floras» kaasa ka filmilint. Nii on sektsiooni liige Evald Koppel valmistanud kalaspordist amatöörfilmi, mis pakub rahuldust mitte ainult kalameestele. Paljud sektsiooni liikmed on ka fotoamatöörid. Ja nende ühise tööna valmibki igal aastal fotoalbum «Kalasport sõnas ja pildis». Igas kvartalis ilmub aga maitsekalt kujundatud seinaleht «Võrendik» ja kalasportlikest fotodest koostatud fotoleht «Katik».

«Floras» võime leida ka killukese tõelist kaladeriiki. Osavad töömehekäed ja kalasportlase leidlikkus on valmistanud vanast klaastaarast kaks nägusat akvaariumi, täitnud need kaladega ja hoolitsevad nüüd nende eest.

«Kalevi» Tallinna Kalaspordiklubi on hinnanud «Flora» sektsiooni head tööd. Elmar Merisaar, Valentin Pääbus ja Roman Salukivi kannavad teenelise aktivisti nime ust. Sektsiooni on autasustatud aukirjade ja rändvimpliga. 1962. aastal esmakordselt organiseeritud sotsialistlikus võistluses võitis «Flora» sektsioon kolmanda koha. 1963. aastal saavutati aga esikoht. Kõik see räägib siin tehtavast tublist tööst.

R. KADAKSOO

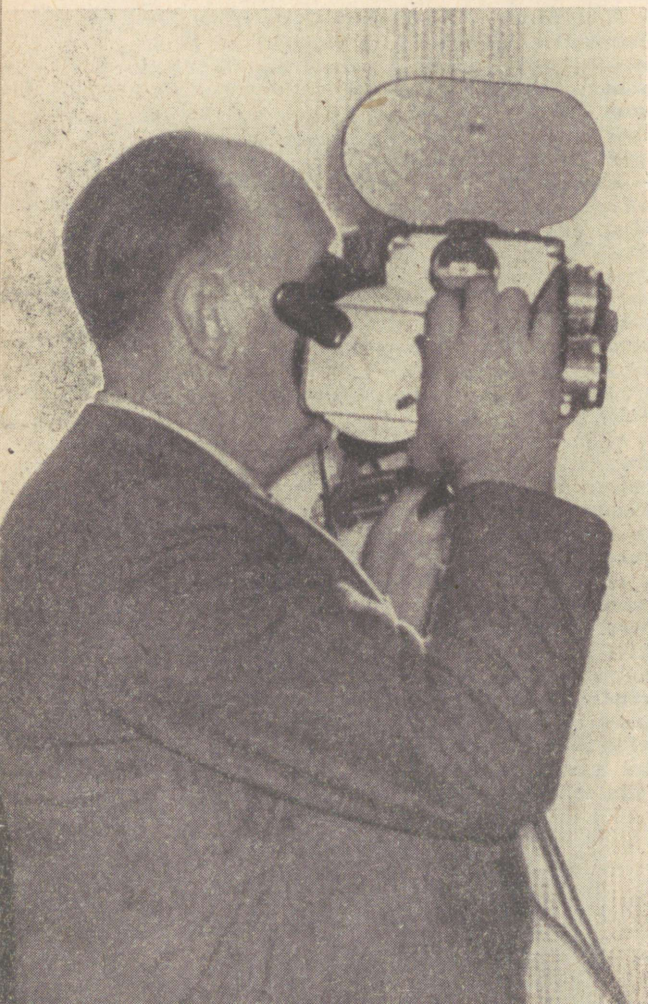
KALASPORT FILMILINDIL

Tuled kustusid. Ekraan lõi valgeks. Vaataja silme ees rullub lahti filmi sündmustik...

Sealt nad tulevadki reipa marsisammuga, spinninguridvad vastu õlga surutud otsekui lahingurelvad... Ei, need pole sõjamehed. Sammuvad kalasportlased! Kolonni ees mür-

Tallinna Kalaspordiklubi filmiamatöörigrupi vanem Elmar Jürgens jäädvustas filmilindile momente ka klubi VI konverentsilt.

O. MAMERSI foto.

sub puhkpilliorkester, Paide oma. Autobaasi värava ees jälgivad rongkäiku autojuhid, näod muhelust täis. Paide peatänavaid, kust kolonn läbi läheb, palistab uudishimulike spaleer...

Kalasportlaste pikk kolonn jõuab staadionile. Rivistumine. Käsklused. Raport. Lipuheiskamine...

Niiviisi, kaader kaadri järel jõuabki vaatajani üks Tallinna Kalaspordiklubi filmiamatöörigrupi loodud õnge- ja spinningumeestest.

Kalasportlaste elus juhtub palju huvitavat, nende tegevus on mitmekesine. Miks mitte jäädvustada seda kõike filmilindile! Niisugune mõte kord tekkis ning klubi juhatus otsustaski moodustada filmiamatöörigrupi, kes talletaks kitsasfilmile tähtsamad sündmused klubi töös ja kalasportlaste tegevuses.

Kaamerad ongi juba surisenud mitmel kalaspordivõistlusel ja «Kalevi» kalasportlaste möödunud aastasel kokkutulekul. Viimane õnnestus igati ning sellest üritusest jäi filmilindile üsna palju huvitavaid löike.

Filmi kaudu saame jälgida mitte üksnes huvitavaid kokkutulekuid, kohtumisi, võistlusi. Sel teel võib mõnda kasulikkugi õppida. Näiteks, kuidas saaksid Tallinna kalasportlased üle võtta lätlaste talipüügikogemusi, jälgimata nende tegevust aegluubis?

Ka võistlusmääruste rikkumised vajavad vahel filmilindile jätmist. Kas või selleks, et teised edaspidi sama viga ei teeks. Ja kroonika klubi tööst! Klubis on ju tuhandeid kalasportlasi, kes ühiskondlikus korras teevad suurt tööd kalavarude suurendamisel ja kaitsmisel. Neistki on mõned juba filmikroonikasse võetud.

Senise töö eest võlgneb filmigrupp tänu Elmar Jürgensile, Peeter Sepale ja mitmele teisele kalasportlasele, kes on vaevaks võtnud filmikaameraga võistlusi ja teisi üritusi jälgima tulla ning teha omal jõul ära muud tööd, milleta ei jõua film ekraanile. Teatavasti järgneb filmimisele, mida amatöörid üldse tööks ei pea, tõsine tegevus laboratooriumis ja monteerimislaua taga. See aga nõuab järjekindlust ja kannatlikkust, aega ja — peasi — head tahet.

Nii võimegi käesoleval aastal vaadata klubiõhtuil filme, mille autoriteks on kalasportlased-filmiamatöörid.

H. HOOG

Võistlustelt leningradlastega. Võistlejad teel võistluspaigale.

J. NAASKLI foto.

Vuoksi jäel

KALASPORDIKOHTUNIKU MÄRKMEID
ÜHELT VÕISTLUSREISILT

Autobuss, kuumus, ootusärevus. Siis Leningrad, Kirovi-nimeline staadion, kaunis Vuoksi järvi-jõgi. Tagasisõidul oli muljeid ning mõtteid nii palju, et raske oli jutulõnga kätte saada. Küllap väsimuski muutis mehed sõnaahtraks. Aga teekonna alguses! Siis rääkis igaüks kümne eest. Kõigepealt tehti oletusi, kui suur «saun» tuleb «Kalevi» Tallinna kalasportlastel leningradlastelt esimesel sõpruskohtumisel vastu võtta. Võidust ei rääkinud keegi, sest kuulduste põhjal pidid vastased täpsus- ja kaugusheidetes olema klass omaette. Sellele «klass omaette» lisati veel kodune veekogu, ja kalevlaste arvates oli null enam kui kindel.

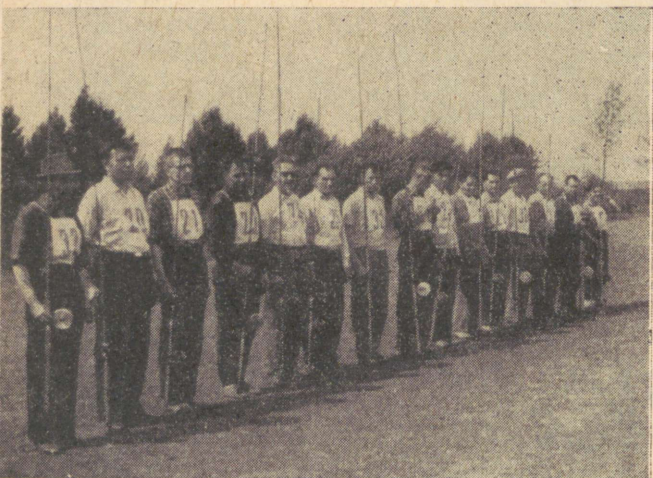
Ka kohtunikud veeretasid omi mõttemõlgutusi. Oli neid bussis terve hulk, tublisti rohkem, kui sellise võistluse jaoks tarvis. «Lähte kogemusi saama, hiljem räägite teistelegi, kuidas üks korralik võistlus tuleb maha pidada,» öeldi klubis. Ja mida pajatada nüüd?

Aga milleks sündmustest ette rutata. Teel Leningradi õngesportlaste juurde ja seal olles nägime ning kuulsime palju huvitavat. Kõigepealt Luuga jõgi. Selle kallastele jõudsime videviku hakul. Kavakohaselt olid siin ette nähtud mõned jõudetunnid ja varajane magamaheitmine. Aga kus sellega! Paljudele oli Luuga jõgi tundmatu maailm ja kalaõnne

Võistlustelt leningradlastega. Tallinna Kalaspordiklubi võistkond peab enne võistlusi viimast «sõjanõu».

R. KULLA foto.

Võistlustelt leningradlastega. Leningradi võistkond.

R. KULLA foto.

sellises paigas katsuda on põnev. Spinningud pandi kiiresti kokku ja tulistjalu jõe äärde. Saak oli seninägematu... seljatäis vanu kummisäärrikuid. Neid oli nähtavasti kogu jõepehi täis.

Saadi ka paar havipulka. Eriti vedas kalapüügiveteranil Ain Aabjärvel. Ta tõi võimsa jõe voogudest välja toreda ahvena. Sellele määsiti kiiresti paksult paberit ümber ja pisteti tulisesse tuhka. Oli see alles roog! Luuga kallastel püstitati ka omalaadne rekord: lüükese ajaga jäeti põhja 14 lanti. Selle «töö» peale oli eriti nobe Tallinna 1963. aasta noortemeister Aabu Fridel, kes kergendas oma seljakotti viie lanti võrra.

Lühike suveöö möödus kiiresti. Juba laskis kägu-kuldalindu lahti oma laulu, siis küsis

peole, kas Tiit on teol. Viimase uneraasu peletas silmist vareste hirmus kisa (Tallinna jahimeestel kulukuks siia punkte noppima tulla!). Kiiresti korjati telgid kokku, pesti end karastavas jõevees, ning sõit läks uuesti lahti.

Leningrad. Siinse jahijahimeeste ühingu esindajad võtsid meid avasüli vastu. Tutvusime põgusalt kangelaslinna kalameeste elu-oluga, ühingu ruumide ja püügimaadega. Pikaks jutuks polnud mahti, sest aeg lendas. Üeldi vaid, et Kirovi-nimelisel staadionil võtab meid vastu sõnruusvõistluse peakohtunik sm. Klimov, kes kõik asjad kenasti korda ajab.

Esimene tuleproov oli läbi ja esimene üllatus käes: tallinlased võtsid täpsus- ja kausheite 25,5 punktiga!

Ja mis öelda kohtunikuna?

Kõigepealt seda, et võistlejad olid toredad, sõbralikud ja võistluspaik korralik. Ainult peakohtuniku tegevuses jäi mõndagi vajaka. Niisuguse, liiati veel esmakordse kohtumise puhul on loomulik, et peakohtunik korra'dab kohtunikele nõupidamise ning selgitab võistluse korda. Sm. Klimov seda ei teinud. Peakohtunik ei rääkinud ka võistlejatega. Kõik see tekitas hiljem asjatuid sekeldusi. Meie kohtunikele tundus imelikuna seegi, et üks võistkond pidi oma heited sooritama enne, siis teine. Kahtlemata ei ole selline praktika õige, sest paarikaupa (üks ühest, teine teisest võistkonnast) heidete tegemine muudab võistluse pingelisemaks ja huvitavamaks.

Võistluse esimene etapp oli läbi, teine — veelgi huvitavam — ootas ees. Jutt on muudugi kalapüügist Vuoksi jõel. Vuoksi äärde jõudsimise veidi enne päikese loojangut. Meid ootasid ees kuum uhhaa ja kalameestebaasi rahva veel kuumem vastuvõtt. Ehkki aeg oli hiline, tehti ettepanek sõita jõeale. Kaks korda me seda öelda ei lasknud. Meie teekonda saatsid loojuv päike, kaljusaared, kogu põhjamaine võrratu ilu. Ühe saarekese juures peatas paadijuht mootori. «Kangelaste saar,» ütles ta vaikselt ja jutustas, et sõja päevil pidasid siin neli võitlejat nädal aega vaenlast kinni ja langesid, päästes nii oma seltsimeeste elu.

Jõgi muutus tumedaks, saabus öö, sõit-sime puhkepaika.

... Hommik Vuoksi jõel. Kogu loodus on täis lindude trillerit. Sellesse sekkuvad kolmekümne sõudja aerulöögid. Kalamehed on teel stardipaigale. Parasjagu tunnike sõitu, ja olemegi kohal. «Tugevamast» pooldest ei jää karvavõrragi maha ainuke naisvõistleja Leili Kuld. Leningradlased vaatavad teda kadedusega. Naiskalastajatega on neil raskusi, võistlejate saamisest ei maksa rääkida. (Ega meilgi siinkohal suurt põhjust hoobelda ole.)

Start. Võistlejad kaovad saarte varju. Saarekesi paistab siin üsna rohkesti olevat. Ja jõgi? See muutub kord kitsaks ning kiire-

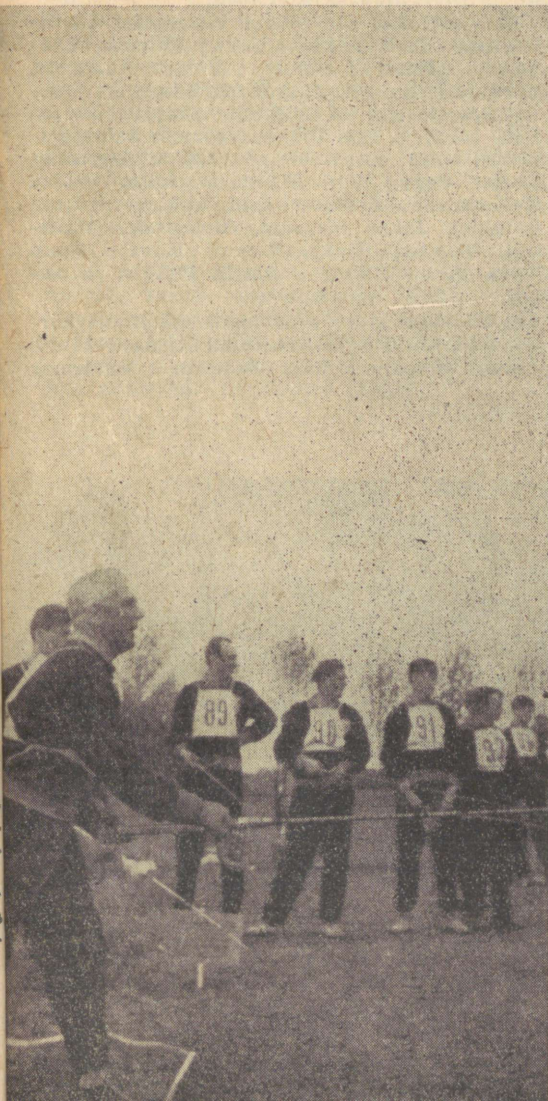
vooluliseks, samas laiaks ja vaikseks nagu järv. Küll siin võib kala olla! Mõõdukki vaevalt poolteist tundi, kui leningradlaste võistkonna üks liige saabub tagasi. Norm — 5 kilogrammi kala — on kuhjaga täis. Järgmised võistlejad on aga visad tulema...

Võistlused on läbi. Peakohtunik teeb teatavaks kontunikekogu otsuse: kohtumise võitis «Kalevi» Tallinna Kalaspordiklubi. Viimased käepigistused, ja algab teekond koju.

JÄRELMÄRKUSED

Mõõdunud aastal rakendati meie vabariigi esmakordselt NSV Liidu Kalaspordiföderatsiooni presiidiumi poolt 3. juunil 1961. a. kinnitatud võistlusmäärusi. Nendes on mõndagi uut ning ka vaieldavat. Tõsi, Eesti NSV

Võistlustelt leningradlastega. Täpsusheited tehti staadionil. J. NAASKLI foto.

Kalaspordiföderatsiooni presiidium on neid määrusi täpsustanud (milline peab olema külgeheide, üle pea heide, nõör, rull jne.). Kuid vaieldavaid punkte on veel küllalt. Tihti kerkivad need esile võistluse käigus, tekitades ebameeldivaid kõnelusi ja isegi teravusi.

Kuidas saaks neid vältida?

Arvan, et parimaks vahendiks on siin hästi läbimõeldud võistlusjuhend. Seda eriti siis, kui kohtutakse väljaspool Eesti NSV-d asuva kalaspordiorganisatsioonidega. Lähene küsimusele konkreetselt ja vaatame eespool kirjeldatud kohtumist leningradlastega. Esimeseks laharvamuseks oli siin heitekeha (landi) kuju. Kui olla aus, siis selle küsimuse juures võib vaielda lõpmatuseni. Mõni ütleb, et landiks võib olla ka taskunuga, kui talle konksud külge panna. Ja katsu sa vastu vaielda! Röövkala, kui ta on parajas võtuhoos, haarab ju kõike, mis vees liigub.

Läheme tagasi kohtumisele leningradlastega. Kõigepealt nõudis peakohtunik, et tallinlased kasutaksid nende heitekeha. (Kasutan sihilikult sõna «heitekeha», sest nii ühe kui teise meeskonna vastavad vahendid ei vastanud tavalistele lantidele.) Peakohtuniku sõna on käsk, mida tuleb täita. Nii teh'igi. Onnetuseks oli ainult see, et leningradlaste heitekehad olid 10 grammi raskemad tallinlaste omadest. Mida see täpsusheilte tähendab, teab iga võistleja. Liitati veel, kui «tulejoonele» tuleb asuda ühegi prooviheiteta. Iga tahes kalevlaste paar esimest heidet olid peaegu eranditult nullid. Pahameelt ja asjatuid sõnu oli rohkem, kui vaja. Kõike seda oleks võinud vältida hästi läbimõeldud võistlusjuhendiga.

Toon veel teise näite, mida võib kaasa tuua mitte küllalt läbimõeldud võistlusjuhend. Lugu leidis aset 1962. aastal vabariigi meistrivõistlustel spinninguspordis. Võistlused korraldati Narva merel (veehoidlal), millest kalamehed on kuulnud imelugusid. Kohale sõitis hulk võistkondi, nende seas ka võrulased. Viimased diskvalifitseeriti. Miks? Aga sellepärast, et võistlusjuhendis ei olnud sõnakestki sellest, et võistluspäeva eelõhtul ei tohi võistlejad kala püüda. Kuid peakohtunik nõudis seda. Ja nii jäid mitmesaja kilomeetri kauguselt kohale sõitnud Võru kalasportlased võistlustest eemale, sest mõned neist katsusid kalaõnne kohe pärast kohalejõudmist.

Selliseid näiteid ebatäpse võistlusjuhendi kohta võiks tuua teisigi. Kõik nad põhjustavad ebameeldivusi ega aita kalasporti arenada.

Teiseks vaidlusaluste küsimuste ennetamise vahendiks peaksid olema kohtunikekogu ja võistkondade esindajate nõupidamised. Siin tuleb lõplikult selgeks teha, mida võib ja mida mitte, sest ega iga sammu võistlusjuhendis kirja panna ei saa.

J. NAASKEL

Vaade konverentsi presiidiumile.

G. VAIDLA foto.

● VSÜ «Kalevi» Tallinna Kalaspordiklubi VI konverents peeti 1963. aasta 14. detsembril. Klubi juhatus tegevusaruande esitas juhatuse ühiskondlik esimees Julius Elango.

● Klubisse kuulub 170 sektsiooni, liikmeid on 5318, sealhulgas 105 naist ja 276 noorliiget.

● Konverents hindas klubi juhatus tegevuse heaks. «Kalevi» Tallinna Nõukogu esimees Ülo Pärn andis eduka töö eest klubi juhtimisel kõigile klubi juhatus liikmeile aukirjad.

● Klubi kõrgeima tunnustuse — teenelise aktivisti nimetuse ja vastava rinnamärgi — said Aleksander Hendrikson, Voldemar Heidemann, Erich Järvik, Elmar Kingsepp, Hans Koik, Eduard Kreis, Richard Kuld, Alfred Kurrel, Arnold Milk, Peeter Org, Ülo Roodvee, Roman Salukivi, Heino Truuste, August Tänav ja Evald Vikat.

Kilde

TALLINNA

VI

● Kalaspordisektsiooni-devahelises sotsialistlikus võistluses tulid auhinnalistele kohtadele: 1. keemikombinaadi «Flora», 2. Eesti NSV Teatriühingu Tööstuskombinaadi, 3. «Kommunaalprojekti», 4. pensionäride, 5. Eesti NSV Rahandusministeeriumi ja 6. Tallinna Juvelitehase sektsioon.

● Võistlustel saavutatud silmapaistvate tulemuste eest anti klubi aukiri Valentin Pääbusele, Ilmar Uukivile, Valdar Šiniveele, Bernhard Eimrele, Jüri Kanarbikule jt. Naiskalasportlastest olid aukirja saajate hulgas Leili Kuld ja Ella Iisjan. Noortest kalasportlastest olid aktiivseimad Maido Merisaar, Peeter Sepp, Rein Mäelt ja Aabu Fridel.

Kalaspordikohtunikest said aukirja Roman Salukivi, Jakob Naaskel, Aleksander Märkson, Vambola Saks, Roman Kõva, Joosep Stein, Artur Paimets, Astrid Pääbus ja teised.

● Kalakasvatuse alal tegid märkimisväärset tööd klubi kalakasvatajad Richard Jõulu, Jakob Mehiste, Jaan Jaanson, Voldemar

Konverentsi töö vaheajal heideti pilk klubi tegevust kajastavasse albumisse...

...vahetati mõtteid küll fuajees püsti seistes...

KALASPORDIKLUBI KONVERENTSILT

Allikvee, Aleksander Lattik, Evgenija Villmann, Karl Villmann, Karl Avik, Mitrofan Laasik, Ants Saik, Voldemar Paistik, Nikolai Rumm ja teised.

● Klubi uue juhatuse valimisel lähtuti klubi juhtkonna süstemaatilise uuendamise põhimõttest. Klubi juhatusse valiti Aleksander Hendrikson, Rait Ivalo, Leili Kuld, Viktor Kulgevee, Kaarel Kuusk, Raimond Mäepere, Harri Ohtla, Virgo Pepik, Valentin Pääbus, Ülo Roodvee, Herbert Saller, Rudolf Sirge ja Rodrich Truve. Juhatuse liikmekandidaatideks valiti Julius Elango, Arnold Milk, Albert Mitt, August Mölder ja August Tānav.

Revisjonikomisjoni valiti Richard Jõulu, Ferdinand Loring, Albert Plaks, Roman Salukivi ja Roman Sooruu.

● Juhatuse koosolekul valiti «Kalevi» Tallinna Kalaspordiklubi juhatuse esimeheks Rodrich Truve, aseesimeheks üldkõusimustes Kaarel Kuusk, aseesimeheks sporditöö alal Valentin Pääbus ja sekretäriks Harri Ohtla.

Revisjonikomisjoni koosolekul valiti komisjoni esimeheks Ferdinand Loring.

H. HANSEN

Üksmeelselt anti klubi juhatuse-tegevusele hea hinnang. O. MAMERSI foto.

Aukiri, lilled ja tugev käepigistus Julius Elangole (vasakul) sotsialistlikus võistluses esikohale tuleku puhul. O. MAMERSI foto.

...küll saalis istudes.

G. VAIDLA fotod.

VSÜ «Kalevi» Tallinna Nõukogu esimees Ülo Pärn annab linnanõukogu aukirja ka Rodrich Truvele (vasakul).

O. MAMERSI foto.

Enne suur, siis väike (või ka vastupidi).

KALAPÜÜK KIRPLANDIGA

Kirplant (kõnekeeles ka kirp, vene keeles mormõška) on vene kalasportlaste hulgas väga laialt levinud püügiriist. Ongitsemine kirplandiga on tõeliselt sportlik ja väga huvitav kalapüügiviis, mida võib edukalt austa ringi rakendada. Kirplandiga võib ka siis kala saada, kui tavaline tirk ja ujukõng (näiteks südavalvel) tulemusi ei anna. Et kirplant eesti kalameeste hulgas senini tagasihoidlikku kasutamist on leidnud, siis püüame alamal seda püügiviisi tutvustada. Kasutame seejuures vene seltsimeeste D. Samarini jt. tähelepanekuid ning näpunäiteid.

Kirplandi nime kannab väike 5 kuni 15 mm pikkune metall-landike, mille ühe otsa sisse on monteeritud õngekonks. Kirplante valmistatakse tinast, pliiist, messingist, vasest, roostevabast terasest või nende metallide sulamitest. Nööri kinnitamiseks läbib landikest auk, mis tehakse keskkohast pisut jämedama osa poole. Kujult on kirplandid väga erisugused, meenutades haavlit, tilka, uba, viljatera, lutikat vms., ning asetsevad vees horisontaalselt.

Täna seni pole veel ühist seisukohta kirplandi parema kuju ja värvuse suhtes. Kogemused näitavad, et ühel ja selsamal ajal ning veekogul võtab kala hea neelu puhul võrdse eduga kõige erisugusema kujuga kirplanti. Hoopis iseasi on raskusega, järelkult ka suurusega. Püügi edu oleneb täielikult landi suurusest. Sügaval kohal ei kõlba väike lant. Ta ei suuda tamiili sirgu tõmmata. Järelikult jääb kala võtt märkamata. Alla kahe meetri sügavuses on soovitatav kasutada kergeid väikesi lante, sest neid võtab kala meelsamini. Muide, see soovitus on teatud määral tinglik, sest kui madalas vees on suuremaid kalu, võib küllaldase eduga püüda ka suurte kirplantidega.

Mõnevõrra teisiti laheneb kirplandi värvuse küsimus. Kasutatakse heledaid ja tumedaid lante, mõnikord ka musti, punaseid jms. Kogemused näitavad, et mõnedes veekogudes võtab kala paremini heledaid, läikivaid lante, teistes ainult tumedaid. Viimasel ajal ilmunud uudistoodetest tuleb märkida küünelakiga kaetud kirplante, mille värvus teatud määral meenutab kala soomust.

Kalastajal peab varuks olema küllaldaselt mitmesuguse värvuse ja kaaluga samakujulisi kirplante. Tähtis on valida mõni kindel tüüp, näiteks haavlikujuline, ja seda oskuslikult katsetada. Süstemaatiliselt tuleb katsetada ka igasuguseid uuekuulisi ja uude värvusega lante. Eks ole selles kalastajaloodusesõbra üks huvitavamaid ülesandeid,

kes teadmishimuliselt püüab mõistatada veteriigi saladusi.

Kirplandiga püügiks sobib väga hästi ujukõnge ridvake, millel on kõige peenem ja painduvam pits. Tamiil peab olema peenike ja sõlmedeta, harilikult 0,1 kuni 0,15 mm läbimõõduga. Kuid ülipeenikese tamiili eelistamisega ei ole soovitatav liialdada, sest sageli võtab kirplanti ka suurem kala. Tamiili pikkus on tavaliselt kümnekond meetrit. Ühe ridva küljes võib olla kaks keriharki eraldi tamiiliga, mille otsa on kinnitatud suuruselt ning värvuselt erinevad landid. Seesugune seadeldis võimaldab kiiresti lanti vahetada. Tuule ja pakasega on see väga oluline.

Tähelepanu väärib ridva varustamine käepideme külge monteeritud väikese pidurditava rulliga. Rulli abil saab kiiresti ja lihtsalt tamiili pikkust reguleerida, mida püügil sageli tuleb teha.

Kala võttu näitab tavaliselt vaevumärgatav tamiili lõtvumine, pinguletõmbumine või kõrvalekaldumine. Kala võtu paremaks jälgimiseks kasutatakse lihtsast seadeldist — noogutajat. Tamiil tõmmatakse läbi õhukese kummitoru jupikese, mille üks ots lükatakse ridvapitsi otsa, kus nippelkummitoru tamiili kinni pigistab. Torukese vaba ots kooldub kirplandi raskusest alla ja signaliseerib viibimata kala igasugust landi või sööda külge puutumist. Kummitorukese vaba allarippuva otsa pikkuse muutmisega reguleeritakse noogutaja vetruvuse astet vastavalt landi raskusele ja püügikoha sügavusele. Kasutamist leiavad noogutajatena ka peenikesest traadist spiraalvedrud, tamiilist aasad jms. Igasuguse noogutaja põhioõdeks on maksimaalne tundlikkus ja minimaalne takistus haakimisel.

Kergesti kätteõpitav on kalapüük kirplandiga ka ujuki abil. Selleks kasutatakse taliujukit, mille suurus oleneb kirplandi raskusest. Kirplandist 10 kuni 15 sm kõrgemale võib lühikese (1,5 kuni 2 sm) lipsu otsa siduda sääsetõugukonksu. Kui kala võtab lanti, tõuseb ujuk ülespoole, võtab kala aga lisakonksu, ujuk vajub pisut.

Täiesti võimalik ja mõnikord väga resultatiivne on püük kahe kirplandiga. 15 kuni 20 sm alumisest landist kõrgemale kinnitatakse teine, väiksem ja kergem lant.

Kõige levinum on püük sääsetõuguga söödastatud kirplandiga. Sääsetõugu asemel võib kasutada sõnnikuussijuppi, ahvena silma või lõpuskaare tükiest, kaht-kolme kalamarjatera, pisimaimu jms.

Talvel püütakse kirplandiga kõiki kalu, mis sel aastaajal toituvad: särgi, ahvenaid, teibe, nurge, latikaid, turbi, rünthe, kiisku, vastu kevadet ka säinaid. Haugi, koha ja lutsu võttu juhtub harva. Iseäranis huvitav on ahvenapüük. Pealegi on see kala meie veekogudes kõige rohkem levinud.

Talvel algab püük turguga nagu igasugune talipüük jääaugu valmistamisest. Vanade jääaukude kasutamisel kontrollitakse augu alumise osa laiust ning avardatakse seda vajaduse korral. Uuel püügikohal valmistatakse kolm-neli auku 3 kuni 5 m vahemaaga. See võimaldab veekogu põhja reljeefi paremini tundma õppida. Valmis jääaugud «pimendatakse», s.t. neile puistatakse lund peale, et valgus sisse ei tungiks ja tavalist jääaluse valgustuse pilti ei muudaks.

Kui jääaugud on ette valmistatud, tehakse ühe augu keskele tuuraga või jääkulbi varrega väike avaus kirplandi allalaskmiseks. Enne seda söödastatakse lanti konks. Sageli juhtub, et võtt on üsna jää lähedal. See näitab, et kala hoidub vee ülemistesse kihtidesse. Mõnikord võtab ta kuskil jää ja põhja vahepeal. Seda näitab tamiili lõtvumine. Siis

tuleb otsekohe haakida, kala välja võtta ja püüki samal sügavusel jätkata. Kui lanti laskumisel võttu ei järgnenud, lastakse lant põhja ligi (seda hetke näitab selgesti tamiili lõtvumine ja noogutaja ülespoole tõusmine) ja kinnitatakse tamiili ridvapitsi külge nõnda, et veepinna ja noogutaja vahe ei oleks mitte üle 10 kuni 15 sm, vastasel korral hakkab isegi kerge tuul tamiili kõigutama ja püügi-riista jälgimist raskendama.

Kui noogutaja funktsioneerimine on reguleeritud ja kontrollitud, tõstetakse kirplant aeglaselt ülespoole, tehes sageli peatusi ja väristades teda kohal. Samal ajal peetakse teraselt silmas noogutajat, mis lanti raskuse mõjul tõstmise ajal sujuvalt alla paindub. Kala võttu tähistab noogutaja vähene üles- või allakooldumine. Noogutaja vähimalegi liikumisele järgnevi viivitamatu haakimine. Kõige sagedamini võtab kala sel hetkel, kui kirplant põhja pealt kerkima hakkab. On soovitatav lanti sagedamini kergitada, peatada ja uuesti sujuvalt kerge väristamisega põhja peale lasta.

Kirplandiga püüki harjutav kalastaja pangu teraselt tähele ja pidagu meeles need ridvaliigutused, mille puhul kõige sagedamini järgneb võtt, ja püüdke neid kalastamise jätkamisel võimalikult täpsemalt korrata.

Pärast püügi lõpetamist esimeses jääaugus puistatakse sellele lund peale ja siirdutakse teisele. Häid tulemusi annab mõnikord veidi aja möödudes vana augu juurde tagasipöördumine.

Kui kala liikuvat kirplanti ei võta, katsetatakse püüki liikumatu landiga. Lant lastakse põhja peale või asetatakse umbes paar sentimeetrit põhjast kõrgemale. Ritv asetatakse jääle, kusjuures pitsi alla pannakse jäätükk või lumekämp, nii et rippuv või põhja peal lamav lant tõmbaks tamiili pingule ja noogutaja raskusest õige vähe alla koolduks.

Viimastel aastatel levib järjest rohkem püük söödastamata kirplandiga. Selle püügi- viisi aluseks on oskus kala juurde meelitada ainult lanti liikumisega, mõjutades kala sünnipärast refleksi haarata liikuvat sööta. See saavutatakse väikese kirplandi nõrga väristamisega võimalikult peenikese tamiili otsas (läbimõõt mitte üle 0,1 kuni 0,12 mm).

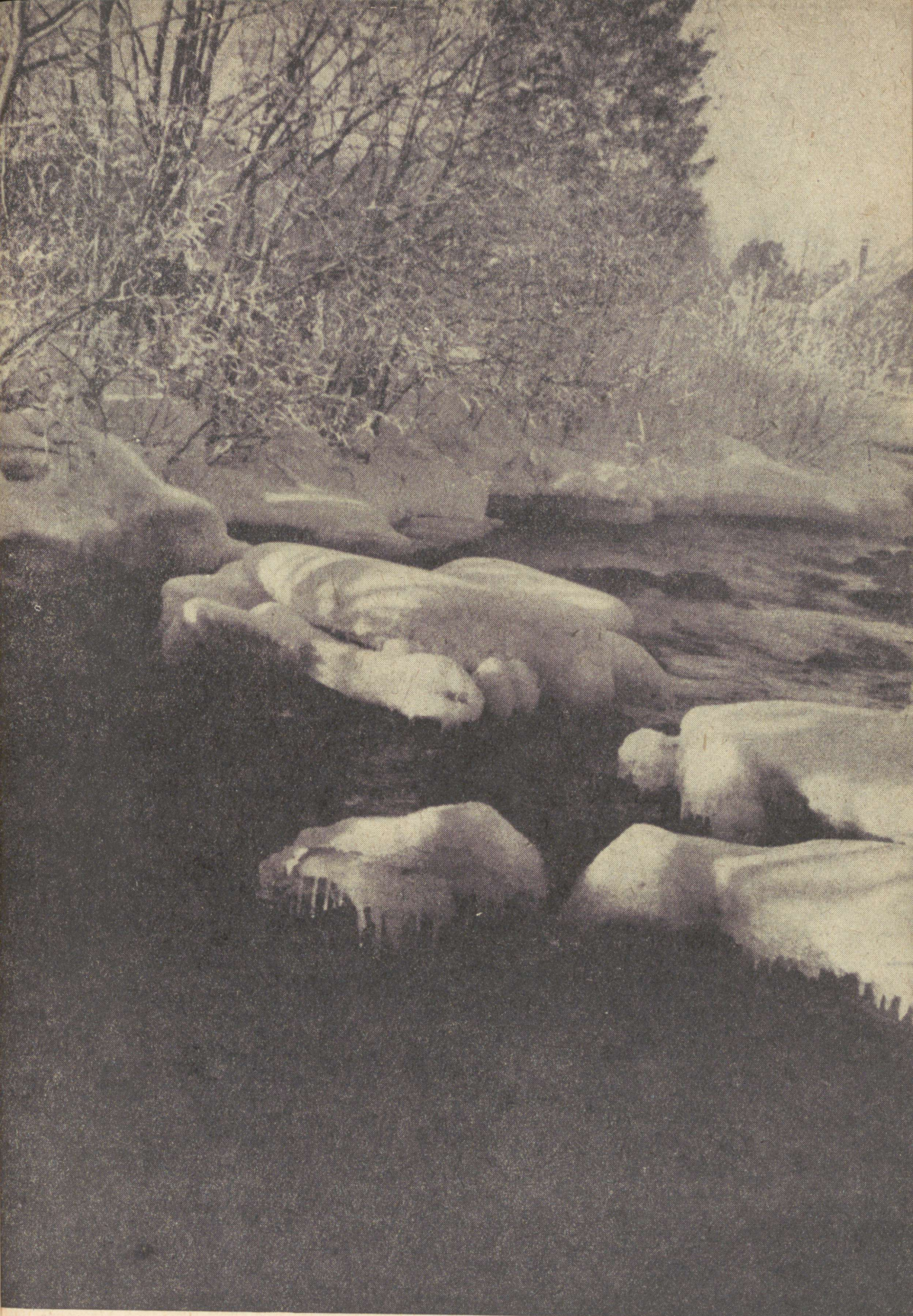
Tähelepanu väärrib ka teine, alles vähe kasutatav uuendus: püük söödastamata kirplandiga, mille konksu sääre ja kaela ümber on kuni kidani mähitud must niit, kusjuures konksu kida juurde on jäetud kaks lühikest niidist vurrukest. Võimalik, et kala peab säärast kirplanti sipelgaks või mõneks suupäraseks veeputukaks. Igal juhul on kindlaks tehtud, et sääraсте lantide võttude arv kasvab, kuigi sageli ei jää kala otsa. Võib-olla peaks kirplandi varustama teise konksuga? Tuleks katsetada. Igatahes peab kalasportlane olema otsija, siis on ka tulemusi.

J. ELANGO

Lämmijärvest saab talvel lutsugi.

A. IVASKI foto.

Pärnulased talipüügil Hermistu järvel.

E. TOMPAKI foto.

Tuura, sikuti ja ridvaga

Veebruaris ja märtsis ilmuvad meie linnade ja töölisasulate tänavapilti toredad päevitanud inimesed. Nad on reipad, heas meeleolus. Neid ei vii rõõpaist välja naabritl saadud müks täiskiilutud autobussis ega nina eest äralipsanud trammivagun.

«Küllap on tulnud Musta mere kandist puhkuselt,» arvavad paljud.

Ei! Hea tuju ja pruuni näo võib saada palju ligemalt ja lihtsamini. Selleks pruugib puhkepäeval minna vaid lähima jõe või järve jääle. Kaasa tuleb võtta puur või tuur, mõned sikutid ja väike ridvake. Lühidalt — tuleb asuda talipüügile.

«Ega see nii lihtne olegi,» vaidlete ehk vastu.

Tõsi, üht-teist tuleb õppida. Aga eks ütle ju vanasõnagi, et kes püüab kõigest väest, saab üle igast mäest. Muidugi, iga algus on raske. Näete, läks kunagi üks mees oma esimesele talipüügile. Raius jäässe augu, loopis pihuga jääsupi välja, kraamis taskust pöraka

havi-püügi landi päevavalgele, sidus selle millimeetrijämeduse nõõri otsa ja asus nõksutama. Katsus küll madalalt, küll sügavalt, aga ei kalapoegagi. Peagi pani vinge talvetuul märjad käed külmetama ja nina vett tilkuma. Pakasepoisid ründasid kummisäärikuis jalgu ja kergeis rõivais keha. Ei jäänud muud üle, kui sammud kodupoole seada. Sellest moraal: ära asu huupi asja juurde. Kõigepealt õpi tundma talvise püügi iseärasusi. Headeks abimeesteks on seejuures vanad kogenud õngesportlased, kes jagavad meeeldi oma teadmisi ja tarkusi.

Enne talvisele püügiretke minekut räägib vana kalamees oma kogenematule kolleegile kõigepealt jalanõudest, sest kui jalad soojad, ei tule kananahk ihule. Ta soovitab vilte kui pakasega kõige kohasemaid jalavarje. Viltidel olgu aga tingimata kalossid, sest tihti juhtub, et jäässe auku puurides või raiudes tungib vesi jääle ja teeb kalossideta vildid märjaks. See aga ei ole külmaga kuigi

mugav. Ja veel üks kasulik näpunäide: kõige parem on viltides kasutada villaseid jalarätte. Kalossidele on aga otstarbekohane tõmmata rihmad peale, nende puudumisel lihtsalt nõör. Siis pole karta, et kalossid sügavas lumes kõndides ära kaovad.

Edasi jutustab vana talipüüdja riietusest. Tal on varuks tuhat näpunäidet, ole ainult mees ja pea meeles. Kõigepealt olgu taliriieetus kerge ja soe. Väga sobivad on vattkuub ja -püksid. Eriti kärenda külмага on mõnus selga tõmmata kasukas. Seejuures ei tohi unustada võöd ja niisuguseid «pisiasju» nagu nõõbid. Viimased peavad olema ette aetud nii nagu mantli sisemine nõõp, mis hõlma kinni hoiab, s.t. nõõp olgu pika «sääre» otsas. Siis on seda kerge kohmetanud kätega lahti teha ja kinni panna. Algaja kalamees saab veel teada, kui kasulik on talvel kõrge püksivärvel. Kumarmardumise korral ei lase see särgisabal või kampsunil üles kerkida. Nii ei saa külm kehale ligi. Peas peab loomulikult olema soe talimüts, eriti sobiv on läkiläki. Edasi tuleb juttu kinnastest.

«Tean, tean!» hüüate ehk vahele, sest on ju mõnus ka enda, kusagilt kuulnud tarkust näidata. «Sõrmikute otsad tuleb maha lõigata. Siis on väikest sikutit hea käsitseda ja kala selle otsast ära võtta.»

Kogenud kalamees muheleb. Jah, kinda otsad tuleb küll maha lõigata, kuid ainult põidlal ja nimetissõrmel. Kui lõigata sõrmikutel kõik otsad maha, hakkavad sõrmiku sõrmed üles rullima, see aga segab püüki. Muidugi peavad talvisel kalastajal olema ka soojad labakud. Need tuleb nõõriga kaela riputada, et kindad oleksid alati käepärast ega läheks kaduma.

Pikk on vana kalamehe õpetusterida enne talipüügile minekut. Ta soovib muretseda «tõrvaköie», teiste sõnadega 0,7—0,8-millimeetrise läbimõõduga tamiili asemel 0,15—0,3-millimeetrist. Ka püügiridva valmistamiseks annab ta hüva nõu. Selleks võib edukalt kasutada sitket kadakat, mida leidub meil külluses. Rulli ta hästi ei poolda, sest kohmetanud kätega on sellega raske toime tulla. Elussöödaga püüdes on rull küll vajalik, sest muidu on suurt kala raske kätte saada. Sikutid... Siin jääb vana veteran häтта! Temal on muidugi omad lemmikud. Need valmistab ta tavaliselt ise kas valgest või punasest vasest. Ka pronksist ja isegi hõbedast on neid meisterdatud, mõned koguni helendava seguga kaetud. Viimased on kaunis häid tagajärgi andnud, eriti paksu jää ja lumega, millest valguskiired läbi ei tungi. Kuid et tema sikutid on need kõige paremad, seda ta ei ütle. Ta soovib igal mehel ise katsetada, vaeva näha ja otsida alati uusi võimalusi kalade sikuti otsa meelitamiseks. Teevad ju paljud kalamehed hoopiski teistsuguseid sikuteid ja saavutavad püügil samuti häid tulemusi. Mida rohkem katsetajaid, seda parem.

Lõpuks on püügilemineku päev käes. Värs-

ke talipüügimees sammub koos oma kogenud kaaslasega kevad- ja suvepäevist hästi tuntud jõe poole. Kohale jõudes vaatab ta segaduses ringi. Kus on siin maa, kus jõgi? Ajal, mil kaaslane kohmitseb seljakoti kallal, astub ta kiiresti edasi, et selgust saada.

«Pea kinni!» kostab selja tagant järsk hüüd. Algaja, hämmastunud sellisest käredast toonist, naelutub paigale. Staažiga kalamees tõmbab seljakotist peenikese, kuid tugeva, 10 kuni 15 meetri pikkuse nõõri, haarab pihku tuura ja sammub jääle. Astub sammu, teise, ja toksab tuuraga jääd, jälle kaks-kolm sammu ja uus löök. Tuur vajub lupsti läbi jää. Kui löögiriist poleks rihmaga käsivarre külge kinnitatu, oleks ta kindlasti praegu jõe põhjas. See aga tähendaks püügipäeva lõppu, sest kahe mehe peale on kaasas ainult üks tuur.

«Niisugusest allikakohast tõmbasin ma mõned aastad tagasi ühe tormaka kalamehe sellesama nõõriga jääaugust välja,» sõnab vana õngemees. Edasi järgneb seletus, et jääd

Ka tuur vajab «esmaabi!» A. IVASKI foto.

ei tohi kunagi unustada ettevaatust. Eriti tuleb aga karta allikakohti, missuguseid mõnigi kord on raske märgata. Allikakohtades (neid leidub isegi merelahtedes) on jää õhuke ja sissekukkumine kerge, väljatulek see-eest üsnagi raske. Kui niisugune õnnetus siiski juhtub, tuleb ennast hoida vastuvoolu jääserva poole. Siis ei tõmba vool jalgu jää alla, mistõttu on kergem jääle ronida. Loomulikult tuleb seda teha ettevaatlikult, rabelemata. Kõigepealt toetage küünarnukid augu äärelle ja upitage siis keha aeglaselt jääle. Kui see on õnnestunud, ei tohi püsti karata, vaid roomates kaldal poole liikuda. Siis aga tulistjalu lähemasse tallu riideid kuivatama ja kuumat teed jooma! Kui läheduses ei juhtu talu olema, võtke eeskujul kuulsatelt Siberi küttidelt. Teeme kiiresti üles kaks lõket, asume nende vahekohta, koorime end aadamaülikonda ja kuivatame märjad rõivad ükshaaval ära.

Opetussõnad öeldud, peatub vana õngemees, heidab pilgu vasakul kaldal maadligi kõssutavale põõsale ja paremal kaldal kasvavale jändrikule männile ning küsib: «Kas tunned seda kohta?»

«Raske öelda, justkui...»

«Suvel oled kange kalamees küll, aga jõge ei oska näha. Kui oleksid vaadanud, nagu kord ja kohus, siis teaksid, et selle põõsa ja männi vahel on keset jõge kiviräsu hunnik.

Niisugusesse kohta poevad kalad talvel peitu. Iseasi on kevadepoole. Siis ajavad veeasukad valgust ja värsket vett taga ja tulevad madalasse. Täna aga lööme augud just siia ja hakkame kirjused ahvenaid välja tirima.»

Algajale on see tore püügipäev. Näpunäiteid sajab nagu kapast. Kõike ei jõua meeski pidada. Kui ta aga termos pudelist tahab tulikuuma kohvi rüübata, kõlab jällegi karm keeld: «Pea kinni!» Temperatuuri järsk muutumine on kurgule ohtlik. Varsti võib minna eemal paistvasse tallu, kõhu täis süüa ja kuumat peale juua.

Talvine päev on lühike, õhtu jõuab peagi kätte. Seatakse sammud kodupoole. Mõõdukes talumajast, kostab raadiost Georg Otsa tuttav hääl:

«Oota, oota! Tulgu kagutuuled vaid, näha toon sull' iludusi-angerjaid.»

Jajah, aga tuuled? «Tuultega on talvel samasugune lugu nagu suvelgi: puhub lõunakaarest — püük lõbusam, lõõtsub põhjakaarest — kala laisem. Kuid ega kalamees saa tuulest hoolida. Hakkad puhkepäevadel seda vaatama, siis võib juhtuda, et ei saagi kalale minna,» kinnitab kaaslane.

Nägu õhetab päikesest ja tuulest, kirjused ahvenad seljakotis, parasjagu roidumust kehas, kuid tuju hea ja otsus kindel: siit-peale veedan oma puhkepäevad jälle.

J. KIVIK

«Kahevõitlus» järveasukaga (Peipsil).

A. IVASKI foto.

HARJUSEST

Õngesportlased peavad meie sisevete tähelepanu väärivamaks lõheliseks jõeforelli kõrval harjust ehk ärni.

Harjuse iseloomulikumaks eraldusmärgiks lõheliste peatunnuse rasvuime kõrval on suur purjetaoline seljauim, mis eriti kudemis-perioodil särab toredais triipudena asetunud värvirikastes täppides.

Kehakujult ei ole harjus nii täidlane kui forell. Ta on märgatavalt lapikum ja pea lõpeb lühikeses terava ninamikuga. Keha värvus varieerub hõbejast helehallist sinakas-hallini ja esiosal ning seljal esinevad tihti tumedad täpid. Neid leidub ka sabauimel.

Harjus armastab puhtaveelisi, kiirevoolulisi kruusase ja kivise põhjaga jõgesid. Ta esineb tihti forelliojades allpool kärestikke laiuvais laugmikes väikeste salkadena. Allikate lähedust ta ei armasta.

Arvukamalt esineb meil harjust Narva jõe keskjooksul, vähemal määral Piusas, Ahja jões Aarna, Valgemetsa ja Taevaskoja ümbruses, Kunda, Selja, Jägala ja Ohne jões, Valgejões ja Mustojas.

Harjus koeb maikuus, otsides selleks kruusase põhjaga madalaid jõeosi oma eluaseme läheduses. Ta ei tee kudemisrände, nagu teised lõhelised.

Emakala koeb portsjonikaupa, kusjuures ta paigutab 3 kuni 3,5 mm läbimõõduga marjaterad kõhu ja sabaga kruusasse uuristatud lohkudesse. 3000 kuni 6000 heidetud marjaterast kooruvad paari nädala pärast vastsed, kes pärast rebukoti kaotamist toituvad vees leiduvaist pisiorganismidest.

Isakalade pesavalvet pole märgatud. Kunstlikku paljundamist pole meil katsetatud.

Harjus kasvab meil tavaliselt kuni 50 sm pikaks ja ühe kilo raskuseks, kuid on püütud ka kolmekiloseid isendeid. Püügikalalammõõduks on meil 18 sm. Püük on keelatud 1. aprillist kuni 1. juunini.

Harjuse lihas on vähe luid ja paljud õngesportlased eelistavad teda maitsetl forellile. Maiasmokad tõendavad, et suupärasemad olvad augustist novembrini püütud kalad. Enne toiduks kasutamist on soovitatav eemaldada tugev soomus. Et harjuse liha on õrn ja kergeri rüünev, tuleb ta nagu forelligi kohe pärast püüki rappidada ja kergelt soolata.

Harjus toitub jões leiduvatest pisiorganismidest ja õhuputukatest, kusjuures suuremad isendid ei põlga lepamaimugi. Sportlikuks püügiks kasutatakse vihmausse, putukate tõuke, kärbseid, ritsikaid, kunstputukaid ja pisilante.

Harjuse armastatumaks toidujahi paigaks on voolu vahetu lähedus. Ta haarab vees liikuvat ja õhust kukkuvat meelepärast pala. Kunstputukaga õngitseja peab olema eriti tähelepanelik ja terava silmaga, et sööta

Leili Kulla esimene lõhe. R. KULLA foto.

haaravat kala välkkiirelt haakida, sest vähemagi kahtluse korral süljatakse sööt otsekohe välja.

Harjuse suu on forelli omast palju õrnem. Seepärast tuleb tugevamate isendite väsitamisel olla eriti meelegi kindel ja rahulik, kasutades oskuslikult õngeridva painduvust.

Vastu talve koonduvad harjused madalamates ojades ja jõgedes sügavamatesse võrendikesse, kus nad talvituvad tihti koos forellidega. Siit on neid võimalik püüda ka kerge korskõnega, kasutades hästi peenikest ja vastupidavat tamiini ning väikesi teravaid konkse. Hilissügisene neeluag on peamiselt päikeseküllasel keskpäeval.

Harjusepüüki lendõnge ja kunstputukaga peetakse õngesporti eliitklassiks. See vajab head silma, kindlat kätt ja nõtket püügi-riista koos oskusliku käsitsemisega. Kunstputukaga on võimalik harjust tabada kuni jõe kaanetumiseni.

Harjuse otseseks vaenlaseks forellijõgedes on jõeforell, kes hävitab viljastatud marja. On huvitav märkida forelli ja harjuse arvu- list kõikumist neis vetes, kus nad lähestikkuga esinevad. Koelmute rüüstamine on vastastikune, ja pikapeale surub üks kalaliik teise teatavast jõelõigust hoopis välja. Harjuse marja hävitab ka väike võldas, kui teda juhtub jões esinema.

Kala enda suurimaks vaenlaseks on saarmas, keda esineb meie forellijõgedes üha rohkem ja kelle vastu õngesportlased peavad tulemusteta sulesõda.

Kalaspõlased, märkige oma retkil jõgedele ära saarmaste esinemisalad ja teatage neist jahimeestele.

L. KIISLA

PAIDE RAJOONI FORELLIVETELT

Paide rajoonis asuvad kolme jõe — laisavoolulise Jägala ja kärestikurohkete Pärnu ning Põltsamaa — allikad. Nendest kaks viimast on õngesportlastele tuntud heade forellijõgedena. Arvukamalt esineb forelli ka Pärnu lisajõgedes Vodjal ja Seinapalus, Põltsamaa lisajõgedest on tuntud aga Völingi, Oostriku ja Preedi. Forellide kaitseks on püük nendes veekogudes lubatud ainult 1. juunist 15. septembrini ning ainult landi või lendõngega. Naturaalsöödadega püük ei ole lubatud.

Kui Põltsamaa jões esineb ainult hõrnas (salmo fario L.), siis Pärnu jões võib sageli kohata ka vikerhõrnast (salmo irideus Gib.), kes on jäänud elama Vodja ja Seinapalu jõkke pärast seal asunud kalatiikide allalaskmist 1917. aastal. Eespool nimetatud lisajõgedes püütud forellide kaal on tavaliselt 0,5 kuni 1 kg. Suuremad kalad esinevad aga Pärnu ja Põltsamaa jões. Mulle teada olevail andmeil püüti 1958. aastal Vodja jõe suudmest 4,3 kg raskune vikerforell, Põltsamaa jõest saadi aga 1962. a. kätte 4,2 kg raskune hõrnas.

Edukas forellipüük nõuab mõningal määral kogemusi, mis erinevad meie tuntuma spordikala haugi püügi kogemustest.

Aastate jooksul kogutud tähelepanekuid võiks kokku võtta järgmiselt:

1. Forell «võtab» alati, hoolimata nii aastakuu kellaajast ja isegi meteoroloogilistest tingimustest.

2. Forell on väga tundlik kaldalt kostuva müra suhtes, vaikke ilmaga võib saada rahuldavaid tulemusi püügil vaid eriti ettevaatlikult liikudes. Kaldal kõndides ei tohi unustada ka forelli teravat nägemist.

3. Forell eelistab tumedaid, tuhme lante.

4. Igipõline spinningistide tõde — haakunud kalale ei tohi nõõri vabaks anda — forelli suhtes ei kehti: pärast haakumist tuleb anda nõõr kohe vabaks, valida sobiv koht kala väljavõtmiseks (tingimata allavoolu) ja alustada kerimist alles siis, kui kala on lõpetanud «rullumise» veepinnal.

Viimast moodust olen kasutanud praktikas küll vaid pisut üle aasta, tulemused on aga niivõrd head, et soovitatakse seda katsetada ka kõigil teistel kalasportlastel-forellipüüdjal. Rampeterohkes jões, samuti mitme kolmikuga lanti kasutades tuleb nõõri muidugi ettevaatlikumalt vabaks anda.

5. See kogemus kuulub juba kulinaaria valdkonda: palaval päeval kaotab forell

(muidugi jõeforell, meriforellidega ei ole mul kogemusi) juba paari tunni jooksul suure osa oma maitseväärtusest. Püütud forell tuleb kohe surmata, puhastada sisikonnast (soomused on soovitatav jätta) ja kergelt soolata. Hoida iga üksikut kala eraldi paberisse (ajalehepaber!) pakitult.

Et oleme juba kord sattunud kulinaaria valdkonda, siis veel üks kogemus sellelt alalt: forell on maitsev küpsetatult (tuhas!) ja suitsutatult, on täiesti söödav ka praetult ja keedetult, forelli õige maitse saab aga kätte, kui teda soolata. Retsept: 0,7 kg forelli jaoks (mahub täpselt 0,5-liitrise klaaspurki) 3 supilusikat soola, 2 teelusikat suhkrut, kerge vajutuse all 24 tundi sooldumist. Maitseaineid (muskaati) võib olla, võib ka mitte olla. Ja veel — alla 0,5 kg raskune forell ei paku sportlikku ega kulinaarset rahuldust. Minu arvates on 19 sm forelli allamööduks liiga vähe. Näeksin meelsasti, et kõik alla 25 sm pikkused forellid lastaks jõkke tagasi. Landiga püüdes ei vigasta väike forell ennast peaaegu kunagi seevõrra, et ei oleks mõtet teda tagasi lasta.

Lõpetuseks veel pisut lantidest.

Kasutan forellipüügil ainult kaht lanti tüüpi: 11 sm pikkust puupulka (kahe kaksikuga ja ühe kolmikuga vobler) ja väiksest libliklanti, Värvilt on mõlemad mustad-tuhmad. Puulandi valmistamisel haavapuust, lisaraskuseta. Libliklandiks kasutan müügil oleva lainelise libliklandi lapakut, raskuseks samuti kauplusest saadavat 15 g tüvikoonuselise tina. Traadiks on 1 mm läbimõõduga traat (pillikeel). Lapaku kinniti haarade vahele panen kas tuhmi helme või tükikese peenikest toru. Lapaku kinniti valmistamisel vähemalt kaks korda tugevamast plekist, kui on poelandil. Kolmik (väike) on vahetult traadi otsa kinnitatud. Lapaku värvimiseks katan ta liimiga БФ-2 ja suitsutan küünlatulel.

Forellipüügi propageerimisel on mulle teatud mõnel korral etteheiteid, et kas pole mõistlikum sellest kõigest «suud pidada» ja vaid paari sõbraga oma teadmisi jagada (tõsi — etteheited on olnud nn. pühapäevakalamehed). Arvan, et mida rohkem on kalasportlasi jõel, seda vähem on asu saagitsetel-röövpüüdjal, seda rohkem on kala. Loodan järgmistel aastatel kohata Paide forellivetel hulgalisemalt kalasportlasi-forellipüüdjaid.

Kivi kotti!

R. ALLPERE

Järveke Alutaguse metsades.

G. LOSSI foto.

VÕRU KANDI KALAVETEL

Õngega Võhandu jõel

Möödunud aastal avaldati ajalehe «Sirp ja Vasar» 1. novembri numbris Tartu ülikooli professori Mihkel Kase artikkel «Kala meie söögilaul». Koos teiste küsimustega puudutati seal ka eesti keelele külgepoogitud sõna «prügikala». Mihkel Kask mõistab keele sellise «rikastamise» hukka. Olen temaga täiesti ühel nõul. Ja seda mitte keelemehena, vaid kalasportlasena. Tõepoolest, kas siis ahven, kellest saab kõrge toiteväärtuse ja suurepärase maitsega uhhaad, on prügi? Või värske särng. Pannil kenasti pruuniks praetud, on ta maiuspalaks igale kalasööjale.

Olen üks nendest tuhandetest õngemeestest, kes peavad lugu just nn. prügikalast (edaspidi püüan seda halvustavat sõna vältida). Valdava osa vabast ajast pühendan nende kalade õngitsemisele ja elu jälgimisele. See amet kasvab mulle külge juba üheksa-aastase poisiklutina, kui koos isa ja vennaga rühkisime läbi kastemärja rohu Võhandu jõe ääres asuva Villa küla alla. Sellest ajast peale olen jäänud õngitsejaks — ahvenate, särgede, latikate püüdjaks. Ja kohtki on jäänud endiseks: ikka sama Võhandu jõgi. Ainult paljad päkad ja jalasääred on saanud kaanide kallatungi kaitseks kummisäärrikud.

Võhandu on Lõuna-Eesti üks kaunimaid jõgesid. Alates Vagala järvest kuni Paidra veskini (Võrust 15 km Räpina suunas) kulgeb ta enamasti piki heinamaad. Vool on siin aeglane, seega ujukõngega püügiks soodus. Jões on rikkalik veetaimestik ja rohkesti pisi-loomi. See loob eeldused soodsaks kalakasvuks. Särje-ahvena õngitseja seisukohalt ei ole Võhandu olnud kunagi kalavaene. Mõnedel aastatel on esinenud ainult ühe või teise liigi vähesust. Näiteks möödunud aasta suvel oli väga napilt ahvenaid. Selles oli süüdi Võru Toorlinavabrik, samuti linna teised ettevõtted, kes lasksid oma reoveed jõkke küllaldase filtreerimiseta. Ainuüksi Võhandu parema kalda paari kilomeetri pikkusel lõigul loendasime üle 400 lõpnud ahvena. Kuid veetaimede kiire areng aitas vee puhtust parandada ja suve lõpul oli jões ahvenaid tunduvalt rohkem kui suve algul.

Arvestades oma tähelepanekuid, võin öelda, et õngitsemine Võhandu jõel algab kõige varem aprilli keskel ja lõpeb 20. septembri paiku. Selle tõenduseks toon järgmise tabeli, mille koostas in oma püügitabelil.

Aasta	Püütud isendite arv	Kalastushooaja	
		algus	lõpp
1956	892	16. mai	18. sept.
1957	1171	28. apr.	22. sept.
1958	1220	5. mai	21. sept.
1959	1323	25. apr.	16. sept.
1960	1690	3. mai	21. sept.
1961	1705	16. apr.	19. sept.
1962	1308	22. apr.	17. sept.
1963	1058	4. mai	18. sept.

Kalade võtmise algus Võhandul on väga tihedalt seotud Tamula järve jääst vabane misega ja kõrgveeisuga. Kui jää järvelt kaob, siis 5 kuni 15 päeva pärast seda tuleb samud jõe äärde seada. Kõige parem püük neil päevil on 2 kuni 3 kilomeetrit allpool Tamulat. Enda kogemustest võin öelda, et kevadise särjepüügi algus on olnud ka vee temperatuurist: vesi peab olema vähemalt 6 kuni 7 kraadi soe. Sügisel aga lakkab särje võtt 13- kuni 14-kraadises vees.

Milline on kõige soodsam ilm õngitsemiseks? Sellele küsimusele on kalasportlased väga palju tähelepanu pööranud, on koostatud isegi kalapüügi kalendrid. Olen kontrollinud viimaste tõepärasust. Minu praktikas need kinnitust ei leia. Parim püügitulemus elus oli mul 21. juunil 1958. aastal. Õng tõi siis veest välja 209 kala, kusjuures 68 väiksemat isendit lasksin veel tagasi kaalu juurde võtma. Milline oli tookord ilm? Laseme rääkida päevikul: «Püüdsin Võhandu jõe paremal kaldal läänepool Kääpa küla, aeg 5.30—15.45. Ilm soe, puhus kerge lõunatuul. Hommikul taevast valdavas enamuses selge, lõuna ajal pilvitus suurenes, tuul tugevnes, õhurõhk langes 746 millimeetrit. Kalade võtmine haruldaselt hea. Õnge hakkasid ahven, nurg, roosärng, särng, viidikas, säinas. Nurul, roosärngel ja viidikal veel mari sees. Koju tulles hakkas vihma sadama.»

Toon veel mõned väljavõtted päevikust. «15. juunil 1958. Kalal Võhandu jõel idapool Kääpa küla. Aeg 4.05—14.45. Ilm hommikul selge, päeval pilvitus suurenes, hakkas puhuma mõõdukas kirdetuul, ajuti sadas hoo- vihma, ilm jahe, õhurõhk 763 mm. Kalade võtmine hea, kohati väga hea. Sain 116 kala.»

«17. august 1958. ... Ilm selge ja vaikne; hommikul kerge udu, aeg 5.30—9.30. Võtmist polnud peaaegu üldse, saak kolm kala. Tulin tulema.»

«5. juulil 1960. Kalal Võhandu jõel Võrumõisa taga. Enne sadas tugevat vihma. Jõgi üle kallaste. Aeg 3.45—13.00. Ilm paras soe, hommikul +9°, päeval +16°, vahelduv pilvitus, ajuti vihma. Kerge tuul puhus idast. Võtmine puruvanaga väga hea, ussiga rahuldav. Sain särgi, nurge, viidikaid ja kilogrammiraskuse turva, teine samasugune pääses ära. Kokku sain 75 kala, neist lasksin tagasi 17 väikest. Saak kaalus 4,8 kg.»

Päevikut edasi lehitsedes võin öelda, et kala on Võhandul võtnud igasuguse ilmaga: nii täiskuu kui noore kuu ajal, lõuna- ja kirdetuulega, vihmajärgi ja päikesepaistega, nii kevadel kui sügisel. Vahel aga, ehkki ilm näib igati soodus olevat, tõrgub kala sööta haaramast.

Milles seisneb siis kalapüügi õnnestumine? Kõigepealt on vaja tunda kalade elu, nende käitumist. Iga tõeline õngesportlane peaks püügiretkedel tegema vaatlusi ja märkmeid

ilmastiku, vee seis, temperatuuri, püügi-paikade, sööda, püügivahendite jms. kohta. Selliste märkuste analüüsimisega jõuame oma armastatud «töö» põhjaliku tundmiseni.

Võhandu jõel õngitsedes kasutan 6 kuni 7 meetri pikkust kasepuust õngeritva. Nööriks on 0,3 mm tamiil, mille otsa kinnitan rohekaks värvitud 0,2 mm jämedusest tamiilist lipsu. Ongekorgi valmistan pajukoorest, millele sügavuse reguleerimiseks kinnitan hanesulest lõigatud rõngakese. Kogemused näitavad, et Võhandu kalad armastavad punast sõnnikuussi või puruvana. Särjed haaravad kõige paremini sööta voolukohtades keset jõge, samuti jõekäärude uhtmejoone lähedal, kui seal kasvab vesikatku.

Võhandu on kalarikas jõgi ja pakub õngemehele peaaegu alati meeldivaid elamusi. Uhhaa jaoks saab särgi, ahvenaid, samas röömustab kalameest kilone turvas, maitsev linask, rasvane latikas ja mitmed teised kalad. Õngesportlased-loodusesõbrad! Külastage Võhandut kalastushooajal, ja te hakkate meie jõge armastama.

A. MIKKELSAAR

Pühajõel leiab «varajane lind» ikka forellikesel!

A. IVASKI foto.

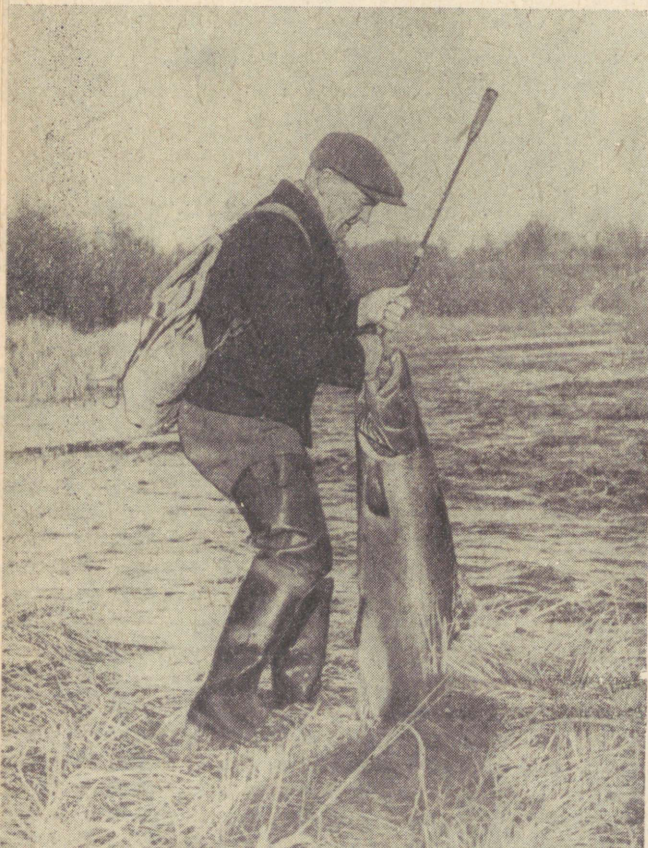

Kalastuspaiku on palju

Lisaks Võhandule on Võru rajoonis kalastuspaiku veel terve hulk. Näiteks Pärlijõgi, alates Rõuge tagant Saarlase veskest päri-voolu kuni Mustjõkke suubumiseni, ja Püha-jõgi, alates Jõgeora veskest kuni Osulani, on tüüpilised forellijõed, kuhu koos Tartu kalasportlastega oleme korduvalt forellimaimusid lasknud. Viimased on juba üle püügimõõdu kasvanud ja heale püügipaigale sattudes võib poole tunni jooksul lubatud päevanormi — kolm forelli — välja püüda. Ennem aga, kui püüki alustada, peavad paberid korras olema. Nimelt toimub meil forellipüük lubade alusel. Neid antakse välja Tartu, Võru ja Põlva kalaspordiklubis ühe nädala peale. Saak tuleb ette näidata veekogu valvurile, ühiskondlikule inspektorile või asjast huvitatud kalasportlasele. Nagu teada, on jõeforelli alam mõõt 19 sentimeetrit. Meil aga on omavaheline kokkulepe, et alla 25-sentimeetrist forelli me kotti ei pane. Mis sa maimuga teed! Rohu maitse teisel alles juures, ei oska teist keeta ega soolata.

See 16,5-kilogrammiline lõhe püüti Pirita jõest 1963. aasta oktoobris.

J. PEEGLI foto.

Opetuseks olgu öeldud, et forell on meil väga ettevaatlik. Päris läikivat lanti ta kardab, kuid oksideeritud hõbedast laseb end vahel ära petta. Ka kummist «triitoniga», olgu see nii must kui tahes, saab forellile «augu pähe rääkida». Pikka spinningut ei tasu kaasa võtta, sest põõsaid täis kasvanud kallastel on see ainult nuhtluseks.

Forellijahile mineku eel tuleb pärida, et kuhu minna siis, kui norm aegsasti täis saab, püügilust aga aina kasvab. Pärida nimelt seepärast, et Võru rajoonis on üle 200 järve ja järvekese. Kõiki neid üles lugeda nõuaks palju ruumi. Nii palju võib öelda, et peaaegu igas järves on linaskit. Ka haug ja ahven ootavad külalisi. Liiklemine on siinkandis hea, ja sõita võib igas suunas. Kui aga keegi tahab, et latikas ta õngekorgi lapiti keerab, siis ei ole vaja kaugemale minna kui Tamulale. Siin on seda kala õige rohkesti. Õnne võib katsuda ka Vagulal. Latikapüügi kohta annab kõige paremat informatsiooni rajoonilehe toimetaja Mango Paaver. Tema ütleb täpselt, millal, kuhu kohta, milliste relvade ja missuguse peibutussöödaga välja minna.

Aga koha? Selle kavalpea püük on omaette number, vajab vilunud õpetajat-juhendajat, head söödakala (värske särg, rünt või — kõige parem — viidikas) ja vastavat relvastust. Püügivahendid võib kohapeal laenata, keegi neid ei keela. Vastutasuks tuleb ainult püügilt tagasi tulles jutustada: kas kala võttis, mis kellaajal, kui sügaval, mis-sugust söödakala kasutati jne.

Koha tasub meil püüda, põhiliselt muidugi õõseti. Siis võib õnge hakata ka angerjas. Neid vääriskala maimu tööme Tamulasse umbes viis ja pool tuhat, Vagulasse aga kolm korda rohkem. Nüüd on nad kasvanud püügimõõdulisteks.

Võru mehed lootsid oma külalisi kostitada ka hõbekogrega. Meie Maarduks pidi saama linnast 4 kuni 5 kilomeetri kaugusel asuv Loosu järv. Korduvalt tööme sinna Tallinnast hõbekokri. Hiljem täiendasime neid varusid veel Otepää lähedalt asuvast hõbekogrerikkast järvest. Kuid tänaseni ei ole järelkasvu märgata. Nähtavasti tegid uutele veeasukatele liiga röövkalad — haugid ja ahvenad —, keda me ei suutnud välja püüda.

Võru kandi rikkad kalaveed röömustavad õngemehi. Üks teeb aga meile, eriti forellipüüdjatele, tõsist muret. See on saarmas. Too röövel ähvardab meie forellivarud ära hävitada. Seepärast sooviks id Võru kalamehed, et forellijõgedes võiks saarmast püüda igasuguste vahenditega ja igal aastaajal.

A. IVASK,
Võru Kalaspordiklubi esimees

Sain korduvalt riielda, et tassin koju võimatut prügi. Väikesed abvenad, särjed, rõksunirud – mis niisugustest! Kui toon, siis olgu kala: suur ja ilus.

Suur ja ilus on teadagi iga õnge-mebe ibalus, tema õnn, mida jabitakse nagu loteriivõitu. Mina ei ole loteriil kunagi võitnud. Ei oska piletit osta. Aga toreka kala püüdsin kord küll. Nii priske ja pika, et tuli kõveraks keerata. Muidu ei mahtunud seljakotti. Kui ma tolle põraka siis ubke näoga esile vedasin, et nob, kas nüüd ei ole... sain taas võtta: maailmatu elukas, mis seesugusega teha!

Väikemees naabriperest vaatas püüdja, vaatas nurisejate otsa. Seepeale andis asjalikult nõu:

„Tead, onu, teinekord püüa neile pool tead. Vaat nii, siisaadik,“ näitas käega havi sabapoolset kolmandikku.

Lõin lootusetult käega: mine sa selgita looduse seadusi neile; kes rebkendavad grammide ja annustega söögilaual! Kust peab vaene kala teadma, missugusele lauale ta parajasti passib, missuguse püüdja sööta sünnib võtta, missuguse oma peab jätma. Ja või see püüdjagi veepõhja näeb, kui suur seal parajasti jaole ilmub, et teaks eemale peletada...

Ent ometi! Kalamehga võib kõike juhtuda. Juhtus ka nõnda, et läks täide võimatuna näiv soov. Ma püüdsin tõesti osa kalast, murdosa...

Õngemees – olgu ta ameti poolest kas või kollektiivsuse probvet – on oma lemmiktegevuses alati individualist, paadunud üksiküritleja, omaette nokitseja, ajast ja arust tüüp – kui teda nii vulgaarsotsioloogia mättalt vaadata. Tema samm on organiseeritud, übine üksnes... vee-koguni. Selle kaldal langeb ta tava-

Seepärast hoidun ma õngitsejatest barilikult eemale. Teisiti öeldes: katsum jõudumööda isegi barrastada toda õnnestavat üksiolemist, kuigi, jäh, pidamata nii iseennast kui teisi asjaosalisi just kunstnikeks. Ent üks nad paljude arvates pisut ikka ole ka nagu loitsijad, posijad või kunst-kopi-tegijad. Kuidas see kala sügavas vees tolle ussikübemekese muidu üles leiab, küsivad nad. Salasõnad, bookus-pookus, mis muud. Sellega meelitavad õnge. Ning sellepärast nõnda omaette hoiduvadki, põõsasse poevad.

Inimese kujutluslend on vaba ja ubke asi. Pole kellelgi õigust seda piirata ega pügada. Kujutluslend loob ja avardab tulevikku. Niisiis, kujutlegu igaüks, mis tabab, ja olgu õnnelik. Mina seisin tol kaunil kevadbommikul Vääna jõe ääres, kalameestele ühe hästi tuntud augu serval pajupõõsas ja muidugi ka kujutlesin, et kala kobe-kobe võtab... Aga ei võtnud. Teib kudes juba, tal puudus püsi sööta haarata. Minu hookus-pookused jooksid tühja. Kavatsesin parajasti õnge vimma peale ümber seada ja mõnusalt päikesepaistele küllili keerata, kui minust ülemal, järgmise põõsa taga läks labti rabin ja ragin, nagu oleks pajutibnikusse sisse murdnud põder. Seejärel veidi lobinat-sulinat ja käbe hüüd:

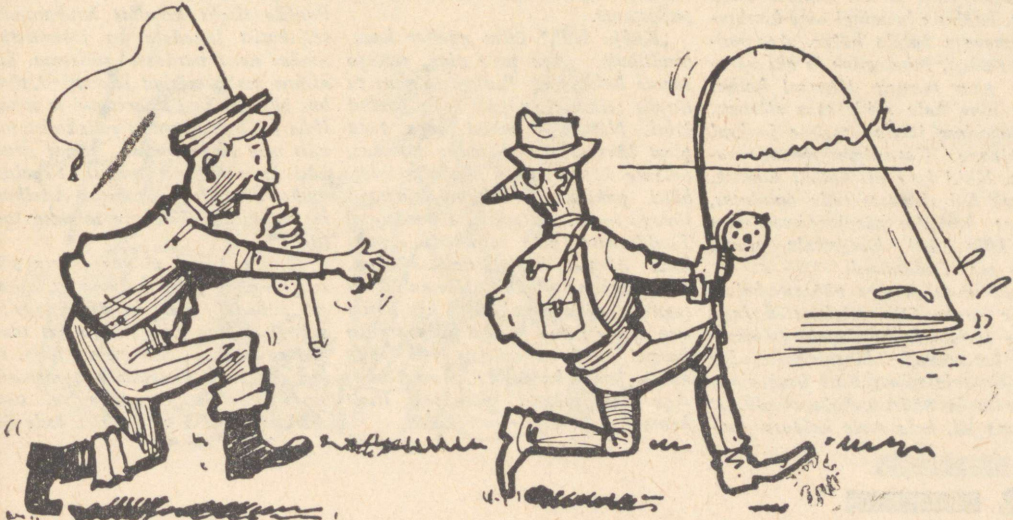
„Hei, appi!“

Nob, naaber libises vette, mõle-sin. Haarasin ridva kindlalt piikku

R. SIRGE

KAKS ÜHE VASTU

liselt tagasi sügavasse individualismi. Nagu kunstnik fikseerib ta püsti või istudes oma korki, mõtleb oma mõtteid, ilutseb oma ilutsemisi, olgu tarkava robuladva, õitseva toominga või kommakudu juures, kurt kõigele muule, otsekui mässinud end eraldatuse mantlisse. Kui säärasele mediteerijale ootamatult juurde astuda ja jõudu hõigata, võid sõnu saada... Nagu oleksid toime pannud kuriteo kultuuriloo, terve inimkonna vastu...

ja ruttasin sinnapoole. Mis vettekukkunuga muud: ulata ritv ja tiri välja. Jäisesse jõkke järele minna – prrr! Loodetavasti asi nii bull ei ole.

Vahepeal jäi kõik kabitlaselt vaiksiks. Tekkis jube kõbe tunne, et kas õige uppus, seltsimees, või mis? Aga kui augu äärde jõudsin, ajas mees end all, saapasuuni vees, püsti ja vandus:

„Labi läks, raip.“

„Jõebobu või?“ nõokasin häda-kisa meenutades.

„Vaadake!“ viipas ta võrendikule.

Nägin isegi, et too „raipeks“ kirutu oli tubli haug. Haug, keda veekeeris parajasti vastaskalda poole viis. Nimelt viis. Sest kala, kuigi peksles ja vonkles, püsis kogu aeg imelikul kombel pinnal, justkui suutmata sügavikku kaduda, põgenemiseks suunda võtta. Vesi lihtsalt kandis teda. Mõnikümend sammu allpool ühtus vool meie kallast ning sinna pidi lõpuks tulema kalagi.

„Mis siin juhtus?“ pärisin appibiüdjalt, kes seisis endiselt vees, käed ja nägu porised, ilus kaitsevõrvi jopp pitsmeid täis, ning seiras hoolega kala.

„Tekkis järsku siia jalge ette. Lüksin teist võtma. Aga kus sa niisugust palja käega – tuiskas silmad täis.“

„Löödud või lastud loom,“ arvasin.

„Seda enam tuleb välja võtta. Muidu jääb jõkke roiskuma.“

Õige küll. Aga kuidas, kui meil polnud ei kongitsat ega kahva? Mitte midagi neale ritvade ja peenikese tamiili. Vota sealt välja!

Vesi tõi kala võrendikukaela ja meie kabekesi, mediteerivatest õnge-meestest hetkelt muutunud jakikirega kiitideks, talle järele. Viskasin õnge välja, baakisin ja saingi oma konksukübemekese kalale külge. Aga muidugi raskus, rabelemine ja eks närvi – paar meetrit lähemal katkes nõör nime kala sõitis taas allavett.

Lippasime järele, tegime jooksul sõjaplaane. Katsusime ridvaaga rabada. Kuid kala oli küllalt tundlik. Niinea kui ridvaots teda puudutas, pöikas kõrvale, pürgis pimesi, kas või kõht püsti, kaugemale, sinna, kuhu me ei ulatunud.

Tuli uuesti ümber pöösaste kalale järele ruvata. Olime juba tüki maad maha sõrkinud, kordvalt tulemusteta katsetanud, hingeldamas, kui asia algataja viimaks sai havi ajada vibuotsa ja nõõri vabele nõnda, et pidama jäi, kala meie kaldasse kal-

dus. Ent sellegi püümise peale ei võinud loota: nõör võis iga hetk katkeda. Tema hoidis kala paigal, minul tuli järsakust alla laskuda, käed külge panna. Kuid paraku on kala libe ja vesi vedel. Kavatsesin baarata kuklast, lõpuste tagant. Aga kas libastusin ise või rapsas kala – igatabes käsi sattus hoopis lõpukapsli serva alla. Hetk hiljem olin rapsiva kalaga ülal, beinamaal. Võit meie, oleksin pidanud hõiskama koos kaaslasega, kes mu ümber kepsu löi, õlale patsutas ning aina kordas: „Tore poiss, tore poiss!“ Kuid koos jakikirega oli äkki kadunud ka minu võidurõõm. Tulin enesele ette narri poisikesena, kes tubinal tormab poollõpnud kala jabile, selle asemel, et rabulikult õngitseda elavat. Tahtsin havi niidule maha visata ja minna. Aga ei saanud: lõpukapsel oli kramplikult kinni, sada teravat kida minu käe sees. Seda märgates alles tundsin ka valu ja nägin verd.

„Aidake labti teba,“ kamandasin naabrit.

„Silmapilk!“ oli ta jaol. Katsus lõpuskaart kergitada – asjata. Kala viskles ja kriimustas mind aina valusamini. Naaber katsus puupulka vabele ajada – kala küünistas veel vibasemalt. Ei aidanud muu, kui loom vagaseks teba. Kuni mees udjaka leidis, sellega õiendas, rebisid havi lõpuskidad kõik aeg minu käenabka. Põlvili maas kala kõrval ootasin ja kannatasin. Sest jõuga käit välja kiskuda tähendas kiskuda iseenda nabka maha nagu raspliga. Hale oli seda käit vaadata, kui ma ta viimaks labti sain: üksainus veritsevate kriimude ja aukude känk! Pealegi on kala bammas mürgine ja kena kevadine õngeaeg alles ees... Pabane oma tormakusele, asusin käit pusbutama.

„Kabju küll,“ ütles naaber kaastundlikult. „Aga pole viga, sellega saame bakkama.“ Rutuga tõmbas ta turjalt seljakoti, näppis selle paeld labti. Nüüd jäi minul aega teda pisut lähemalt silmitseda. Kärmas, valgete kätega, igati siledalt rüdes, hästi puhtaks kraabitud sinetava lõuaga mees. Aastaid üle poole saja. Tuuldumata pale ja käed, samuti kiitsa äärega kaabu, nabksäärrikud, poeridvakeneg – kõik tõendasid, et tegu on pühapäevakütiga, kes harva vee äärde satub ja seal siis kergesti basarti läheb. Isegi kas või vette kalale järele kargab... Rumal küll. Aga eks lõõnud ma isegi liialt keema!

„Palun, olge beaks!“ ulatas mees mulle lapiku taskupudeli. „See on pubas piiritus. Peseme ära, seome korralikult kinni ja...“ ning juba vilksataski ta näppude vabel hermee-tiiselt pakitud sidemerullike.

„Meditsiiniala mees või?“ pärisin sel ajal, kui ta osavalt tohterdas ja määkkis.

„Mis te nüüd! Mitte sinnapoo-legal!“ tõmbas ta sõlme randme taba kinni. Siis tegi viisipärase kummar-duse, klõpsutas kannadki kokku, sirutas käe ja ütles: „Lubage tutvustada. Aadam Adelberg, tekstiiliala kaubatundja. Baasis. Endine vanemmüüja. Poesell – nagu öeldi rumalalt klikeajal.“

Ei nob, väga röömustav. Aga kas seltsimees Adelberg ei peaks nüüd ka oma saabastest vee välja kallama ja püksid-sokid kuivama seadma? Mubelesin ta märg-porist alumist poolt silmitsedes. See meeletu havi-jabt näis meile mõlemale päris kal-likes läinud olevat. Minu käsi pakit-ses piirituselapis ja Adelbergi nägu-sad limnasäärrikud bigistasid õmblus-tes lausa vett, villased kbakivärvi-ised püksid olid suuri poriplekke täis.

Küll seda ka jõutavat. Nüüd võe-tagu ennekõike vaeva peale ja siida-mekinnituseks üks väike tropp. Tekstiiliala kaubatundja osutus tubliks asjatundjaks ka napsi serveerimises. Seljakotist toodi esile liitriline termospudel tulise kobviga ja sidrun. Termose kapslisse kallati kobvi, lisati paras annus piiritust, lõik sid-runit ja natuke subkrut.

„Eht suomen poigade punš,“ ulatati nõu mulle.

Jab, punš oli eht küll! Nii eht, et kargas nagu küüntega kallale. Varsti leegitses tuulevarjulise põõsa taga lõke ja meie jutt sai tiivad selga. Punšile lisaks kraamis kaubatundja seljakotist lagedale ka jabivorstid, seades need vardasse sarrisema. Siis kiskus maha märjad jalavarjud, tõm-bas jalga kuivad treeningud ja sokid. Ikka kõik sealt samast seljakotist, mis näis otse imemabutina. Ainult siruta käsi ja võta, mis tabad. Tegeldes ümberriietumisega, pajatas Adelberg ise mõnusa otsekobese inimese tooniga:

„Teate, minul ei vea. Mitte põrmugi kobe. Juba kolmandat korda sel kevadel olen kalal, aga mitte sabagi. Naine juba nõõgib, et teab, kus sa käd... Sellepärast täna, nii kui ma seada haugi nägin, nii üle-singi enesele, et selle sa, vana Aadam, tood ära... Olen teile üli-

malt tämilik abi eest. Mul on müdugi birmus kabju, et teie käega nõnda juhtus. Tõesti kabju... Aga meie oleme siiski kalamehed! Purikas on olemas. Ja missugune! Oma viis kilo ära, eks ole?"

Vedrukaal näitas tõepoolest ligemale viis kilo.

"Mind huvitab eeskätt, mis tal viiga on."

Ta tegi vilkalt väikese noatöö ning me veendusime mõlemad, et bavi õhupõis oli lõbki.

Pommimehed! Nagu saarmad, kes tapavad rohkem kui jõuavad õgidal. Tapavad ja jätvavad vette mädanema. Mis löbu see küll peaks pakuma? Sülitasin sinnapoole, kus naaber arvas ennist „sumakat“ kuulnud olevat, ja ütlesin mõne kõva sõna.

„Kuulge, kuulge!“ katkestas mind Adelberg. „Ühe õnnetus on alati teise õnn või vastupidi, nagu elu näitab. Sedapuhku on selle kala surm meie õnn. Oleme nüüd ka kalamehed. Kalaga mehed, eks ole?"

Ab siis selles seis is! Ükskõik mismoodi, ainult kui kala kotis! Vaatasin teda vist halvakspaneva pilguga. Ta sai sellest omamoodi aru.

„Kuulge, kuulge, teie viimati kabtlustate, et mina nendega mestis?" kargasid ta silmad ärevaks.

„Ei, seda mitte. Aga see teie õnneteooria – see ajab mul südame läikima. Kas oli meil seda kudemata baugi, marjakala vaja? Kui palju noori oleks ta vette jätnud.“

„Jaa nob, ega's meie, taevakene! Nõus, täielikult. Aga kui kord juba nagu ühame, mis siis teha? Pealegi on homme libavõtte laupäev ja kas

teate, kui ukke libavõttesült saab bavit? Suurepärase... Meie jagame kala ilusasti ära ja saame mõlemad toreda süldi, püüadesüldi...“

„Meil libavõttesülti ei keedet, püü ei ole. Mul ükskõik, kas lähen koju kalaga või ilma.“

Ja tahtsingi minna.

Kuid Adelberg viskus solvunult püsti. Kas ma arvavad, et tema, eesrindlik nõukogude kaubandustöötaja, on ningi usubaige, papi jünger? Tema pärast kõrbeu kirikuid ja papid põrgupõhjas. Tema austab teadust ja uusi ideid – aatom, elektron, kosmos ja kõik, mis seal sees... Aga sellele vaatamata ei minevat ta veel sülitama traditsioonidele. Traditsioonide süles olevat meie ukked põlvkonnad üles kasvanud. Kui ta ütleb, et 'libavõtte', siis ei mõtlevat ta muud kui kevadet, ilusat kevadist päeva, kus värvitakse mune ja tuuakse tuppa esimesed õrnad uut suve kuulutavad õied – pajuurvad. See on traditsioon, rabvalik barjumus. Niisamuti ka sült...

Elektroonika, libavõtte ja sült! naersin. Kuidas see tema arvates küll kokku sobib meie novaatorliku aja ja eluga.

Jaa, venitas Adelberg. Seda ei olevat just kerge välja ütelda. Vanad tavad ja traditsioonid – need olevat nagu lennuväljad, kust iga betk stardivad lennukid-inimesed avastuslendud. See, mis nad näevad ja kogeivad, on uus, viib meid edasi, õhutab novaatorlusele. Aga kauaks see uus uueks jääb? Homme on ta ise juba vana, traditsioon, eks ole? „Näete, nii paneb iga päev aluse uutele traditsioonidele, lammutab vanu. Mis peaks teil siis niisuguste

ilusate vanade asjade vastu olema, nagu kalasült? Olgu: ütleme, teie ei tunnista pübi. Mina ka mitte. Aga sülti sööme? Sööme. Kas maksab meil siis seletada selle kalakese ümber? Sellest küsimust teha, kuidas ta meie kätte sattus? Ma arvan: ei. Jagame kala ilusasti ära ja asi klaar. Ega mina abne ole. Meie naisega kabekesi, meile aitab poolst küll ja küll...“

„Ajage kotti,“ ütlesin jabadalt ja võtsin oma asjad.

Kaubatundja Adelberg muutus hoobilt väga taktitundeliseks. Käsi-varrest kinni haarates vanutas ta mind uskuma, et säärase ülekohtuga ei saavat ta kunagi bakkama. Hea küll, pean ma teda vanameelseks inimemeks, pidagu. Kebr kalamees on ta nagunii, kes kasutab rumalat jübust. Nõus ka sellega. Aga kelm ta ei ole. Jumala eest mitte. Tema teise jagu ei taba. Mis koos püütud, see olgu ka koos sõõdud või ausalt jagatud. Kui ma poolt kala ei taba, siis kolmandiku pidavat ma ilmtingimata võtma. Kaks ühe vastu – kui nii äriliselt väljendada. Täiesti aumehelikult. Sest tema olnud kala leidja ning kinnijüüdja, mina väljavõtja. Kaks ühe vastu, midu on igavene riid ja pabandus labti. Tema ei pane püksegi enne jalga, kui...

Kui mis? Vaatasin ringi. Ühtki õngitsejat ei juhtunud läheduses nägema. Jätta soome punsist sooja peaga mees püksata jõe äärde? Aga mis pagana lapseboidja mina sellele targutavale kaubatundjale olen? Põrgu temaga! Tabab püksata lipata, lipaku! ütlesin ja keerasin järsku põõsaste vabele, kust polnud võimalik enam tagasi vaadata. Ning et ebameeldivat havilugu unustada, teigin kärestikus kõvasti tööd ja korjasin õhtuks veel kotti kümme-kond teibigi.

Kodus ootas mind üllatus: teibide kõrvale pandi tubli bavi sabapool.

„Mis tempe sa teed?“ küüti norivalt.

Mu silmad läksid suureks.

„Ab ta tõi selle siia? Julges oma traditsioonide süldiga tulla?“ ärritusin.

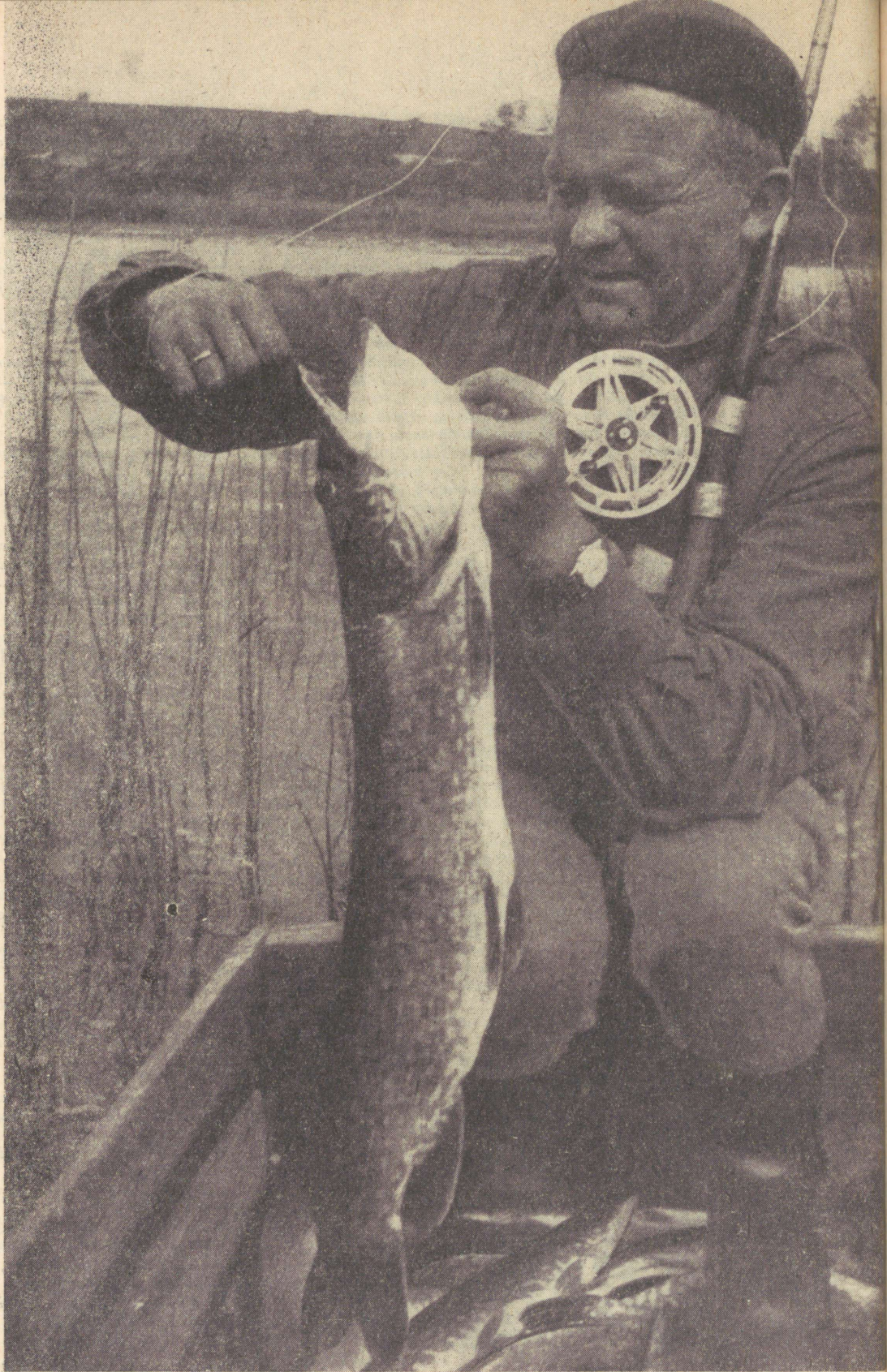
„Kui sa ise oled saatnud. Mis kala see niisugune on?“

Ei aidanud, tuli jutustada, jutustada terve püügilugu.

„Jab, ja ekk olete nüüd rabul. Kaks ühe vastu, nagu ütles isand Adelberg. Täiesti ärimehelikult,“ tõmbasin õbates kummiku jalast.

Mitte kõik meist ei lenda, ob ei! Osa roomab, päris kindlasti.

Etüüd.

Jõgi oli sel hommikul väga ilus ja ilm haruldaset soodus. Viimases ei kable enne püügi algust vist ükski õige kalamees. Kui päike paistab, siis on hea, sest sügisel on kala päikesega alati elavam. Kui on pilves, on samuti hea, sest mida sa püüad, kui kala sind päevapais- tega juba kaugelt ära näeb. Kui on vaikne ilm, on hea, sest sügisel on tuuled alati külmad ja ära siis pa- rem vee äärde minegi. Kui aga siiski lootsub pubuda, siis on jällegi veel niisugune paras säbru peal, mis paneb landi eriti meelitatvalt belklema. Kui ei saja, on hea, ja kui peaks tibutama, on rumal see, kes paari piisa pärast minemata jätab. Kas siis kala vibma kardab! Veel paremini võtab. Vaat' kui tookord sai oldud...

Nii et – ilm on alati haruldaset soodus.

Ilm oli ka sel lõhepüügi esimesel päeval väga hea. Juba hommikust peale sagis jõekallastel vibamehi, kellele püügilubade jagamisel see õnn juba esimesel päeval oli sülle sattunud.

Lüüti edasi-tagasi mööda jõeäärt igipõlise töökspidamise järgi, et mujal võtab alati paremini. Vastu- tulijad peatasid iksteist ja pärisid:

„No kuidas on? Kas keegi on midagi saanud?“

Saanud just ei olnud, aga niisugused vestlused olid siiski ergutavad. Kes oli siis justkui kala näinud, kel- lel peaaegu et juba otsa hakanud, kes oli kuulnud, et keegi oli näinud või peaaegu et saanud. Ning kui juba niisugused kindlad ilmapärgid olemas, pea siis seda kalagi kätte ei saa. Ainult esialgu küll veel...

„Ei tea, kas ülevälpool ka mitte?“

„Ei ole kuulda olnud.“

„Aga silla juures käärus?“

„Ei ole seal ka midagi.“

„Silla juures käärus?“ on kellegi mööduja kõrv püüdnud kinni temale tuttava paiga. „Sealt tõmmati übek- sakilone välja!“

Kuulajad nõksatasid.

„Übeksakilone! Lõhe muidugi?“

„Lõhe. Ega forell nii suureks kas- vagi. Ilus poiss oli.“

„Ise tõmbasite või?“

„Ei, teine mees mul, Tammetikk, võib-olla et teate, talvel tuli sikuska- püügil kolmandaks.“

Tammetikku ei teata, kuid sellest pole kõige väbemati.

„Aga millal siis? Niüdsama... või juba hommikul?“

„Ei. Mõõdunud kevadel.“

Erutus annab järele, süda muutub

jälle kergemaks, noogutatakse, naer- dakse, ning keeratakse tagasi ikkagi sinna suunda, kuhu oldi minekul.

Niimoodi ratsutab see lõhepüü- jate vägi küll ülesvoolu – Jimmi saa- rest Iru sillani –, ja jälle tagasi alla- voolu – Iru sillast Jimmi saareni.

Põev eiskus pärasilõuna poole. Sel ajal võis juba ka ilmast juttu teha. Kui oleks ometi väbegi niisugust pilvealust, vaat' siis jäh, mäletad, nagu tookord seal... Või: kui näi- taks korrakski päikesesilma, lõöks kala liikuma, aga niimoodi... Või:

R. VAIDLO

Lõhet püüdnudmas

kui jätaks ometi selle udutamise üle- valt järele. Kes see enne vibmaga kala on saanud... Jne.

Muidugi on see kõik enneaegne ja selgi päeval kujuneb niimoodi, et kartused, nagu kala üldse poleks, osutuvad asjatuks.

Alt Toru-augu juurest hakkab jooksema kõmu üles- ja allavoolu: ühel seal on otsa hakanud! Ja kala- mehe kummikud on niisugused ime- likud jalanõud, mis säärase kuulduse peale hakkavad iseenesest otsekohesinnapole vedima.

Toru-augu juures seisabki mees, tavalises sügispalitus, lümbikestes sää- rikutes ja koguni kaabugi teisel peas, käes kõige odavama välimusega poeritv ning seljakottigi pole ühes. Aga seesama muidu ükskõikseks jättev rittv on praegu üleni lookas ja selle viimasest rõngast jookseb pingul tamiil otse jõe keskele kõige käredamasse voolu.

Niisugune on olnud pilt väbe- mate muudatustega juba oma vee- rand tundi ja praegu on jõgi sel- lel kohal nii siit- kui sealtpoolt kaldalt palistatud tarkade ning väsi- matute nõuandjate leeriga, mis pide- valt suureneb.

Sada korda on juba küsitud, kust hakkas, kuidas hakkas. Niisama palju kordi on varem kohal- olijate poolt seletatud, et sealtamast

umbes hakkaski ja niisama – maubti – oli äkki taga.

Aga millega püüab? Ab et tava- lise pajulebega! Ja mõnigi mees vaatab oma väikese plekitükike- sega kaunistatud kolmikut, et kui õige vabetaks ära.

„Mida sa, kurat, nii pingule hoia! Vaata, kui kakkab sul nõõri puruks ja läheb kõige täiega.“ Kobale on jõudnud kuulus kütt ja kalamees Metspõnn, kes teise vilu- matut välimust nähes otsekohes oma kogemustepagasi siiasamasse lahti lööb. Üle tema küünitab sündmus- paigale vaadata Metspõnni labuta- matu kaaslane, kiitsakas Kõrendik, peenikesed jalasaäred nagu bark lo- tendavais saapatorudes.

„Ära otsa nii üleväl boia,“ annab ta omakorda nõu. „Vaata, kui hüppab välja. Mul ükskord oli...“

„No kuhu ta sul siin hüppab. Ammu oleks hüpanud,“ ei sallii Metspõnn teisi jumalaid oma kõrval. „Ühel mehel oli viiba lausa püst- loodis taeva poole nagu vibmavarju vars, ja ka sai kala kätte.“ Ning Metspõnn räägib ära loo, kuidas mõõdunud sügisel hakanud siit natuke ülespoole ühel fotograafil äkitselt pörakas otsa. Mehel elus esimene lõhe ja ei tema mõistnud muud targemat teha, kui kukkunud koos kalaga allavoolu parkima. Ise hüüdnud, et alt ära, rong tuleb! Aga kava sa ikka kebid – põõsad sattunud vastu. No mida sa, hing, nüüd oskad ette võtta! Ei muud, kui lõõnud ridvaotsa nii kõrgele üles, kui väbegi küündinud, ja aina edasi. Tamiil jooksnud robinall mööda lepalatvu, aga ei selle pärast läinud kala veel kuskile. Lasknud mõlemad edasi traavi allavoolu, lõhe jões ja fotograaf põõsaste taga kaldal. Senikaua kiitnud, kuni kää- runi välja. Alles seal ajanud mees jalad vastu, saagu mis saab, sest edasi ei andnud enam kuidagi minna – kallas püsti ees. Hea oli, et Metspõnn ise juhtus tookord kääru juures olema, muidu laseb selle pika sõidu peale veel ära ka. Saak sai välja toodud.

„Kas on ka suur poiss?“ võib keegi uustulnuk jutu uuesti jõe kes- kele.

No muidugi on, mida sa siis mõitled – kinnitatakse. Vaata, mis rittv teeb. Kümne ringis kindlasti.

Aga äkki on hoopis kivi taga kinni? Ta ei jõnksuta ju üldse.

Nii on ennegi arvatud ja Mets- põnn on selle peale ennegi paban- danud:

„Eks sa katsu jónksutada, kui lõõtsutamiseni jõud otsas. Või arvad, et sinu jaoks just praegu külge baagiti. Väsinud, muud ei midagi.“

Et viia kaasa elajad siiski veel kord veendumusele, et sugugi pole põhjas kinni, proovib püüdjä kala uuesti kalda poole vedada. Ta tabab selleks mõned sammud allavoolu astuda, aga juba on kümme konsultant jaol: ärgu mõelgugi midagi nüisugust, veab tamiili kivi alla kinni ja ongi läinud.

Kaabu ja harilikku sügismantliga kalamees kõristab paar korda rulli keerata.

Ning jälle: mis te pidurist peal boiate, pidur ära!

Ja vastu: miks ära? Las olla peal, kui pühib minekut, ikka rohkem pidamist.

Kuid pidurita või ilma, ikkagi kordub jällegi sama, mis mitu korda varemgi. Kala saab põhjast üleskiskumisega ilmselt uuesti häiritud ja hakkab tugevalt tirima allavoolu, tamiili siia- ja sinna poole endaga voolus kaasa vongerdades. Seejuures paindub spinninguritu vägagi kahtlaselt looka ja tamiil tõmbub katkemiseni pingule.

„Ära, kurat, mängi,“ boiatab Metspõnn. „Minekut läheb.“

Saak on seejuures korras veepinnale lähemale kerkinud ja vastaskaldalt hüütakse:

„Otsas on, otsas! Valge kõht väljub. Hea põrakas on!“

„Ei no, kubu ta läheb,“ öiendab Kõrendik ja venitab oma niigi pika

kaela veelgi pikemaks. „Läbe ta kuskile. Tamiil nagu purjenõör peal, null koma kabeksa vist...“

„Null-seitse,“ seletab püüdja.

Kuid pole eksimine enne kalameest häirinud ega häiri nüüdki.

„Pikale läheb siin, paistab,“ ütleb hoopis Kõrendik ja kordab Metspõnnile juba mumeid kordi tehtud ettepanekut: „Kui õige päästaks juba kotisuu valla. Pea lõhub otsas nii et...“

„Jões vett küll, kaani seda,“ on Metspõnn resoluuine. „Enne kala kaldale ja siis alles tropid sisse. Kes enne pauku looma nülib.“

Metspõnn ja Kõrendik pole sugugi üksi need, kes praegusele õnne- seenele hüva nõu annavad ja kogemusi jagavad. Kalamehed on juba kord labke rabvas, ja kel aga väbegi midagi ütleamiseks leidub, ei see seda välja toomata jäta. Sest kus juba väbegi midagi on, sinna oskab õngemees alati midagi juurdegi panna.

Mitmed kohalolijad on elus ka ise lõbe välja püüdnud. Ühel teinud see märulit niipidi, teisel naapidi, kolmandal olnud vakka kui ront, nagu see siin praegu. Aga kätte on nad lõpuks kõik saadud.

„Ei no, kubu seegi pääseb,“ öiendab Metspõnn. „Ära sa ainult lõdvale lase. Siis oled küll ilma.“

Seepeale räägib keegi, et just tuleb lasta. Kui välja hüppab ja lõdvale ei lase, sama hea kui rist peal. Temal üks kevade Aegna juures rabanud just paadi seroa all. Ja mis

sa ebmausega oskad teba - muud-

kui sikutad enda poole. Lõbe visanud enda kui küünal veest välja, rabanud peaga jónkat-jónkat ja nagu üks plaks oleks käinud. Tema aga pigistab ikka veel rulli, nii et põial valge, et kubu sa, vend, enam pääsed. Tamiil olnud ammu juba katki ja lõbe lõhkunud liduda koos landiga merz poole.

Siia mängitakse samas otsa trump, et tõmbab teinekord nõõri puruks küll, aga jälle nagu tookord seal ja seal: enne kerinud endale ägavese sasipuntra suu ette. Ja kui kõrvalt mees paadis - teate ebk, Kotelma Harald -, kui see läigatanud minejale järele, nii konks kobe babemesse kinni ja kalal uuesti ots ümber. Kätte said. Üle kabekümne kilo oli või siis terakesse alla.

Üldiste soovitusete saatel proovib püüdja nüüd jälle, aga kordub sama mis enne. Korduvad ka samad hoiatused ning õbutused, jällegi näeb keegi välkumas laia valget kõhtu, kuni kala voolu keskel uuesti põhja lastakse tükki.

„Too, ma tõmban ta sul välja,“ teeb Metspõnn suurelise ettepaneku. „Mida sa taga jänditad. Mul oli kord Saastnas...“

Ta on juba ridva järele küünitamas, aga teine ei saa tema suuremeelsusest aru ja protesteerib tagasiõidlikult:

„Ei ole viga, küll ma ise. Las ta väsitab ennast veel.“

„Pole kala enne kivi taga kuulamisega ära väsinud,“ on Metspõnn solvunud ja teistel jääbki teadmata,

mis tookord Saastnas juhtub. „Sa sakuta teda robkem.“

Püüdjä teebki lepituseks niimoodi, aga mida seesugine mees Metspõnni silmis ikka mõistab, kes kaabuga kalale tuleb.

„Ära, kurat...“ Sõnad jäävad Metspõnnile kurku kinni. „Katki läheb! Võib-olla on külgepidi otsas. Ega jõuga sibukese looma vastu saa. Mõistusega pane talle mats.“

Ja tal ongi valmis ettepanek: andku püüdjä nõõri järele, seni kuni madalani. Tema läheb sinna vastu, tal pikad säärikud, vool kannab kala kaldale lähemale ja muudkui – kriubb – kuivale.

„Kas sa niisugust riistapuud oled näinud, ah?“ Metspõnn on võtnud vöö küljes rippunud torukuju-lise instrumendi ja lööb selle lõksatusega labti. „Sa vaata, kus on konks, ah! Kui sellele väbegi midagi taba jääb, siis, ma ütlen, kas või jõel põbi alt ära!“

Kollaselt läikiv vasest kongits on tõesti vägev, nagu väikese kalalaeva ankur. Ja ka kõis on võimsale atribuudile külge seotud, mille teine ots mitme keeruga Metspõnni vöö ümber kinni. „Pole veel ükski, ma ütlen, selle käest siin pääsenud. Kui aga väbegi... Niubb!“ Ta teeb õhus konksuga kaare, nagu kavatseb kala haarata.

„Aga tookord, kui sa Virtsus pool paadikülge löbki rabasid...“ hakkab Kõrendik ebadelikaatset märkust tegema, saab aga otsemaid oma sündsusetusest aru ja otsib samas lepitust:

„Teeme enne ühe lõuatäie, las ta veel väsitab.“

Metspõnnil on aga praegu lõuatäiest hõrgutavamaid asju ja ta läheb päri voolu, kus algab madalik. Seal astub ta kaldalt vette, ning solpab mõned meetrid, nii palju, kui saavad lubavad, jõe keskkoha poole. Ka teisi mehi tuleb vette kala välja võtma. Niisugust mõnu ei juhtu iga päev.

Metspõnnile see muidugi ei meeldi, sest üks kummiülikonnas saks on temast tüki ettepoole, juba peaaegu vööst saadik vette sumanud.

„Pole mõtet nii sügavale. Las tuleb mulle siia konksu ette.“

Metspõnni komandot ei võta muidugi keegi kuulda, sest spinningumees annab juba üleval tamiili kõri-nal järele, mis nüüd jälle on bakanud voogudes vongerdama.

Ja Metspõnn näeb, et ta jääbki seekord selle kummiülikonna pärast

aust ilma, sest kobe-kobe on saak tolle juures.

Aga ta mure on siiski asjatu, sest oma pilgu vette puurinud kummiülikonnd hüüab äkki:

„Pissipott, kurat! Pissipott on otsas!“

Kaldalt ei anta nüüd enam nõõri järele ja vool kisub tõesti pinnale belberdama veidi loperguse emaleeritud valge übe sangaga nõu, kuhu konks on kuidagimoodi kinni jäänud.

Võta aga välja! – irvitatakse – saak on saak.

Kummiülikonnd lähebki juba võtma, aga et äkki on püügiirist lõdvaks lastud, tuleb konks kuskult tagant ära ja valge nõu vajub allavoolu uuesti põhja.

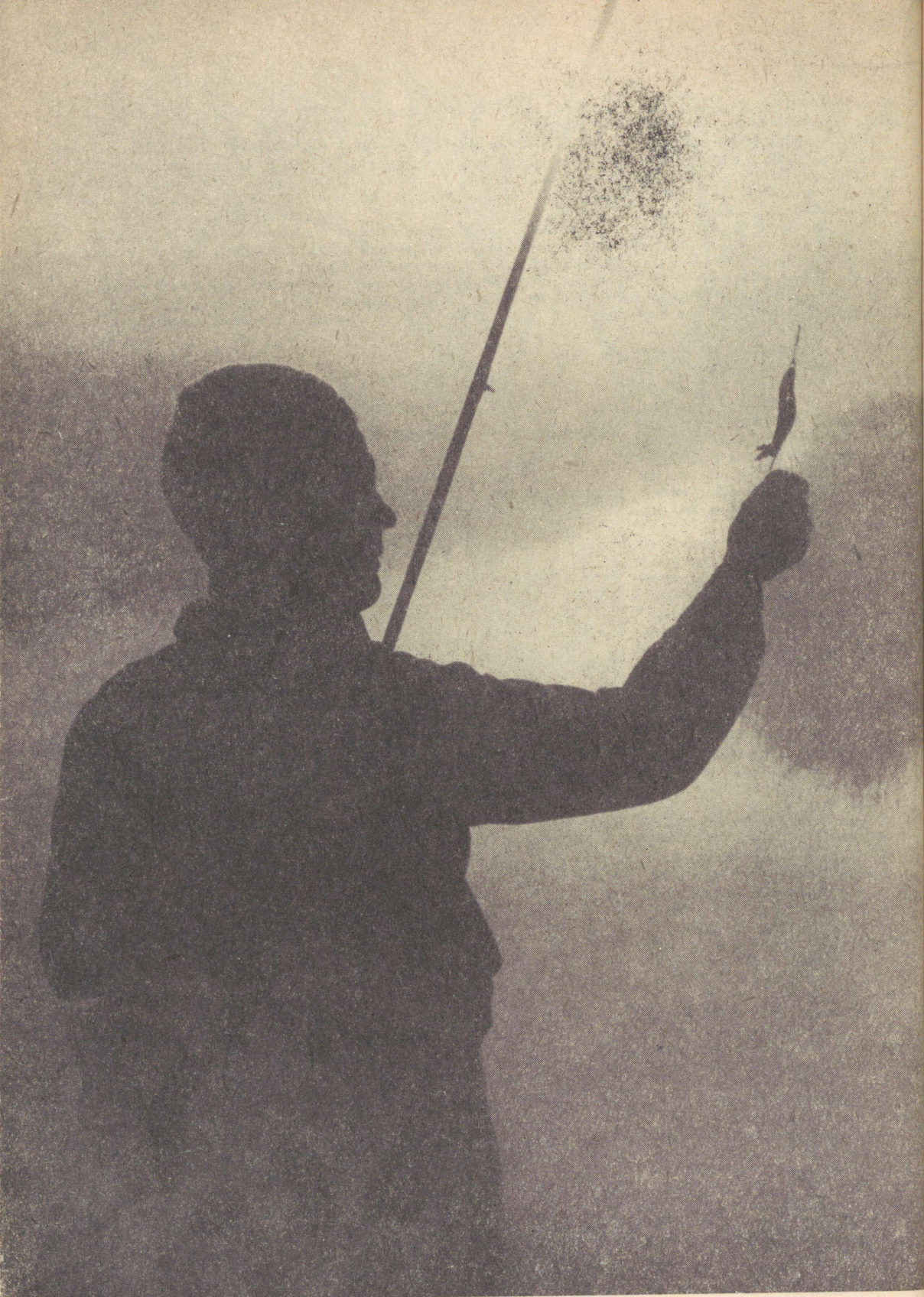
Metspõnn sülitab ja põlastab: „Kab kalamehed, sedagi ei saa kätte.“

Ta riputab oma kuulsa riistapuu vöö külge tagasi, ronib kaldale ja annab Kõrendikule minekuks märku.

Kahva abita on «merekõrglast» raske paati saada.

G. LOSSI foto.

Niisugune hommik võib üllatada!

G. LOSSI foto.

Mõtisklusi

KALAPÜÜGI
VÕLUVUSTEST

Ma olen kuulnud kaebusi, et meie aja inimene olevat liiga praktiliselt meelestatud, ta lähtuvat vaid kasu seisukohalt. Kuid juba põgusal pilgubeeitel meie kaaskodanike elulaadile näeme selle kaebuse absurdust.

Võtkem esimese kätejuhtuva argumendina meie kalasportlased. Jubib siis neid oma hobby barrastamisel kasusaamise motiiv? Sugugi mitte! Sest kalamehi on palju ja kalu vähe. Missugust materiaalsset kasu võib õngemees neid veeloomakesi püüdes silmas pidada? Nae-ruväärt küsimus!

Kuid siiski, küsib mõni skeptilisem lugeja, mis ajab täie aruga (ja kalasportlased on eranditult täie aruga!) inimest vee äärde mittama, vaatamata sellele, et „ebk küll torm ja maru möllab“?

Vaadake, siin on meil tegu kirega. Ja kire on juba kord niisugune asi, et kui ta on übe inimeksplari oma

võimusesse saanud, siis muudab ta tolle teod kaaskodanikele arusaamatuks.

Inimese kire objektil peavad tolle inimese arvates olema mingid erilised väärtused või võluvused – ja püüdkemgi järgnevalt vaadelda, misugused on kalapüügi võluvused.

Räägitakse, et külatistest olevat kabel korral hea meel – siis, kui nad tulevad, ja siis, kui nad labkuvad. Võib-olla on see tõesti nii, kindlat ma seda väita ei julge. Miks? Aga sellepärast, et järsku loeb seda kirjutust mõni tuttav, kes mind aegajalt külastab. Sel juhul riskeeriksin ma ilma jääda kahest rõõmuelamusest – kohtumisrõõmust ja labkumise-rõõmust!

Olgu sellega, kuidas on, kuid kalapüügi küsimuses arvan ma tõesti väita võivat, et kaunimad momendid on kalaleminek ja sealt tulek. Püük ise? Noh, praegusel kalavae-

sel ja kalameesterikkal ajal ei suuda eriti eredaid õnneelamusi pakkuda. Kuid meie, kalasportlased, u s u m e, et ebk juhtub püügi vältel siiski midagi põrutavat.

Kusagil piibli kandis väidetakse, et usk olevat kindel lootus asjadesse, mida olemaski pole. Võib-olla mu tsitaat ei ole päris täpne, kuid mõte on edasi antud, ja sellest järeldub, et kalamehe kire aluseks on viimases instantsis lootus.

Lootus on ajendiks, miks ostame loteriipileti, miks astume aegajalt õngeasjade poodi, miks kaevasime möödunud suvel ussikeste jabil vaka- maade viisi maapinda segamini jne.

Kuid siiski on usu ja lootuse vahe oluline erinevus. Usk jookseb ikka tühja, kuna lootus läheb mõnikord täide. Sellepärast on usk otsa saanud, kuid lootus on jäänud, sest ta on mõnikord ennast õigustanud. Meie tuttava tuttav on loteriil võitnud „Volga“, meie „kalavend“ (eks ole ilus sõna!) on saanud kauplusest vajaliku õngekonksu, landi või muud, ma ise leidsin suvel mõningaid tõugakesi. Ja nii on juhtunud, et mõned on õngitsemise teel saanud isegi kalu.

Tulgem tagasi algteesi juurde. Niisiis ma väitsin, et kalastamise suurimad võluvused on mineku- ja tulekurõõm. Millega ma seda põhjendan? Loomulikult praktikaga, sest praktika on tõe kriteerium.

Nii näiteks kalapüügi literatuuri selles žanris, kus kalalkäigu lugusid kirjeldatakse, on enamalt jaolt kõneldud sellest, kuidas kalalemineja oli eelmisel õhtul ootusärevuses, kuidas ta hommikul püügikobale minema hakkas, mida ta sel pubul nägi, mida kuulis, mida mõtles ja muud sellesarnast. Püügi enda kirjeldus on napsõnaline: mõni lühike märkus liikumatust ujukist, siis selle aeglane sukeldumine ja lõpuks harjumatu raskus haakimise pubul. Edasi järgneb juba pikem seletus püügi lõpetamisest, rabuldustunde kirjeldus ja koju minek, mille pubul teatakse mõningaid õpetlikke täbelepanekuid kalasportist kui „aktiivse pubkuse“ veetmise moodusest.

Niisiis minek ja tulek võtavad kirjelduses lõviosa enda alla. Eks ole see juba übeks argumendiks minu väitele!

Veelgi rohkem on seda juhtumit tõsielus. (Tuleb ju kalapüügi juttu tõe seisukohalt võtta mõninga reservatsiooniga – jutustajad on ikkagi kalamehed!)

Püügiretkelt randa tagasi (Puises).

G. LOSSI foto.

Ma tunnen inimest, kes kalale sõidu eel üpris rõõmsat ootusärevust läbi elab. Eelöbtl ta seab õngeristu korda, milline töö ta käes viletsalt edeneb, sest tema tegevust katkestavad põiked unistuste maailma. Ta näeb vaimusilmis veekogu, näeb oma õngekorki lainetel tantsisklevat – ja seda kõike niisuguse selgusega, nagu istukski ta jõe kaldal.

Ta uni on rabutu. Öö jooksul ärkab ta korduvalt ja kontrollib äratuskella. Ja kui läheb sõiduks, siis saavutab rõõmus elevus oma baripunkti.

On jõutud püügikobale. Ong on vette visatud või lanti paaril korral tagasi keritud – ja juba hakkab elevuse romantika kaduma: algab kalapüügi argipäev. Siis märkab mu tuttav ka ümbritsevat maailma, tunneb, et saabas hõõrub, et tabaks nagu süüa ja muud sellist proosalist.

Alles kojusõidul tekib jälle mõnevõrra elevust. Kontides on ime-

mõnus roidumus ning kodus voodis sirevil olles tuleb tore õnnetunne, et saab korralikult välja pubata.

Nii on lugu tolle tuttavaga. Nagu nägite, on tal kogu kalaretkest kõige meeldivamad ja erutavamad momendid minek ja tulek.

Ma otsekui kuuleksin vabele hüüdu: „Palun konkreetsemalt! Kes on too tuttav, kuidas on ta nimi?“

Võin teile sellegi reeta. Too tuttav olen mina ise, nii 7–8 aastat tagasi.

Üks pääsuke ei too veel suve, ütlete. Olgu siis teinegi pääsuke.

Mul on sõber kunstnike bulgast. Tal on minust tunduvalt erinevusi – nii kasvus, aastates kui ka temperamendis. Niisiis hoopis teine tüüp. Ent ometi on tema subtmimine kalal-ikäiku analoogiline eespool toodule.

Sõitsime temaga kord Hüürule. See oli meie esimene kevadine baugipüügile sõit. Juba bussis käitus mu sõber kuidagi kummaliselt-eelvalt. Otsekui läbeks laulatusle. Kui

sibtpunktis bussist väljusime ja baljendavale jõekaldale jõudsime, siis saavutas ta rõõm kulminatsiooni. Ta ei suutnud vältida tallekese kombel kepsulöömist ja artikuleerimatute rõõmubääletsuste kuuldavale toomist. Ja oleks nagu mõistliku inimese tarvis küllalt vana olnud!

Seadsime riistad hakkama ja liikusime allavoolu. Tema ees, mina järel. Tänu oma pikkadele koibadele kadus ta varsti minu vaateväljalt. Töötasin suure põhjalikkusega nagu kevadine spinningist kumagi, seetõttu oli edasilikumise tempo aeglasevõitu. Kuue-seitsme tunni pärast jõudsin päikesepaistelisse jõekääru – ja ennäe, minu sõber magas jõekaldal õiglase und. Äratasin ta. Ta ütles, et olevat maganud juba neli-viis tundi, et kala ei võtvat, ja üldse olevat ta asjast tüdinud. Öbtuse bussi minekuni oli veel aega. Kuidagi viisi mu sõber ikka mõne beite tegi – isegi übe baugi sai. Kuid suurt rõõmu see talle ei valmistanud.

Õhtul linna sõitvas bussis hakkas sõbral apaatia väbebaaval kaduma. Ja kui bussist maha tulime, teatas ta reipa ettevõtlikkusega: „Nüüd teeme õlled!“ Niisugune soov on iga normaalse inimese juures meeoleolu tõusu surmkindlaks näitajaks. Liia küsis ta pisut hiljem lootusrikkalt: „Millal me jälle läheme?“

Niisiis selgi pubul: minek ja tulek!

Selliseid näiteid võiksin veel mitmeid tuua, kuid kardan üle argumenteerida, sest liig palju näiteid võivad tõe moonutada. Võib tekkida arvamised, et kalapüügi ainsad toredused ongi minek ja tulek. Sel pubul võivad loogiliselt mõtlevad lugejad soovitada: „Noh, siis mine ja tule ning jäta püük hoopiski sooritamata!“

Muidugi on ka püügil endal toredaid külgi – ja neid on isegi nii palju, et nende üleslugemine suurt tindi, trükimusta ja paberi kulu nõuaks.

Olen huvist asja vastu küsitlenud paljusid kalamehi, et mis neid püügi juures kõige rohkem võlub. Ja olen saanud nii palju erinevaid vastuseid, et viimaste täpsem süstematiseerimine mulle üle jõu käiks. Toon seepärast ainult mõned üksikud.

„Kalapüügil on kõige toredam õhtune lõke. Seate ubhaapaja tulele, viskate sõpradega lõkke äärde kü-

lili, kougite seljakotist pudeli – ja läheb juuks. Saab nalja ja naeru!“ – „Aga kui kala ubbaaks pole?“ – „Ob, see on kõrvaline asi, igal mehel on ju leivakott kaasas!“ – „Aga kui pudelit pole?“ – „Kes siis pude- lita kalale läheb?“ küsitakse sinult naiivselt.

Juba kommentaarideta on selge, et sellistel meestel on kalapüük vaid ettekäändeks või restorani aseaineks.

„Ab kalapüügi võluvus? See on piiritu vabadustunne. Sa tead, et naine ei saa sulle ühtegi asjatoimetamist kaela sokutada; pole telefoni- belinat; raadiost ei kuule sa ühtegi sind erutavat teadet või obligatoorset muusikat; auto ei saa sulle otsa sõita – üleüldse oled enda pere- mees!“

Nagu näete, on siin tegemist asotsiaalse tüübiga.

„Kõige veetlevam on see, kui kõn- nid spinningut loopides mööda jõe- kallast. Sulle avanevad üha uued maastikvaated. Lähed ja lähed, ning ootad põnevusega, milline vaa- de avaneb järgmise jõekääru taga.“ Emb-kumb: kas geograaf või kunstnik.

„Vastuvaidlematult on kalapüügil kõige võluvam see, et istud veekogu

ääres ja jälgid oma õngekorki. Istud ja istud, mõtled ja mõtled.“ – „Mil- le üle sa siis mõtled?“ – „Muidugi selle üle, et kas ta nüüd peaks võt- ma. See on täpselt sama mis Ham- leti „olla või mitte olla?“ Ja nii ei märkagi, kuidas õhtu on kätte jõud- nud.“

Nagu näba, on selline „hamletlik“ tüüp kuulsast „aktiivsest pubkusest“ teinud põlatud „passiivse pubkuse“.

„Kõige väärtuslikum on see, et sa kalapüügil vaimselt rikastud. Sa näed siin palju seda, mida linnas oma tööpingi taga kujutledagi ei oska. Opid tundma meie maad, meie rahvast, meie nõukoguliku tegelik- kuse külgi, millest sul siamaani aimugi polnud. Nii et põhiline on tunnetamisrõõm!“ – „Mida sa siis öieti tunnetad?“ – „Noh, tunnetan jõekallast, põõsaid, puid, vett, seda et kalu on...“ – „Kui aga kalu pole?“ – „Siis tunnetan, et neid ei ole!“

Üpris küidväärt ajend kalaspor- diks!

„Kõige ilusam on see, kui saad palju kalu. Tõmbad ühe välja, juba teine võtab, kolmas, neljas... ja varsti on neid 20, 30, 60, 100, 200...“

Edasi lugege juba ise!

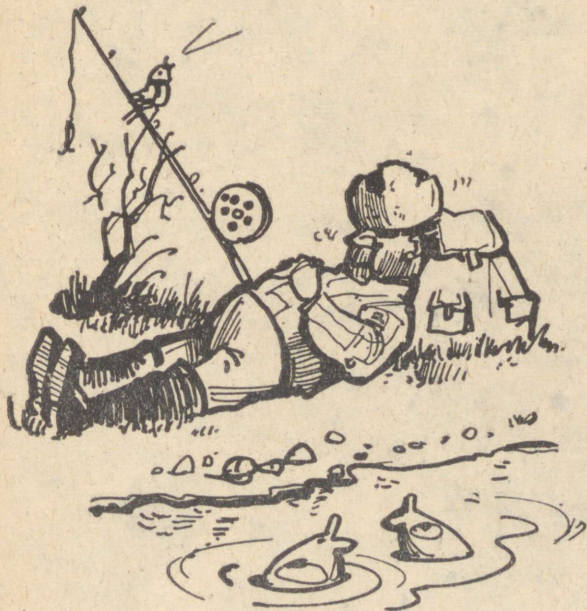
Nagu neistki ankeedi vastustest selgus, on õigus vanadel roomlastel, kes arvasid, et kui palju päid, nii- palju arvamus.

Lõpuks tooksin veel ära ühe filo- soofiliselt häalestatud kalasportilase seletuse:

„Kalapüügil on kõik tore – nii minek, tulek kui ka püük ise. Ja isegi niisugused olukorrad on kala- püügil võluvad, millega muidu kui- dagi leppida ei taba.

See oli ühel sügisel. Jäin õhtustest Loksa bussist maha. Oli pime, vih- ma valas. Olin üdini märg ja mul oli külm. Taipasin tol korral seda vana tõe, et külma vastu ei aita muud kui lõdisemine. Hakkasin sammuma Leningradi maantee poole. Ilm meenutas mulle tuntud laulu: „Tuul pubul ja vihma sajab, väik valgustab pimedat ööd. Kõik otsivad majadesse varju – mina üksi käin tundmata teed.“

Ja edale märkamata olin baka- nudki seda laulma. Nii ma siis tu- lin, laulsin ja lõdisesin. Tore oli!“

SELLEST, MIDA IGA ÕNGEMEES EI TEA EGA MÄRKA

1.

Lõke jõekaldal muutus järjest tubmimaks, nagu meenutades, et aeg on heita pubkama. Suundusime küüni poole. Robi oli katest märg, sibvakad aru- ja kastebeinad niiskusest maadliigi. Hilisõhtune rõskus tungis üdini ja pani keha värisema. Ronisime tübja küüni. Nurgas bagudel vedeles mõni hangutäis beina. Viskasime pikali ja katsime end vibmamentlitega. Peagi võis kuulda ainult kabe mebe norskamist.

Kalamehe uni on lübike. Seda kärpis veelgi mu naaber. Olin alles sügavas unes, kui ta kopsas mulle küljekontide vabele ja küsis: „Kutt, ae! Mis kell on?“

Kas ei aja südame täis, kui pead mantli alt pea välja ajama, koiduvalgust vaatama ning kõrvu kikitama, et öelda kaaslaselale õiget aega.

„Kell on kaks läbi,“ vastasin pa-buralt.

„Kust sa tead?“ muutus kaaslane uudishimulikuks. Ta kiskus mantli-ääre üles ja laskis tubli annuse külma riiete alla.

„Punakurguke juba siristab. Ta alustab oma häälitsemist kella kabe paiku,“ vastasin kaaslaselale ja kiskusin mantlit rohkem koomale, et kaotatud soojust tagasi võita.

Väikese punakurgukese häälitus oli signaaliks teistele. Peagi hakkasid beinamaa ääres puhmastikus kudrutama tedred. Uni ei tabtnud enam

tulla. Isu polnud ka sooja mantli alt välja ronida. Nii kuulasin looduse ärkamist. Kella 4–5 vabel lülitusid kontserti lepalinnud, peoleod, käod, porrid, vindid, tibased, käblikud... Tutvustasin iga üksikut lindu oma kaaslaselale.

„Kes sulle neid asju on õpetanud?“ päris tema.

„Elu ikka,“ vastasin.

Kuid naaber oli visa. Nii pidingi talle jutustama loo, mille aastaid tagasi elasin üle Leningradi rindel.

Oli õö. Kõikjal valitses vaikus. Mida teeb ja kavatseb vaenlane? Kuidas me ka silmi ei pingutanud, „ei-kellegi maa-alal“ ei näinud me mingit liikumist, sest udu looritas kogu ümbruse. Äkki karjatas kiivitaja. Häiritud linnuga seltsis teine, kolmas... Valvsad linnud boiatasid meid õigel ajal rünnakut alustanud vaenlase eest. Sellest ajast jälingi lindude laulu ja õpin nende elu tundma.

Jutt näis kaaslaselale meeldivat. Ega ta müidu keskhommikul, kui istusime jõe kaldal ja leotasime ussi, küsinud nagu muuseas: „Tedred jäid vakka. Praegu häälitsevad teised linnud. Kes nad on?“

Mõistsin, et inimene tabab oma loodusalasid teadmisi täiendada. Nii rääkisin, et laulutunni järg on linavästriku, obakalinnu, talvikese ja teiste käes. Kõige vaiksem on kesk-päeval. Siis kostab vabel haraka kä-

distamist, kes saadab oma kisaga hulkuvat rebast või innustab peret toiduotsingule. Vabel kuulub ka vareste kisa, kes hädasignaali peale kokku kogunevad, et pesitsemis-rajoonist vähematut kanakulli minema ajada...

Forellid ei pidanud lugu minu õngekonksust. Kuid olles kord juba sial tulnud, ei jätnud ma jommi. Alles õhtupoolikul naeratas mulle õnn... Nüüd tahtsin täbnilisele kalakesele saada juurde teise, et tal ei hakkaks üksi igav.

Jätkasime püüki.

Õhtupoolikul elustus loodus jälle. Pärast kella seitset laulsid kuldnohk, muustrastas, kärbsenäpp, vint, põialpoiss, tibane... Enne päikese loojangut lendasid pubkerajooni ka-vareted. Nad olid vaikesed ja näisid päevasest askeldusest tüdinud. Nüüd oli ka meil aeg püügivarustus kokku panna, sest laskutav ööbik meenutas saabuvat ööd...

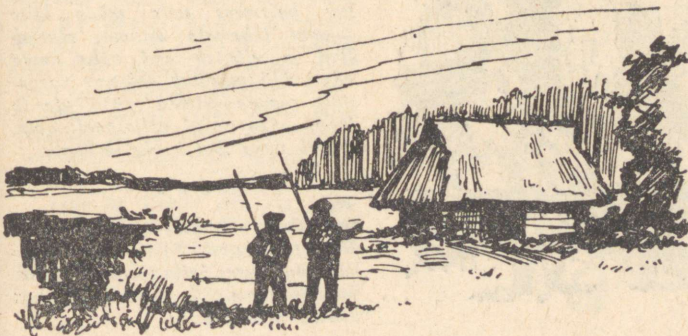
2.

„Kurradi kurrat!“

Naabri veniv, vibane bass sun-dis mindki piiluma, kellega ta riid-leb. Kirumiseks oli seekord põb-just hoopis väbe. Havi suust labti-pääsnud lant oli kasutanud pere-mebe booletust ja baakunud vesi-nupu taba. Ent sarvilised ei lõppe-nud ka siis, kui pika saputamise peale hakkas paistma ujuv lant koos vesinupuga. Mine tea, kaua ta oleks sarvilistega veel maadelnud, kui ma poleks tabanud oma küsi-musega vanduja nõrka kohta: „Tun-ned sa ka, mis taim su landi küljes on?“

„Näe, muna tuleb kana õpetama!“ pareeris ta mu küsimuse ja suundus kaugemale lepapõõsa varju.

Mis teha? Tõde on mõnikord valus. Seda on tulnud endalgi kogeda. Mäletan, et olin igal vara-kevadepäeval näinud sakiliste lehtedega taime nii Taevaskoja, Valgejõe, Ala-musti, Leevi, Tõdu, Poka, Aarna kui ka Hilba jõe kallastel. Pidasin teda palderjani, koerputkede, tarnade,

kalmuste, bundimüia kõrval liiga igapäevaseks ega bakanud tülitama vanemaid inimesi oma küsimustega. Kord Poka jõe kaldal näitas Mibkel Tamm vastaskalda suunas ja lausus kadestavalt: „Vaata, kui suur baug on seal naadipubma juures!”

Milline see naadipubmas on? Seda minu silm kinni ei püüdnud, sest taime nimi oli võõras.

„Sa, poiss, õpi taime nimed selgeks!” rõhutas vana kalamees õpetlikult. „Vastasel korral ei oska sa jõekaldal üldse orienteeruda.”

Samas sikutas ta pehmest jõekaldast välja sakiliste lehtedega taime ja vibutas seda minu ees.

„Pea meeles: see on naat. Ta hakkab esimesena haljendama, olles varakevadel maiuspalaks lõa otsast labtipäastetud loomadele. Ega midu ravvatarkus kõnele: „Kui naat juba haljendab, siis on nälg mõõdas.”

Mis seal salata: inimene jääb inimeseks. Mibkel Tammeaga ma kalale enam ei läinud. Mine tea, millise küsimusega ta mind jälle piinab. Küll aga hakkasin tundma buvi taimede vastu. Mõne aja pärast võisin vabets teha kõrkeja ja pilliroo, vesikarika ja vesikatku, sõlm-, madala-, tõmpõie-, läänēja rabaloo vabel.

Nii mõõdusid aastad tuttavaks kodustes paikades. Mõni aeg hiljem tuli maha jätta Lõuna-Eesti kalaveed ja liituda nendega, kes käivad mererannas lanti ning ussi leotamas. Sõites Püisest paadiga Liia saarele, nägin avarat vaatevälja. Paati piilusid valgebarjalised lained. Veest vaatasid äbvardavalt välja lautrikivid. Paremal meelitas randuma Tauksi saar... Kõik oli siin hoopis teisiti kui Aarna või Koorvere

jõe karestikel ja võrendikel. Veteväli oli avar, kivid kõrgemad, bavid priskemad, roog sibvakam. Aga taimed? Silm baaras ka selles osas palju uut. Siin ei saanud enam bābeneda. Evald Leesmal ja Endel Angelil tuli mulle näidata, missugused näevad välja vetikad, adru, vesikapsas... Uut jātкус ka järgmisteks kalaretkedeks. See on loomulik, sest silm ei suuda korraga baarata kõike.

3.

Päike oli vajunud Teenuse põlispuude taba. Roo kobal hüplexid roolinnud ja elustasid uimvoat loodust oma bāälitsusega.

Liikusin piki jõekallast laagriplatsi poole. Korraga kostis okste sabin ja hirmus karjatus. Oli tunne, nagu oleks kiskja püüdnud kellelki elu rōōvida. Võpatasin... Siis jäi kõik vaikseks. See oli sokk, kes boiatis jõe ärde jooma tulnud kitsekarja.

Jõe ääres liikudes võib kobata mitmeid buvitavaid loomi ja linde. Mõned tulevad veekogude ärde jooma, teised pubkama, kolmandad aga pesitsema.

Tibedaist põõsast jõekaldal läheb kalamees tavaliselt mööda. Tihti põõnavad sellistes põõsastes aga käbrikkoerad. Ühel jabiretkel jäi koer Troll sellise põõsa juurde seisma, tõstis esikäpa üles ja vaatas üle öla peremehe poole. Mida see Troll uurib? See küsimus meelitas ka jabimehe Harald Sibveri põõsa juurde. Käskluse peale tormas koer põõsasse ja tiris sealt välja käbrikkoera.

Enamik kalamehi on kobanud jõekaldal ka kalarōōvliit - saarmast. Tōele au andes peab märkima, et

selle looma jälgimine rikastab iga õngemehe elamusi. Kui ubkelt ja kiiresti ta ujub, sukeldub, toitu baarab ning obu korral ära kaob...

Tihti kohtame jõekaldal pōdra jälgi ja nende joogikobia viivaid teeradu. Need toredad sarvekandjad elustavad meie veekogu kaldaid joomas käimise ja jalutuskäikudega. Nad ei karda vett. Istusin kord Rocca al Mare järsul kaldal ja jälgisin meres kükitavatel rāndrābnudel askeldavaid õngemehi. Korraga tuli Kakumäe poolt noor pōder. Ta tõstis oma nina üles ja liigutas kõrvu. Ümbrus talle nähtavasti ei meeldinud. Inimeste lõbn sundis looma astuma vette ja võtma kursi Stroomi ranna poole. Vaatamata tugevale lainetusele, triivis loom niisama kiiresti oma eesmärgi poole nagu mootorpaat. Vastaskaldal lamavate päevitajate uudistavad pilgud ei lasknud looma kaldale. Pōder oli sunnitud alustama tagasiteed...

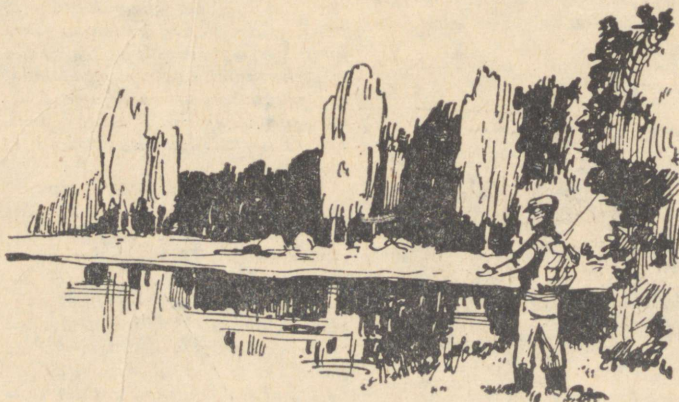
Vaikselt jõekaldal liikudes võib kobata palju buvitavat. Nii sattusin kord peale Kasari jõe kiviil istuvalle merikotkale. Kohtumine oli ootamatu. Lind istus põõsaste vabel suurel kiviil. Nähtavasti oli ta saagijahil ega mārganud mind, kuigi ma seisin temast umbes 20 meetrit eemal. Samal kalaretkel ebmatasin ära ka rebase, kes pardijahil olles unustas ümbruse ja nägi mind alles mõnekümne meetri kauguselt.

Jõekaldal liikudes tuleb läbi elada ka ebameeldivusi. 1949. aastal olin Konovere jõe ääres. Päev oli palav ja meelitas vette. Vaevalt olin saanud varbad vette pista, kui pilk peatus sakkidega kirjutatud elukal. See lamas kaldaäärseil tarnadel ning mõnules vees. Rāstik mind üldse ei bābenenud ega liigutanud end enne, kui toimetasin ta lepakaikaga kaldale.

Paljud on mārganud jõekaldal kõrkeja, loa või kalmusepubmais parti, kes tiiba järele lobistab ja äbvardab kalamehe ees surra. Juhub kalamees talle mõne kiire sammu lähemale astuma, elustub lind ja nibutab end väbe maad edasi. Nii meelitab emapart poegadest eemale inimesi, rōōvlinde ja loomi. On pojad väljaspool obtu, tōuseb vana lind lendu ja kaob.

***

Rāakisin mõnedest veeäärsetest tābelepanekutest. Tabaks, et iga noor õngemees õpiks loodust tundma ja armastama. Siis on ta kalaretked rikkad ja buvitavad.

Kell käis kuuendat hommikutundi, kui Jaak mingi krabina peale ärkas. Unebäbelikke silmi kissitades avastas ta peagi süüdlase: labtsel õhuaknal kükitas kirju tüvi, kelle punane särjesilm otsis toabamarusest väljasirutatud peopesa leivapuruga. Jaak tõusis voodist, äägas kardinasiiuluga jultunud linnule kerge vopsu ja vaatas välja. Pilvitu taevast tootas ilusat ilma. Esimene tramm kibutas mõne üksiku reisijaga Kadrioru poole. Inimtübi tänav oli pühapäevaseks vaikne. Linn magas alles. Ainult boovimaja salkus koeraniru nuuskis ringi ja kastis seina ääres kasvavaid kresse.

Jaak haigutas. Teisel pool õbukest vaheseina kõhitas torulukksepp Kudi ja kriuksutas unes bambaid, nagu oleks tal nende pruunikate tüügaste asemel suus lõbutsevad kilgid. Kõõgis kolistas ämm keedunõudega. Riina ja Urmas aga näisid magavat kõige sügavamalt und.

Nüüd tuli tegutseda kiiresti ja käratult, et enne naise ärkamist kaduda. Muidu on see Jaagu teovabaduse seaduslik vangivalvour kärmast püstitama keelumärke igale teeristile, kust võiks olla kõrvalekaldu misi perekonna sissetallatud peamagistraalilt. Naised, kelle ilumeel teeb kummardusi ainult moealbumis poseerivatele tapruvaiadele, on Jaagu arvates loodud ainult selleks, et normaalselt arenenud maailmavaatega inimesi kiskuda eemale loodusest ja suruda neid vähimagi südametunnistuse piinata peadpidi tsivilisatsiooni rebaserandadesse.

Siin tegi Jaagu meelevaldne mõteteulgu ootamatu vabapeatuse. Riina liigutas end voodis. Kaks täidlast käsivart sooritasid õhus embava liigutuse. unebämune pilk tegi ruumis põgusa jalutuskäigu, leides sealsamas otsitava. Nüüd avati eestriie ülimalt tuttavaks monoloogiks:

„Ah siis juba jälle minnakse? Ma ei saa aru, mis imetegu sa küll endast kujutad! Sind on vist küll maailma loodud sellest materjalist, mis normaalselt inimestest üle jäi. Kas siis tõesti ei saa ühtegi pühapäeva korralikult kodus olla? Nina nagu saarmal vee poole viltu.“

Naine ohkas. Jaak heitis pilgu peeglist ja, leidmata nina juures vähimatki muundumist, lausis lepitavalt:

„Tule ka järele! Ära ole jalgu-pidi asfaldis kinni. Siis näed oma silmaga neid süverööme, mida pakub õngitsemine.“

Voodi kandist kostev „päbb“ oli

tõenduseks, et esimene külvitüüpu-pu-denes paesele pinnale. Et aga kõik maailma lükud on avatavad, jätkas Jaak kannatlikult sobiva võtme otsimist.

„Tule siis vähemalt lilli noppima. Järveäärne heinamaa lausa kirendab nendest!“

Vaikus. Pikk ja uuriv pilk naiselt rääkis rohkem kui sõnad.

R. KULD

Roosid

„On või?“ usuleti voodist, huul-tega mõtlikult tekiäärt näksides.

„Mis lilled need on?“

„Kui ma ei eksi, vilksatas seal võseriku serval isegi mõni üksik roos... Tead, nibuke metsikult omapead kasvanud... metsroos või kuidas neid nimetatatakse.“

Ülijulge pakkumine pani üttele endagi pisut kohmetama. Et sellele ei järgnenud oodatud naerutirtsutust, tundis mees enesekindluse juurdevoolu ja lisas tehtud ükskõiksusega:

„Ja neid näikse seal olevat õige rohkelt.“

„Aga kui sa, sunnik, valetad, siis boia oma nabe!“ ähvardati voodist.

„Mis häda on minu valetada?“ aetas Jaak käe südamele. „Seal on

neid igasuguseid – lausa lõhnade ja värvide gamma.“

Võimas voog oli murdnud paisu. Tekiäärre alt ilmusid voodiservale kaks sibvakat päikesepruuni säärt, äratades Jaagus meheliku lõbutunde. Riitekapist otsiti väljasõiduks sobiv kebakate ja peagi täiendasid varabommikust tänavapilti kaks bussipeatuse poole rattavat inimest.

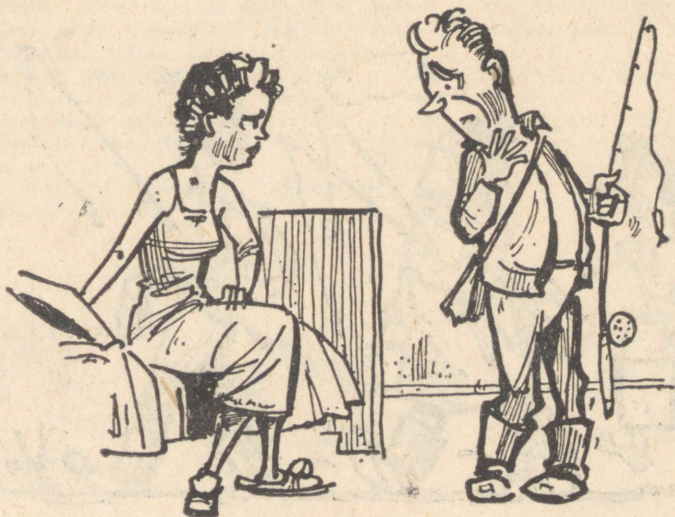
Elutõde, et inimese unelmad täituvad ainult muinaslugudes, andis ka Riina lootustele hävitava kabjahoobi. Vabepeal oli niidumasin Jaagu poolt töötatud lilleväljal põjaliku lõikuspeo pidanud ja asjatult püüdis paljaks nuditud legendik varjata oma lastiolekut mõne üksiku beinasoaga.

„Otsas, kõik on läinud!“ abastas Riina bilinenud lapulisena.

„Läinud jäh,“ nõustus Jaak ja lisas sõjakalt: „Milline pörsas sai küll hakkama sellise seatembuga? Kui teaksin, kes, teeksin tast õlle-raba.“

Mebe kobatu ja ülepakutud tunnetepurse äratas Riinas mõningaid kahtlusi. Kust sai villakorvis tukkuv ämmatoss äkki endale sellised võimsad kotkatiivad, mille iga sulg lausa kisendab suurte tegude järele? Ja teiseks – kas vaksapikkune ädal ei räägi küllaltki selget keelt sellest, et hein oli tehtud juba enne mõõdunud pühapäeva, mil Jaak käis siin oma neetud kalu kimbutamas? Asjata tagamõtte ähmased piirjooned hakkasid pikkamisi kindlalt kuju võtma – Riina tundis, et teda on tüüstatud.

„Sa igavene valevorst!“ tegi naine

õiglase ettebeite ja ta pilk oli niiske. „Ütle, vana tembutaja, millal enne on sooheinamaal kasvanud roosid!“

Jaak noogutas nõusolevalt ja kumardus pinnast uurima. Tõsi – see oli soine ja jalajäljes lirtsus pruunikas roostevesi nagu odav vein.

„Aga järvel on vesiroose. Roos on roos!“ leidis Jaak järsku pärapõrgust labtise uksepraod. „Ja neid on seal palju. Niida või vikatiga.“

„Või isegi niidumasinaga!“ turtus Riina, kuid astus siiski truult mehe kannul paadisadamaga poole.

Järv külgenas päikesepaistel võidu klaaspärlitega Riina kõrvarõngastes. Kõrkjatihnikus tukkus tuulevaikus ja kaldavee liikumatul pinnal uisutasid pikakoivalised veeämblikud. Roostikus vidistas pääsukesti, napsates 'üksteise' võidu lendlevaid õhuputukaid.

Paat lõhnas värsket värvi, kalade ja imala järvemuda järele. Tugevatest aerutõmmetest sabinast veesõiduk järvesoppi piiravais kaislapublastes, mille vabel ukhendasid heledapäiste mukkudena vesiroosid. Ühiselt tõmmati pehmest pinnast pikavarrelisi õisi ja peagi hajusid pilved.

Soe päikesepaiste imes end kudedesse nagu lembeluule armastaja bing. Jaak võrdles seda jumalavalalatu kaani kosjasuudlusega, pannes Riina jälkustundest õlgu väristama.

Istuti vaikides, pilk ujukitel. Jaagu arvates tegi Riina seda niisuguse ükskõiksusega, mis võib õigele kalamehele birmujudinad naba vabele ajada. Nii võib reisija sibijaamas vaadelda sõidupiletit, mitte aga õngitseja ujukit. Ilmselt ei jätkunud

naisel jõudu end õpplikult labti kiskuda ammu sissejuurdunud kujutluste maailmast. Oh roosid, roosid...

Samas nõksatas Jaagu õngekork ja kadus pikkamisi vee alla. Kerge haakimisloök ja kupulebte vabellit ilmus nähtavale sinna-tänna viskleva priske abven. Peagi rändas ta toorkummi järele lõhnava kalakotti. Jaak oli avanud skoori.

Riina taastunud tasakaalutunnet läbis patune kadedusvilge. Tabamatu ärevusega tajus naine, kuidas temas käitemaksukurat liigutas oma külmi varbaid ja iga rakk kebas heitis väljakutse võiluseks. Seda tunnete ja soovide orgiat iseloomustas kujukalt ajus vasardav mõttevärddjas: „Pidi see tohman just tema õnge otsa koperdamal!“

Kuid kõik soovid ei täitu ainult muinaslugudes. Übeaegselt vee alla kaduva ujukiga seisatas ka Riina mõttelinti vedav hammasratas.

„Tõmbal!“ käbistas Jaak paadi teisest otsast, endal nägu, nagu näeks bunt. Tavalises olukorras oleks naine niisuguse, veltveebli kombel antud käsu suurima lõbutundega täitmata jätnud. Nüüd aga tegutses ta jõudu säästmata. Võõdilisele abvenapurakale oleksid äkki otseku tiivad külge kasvanud: lõopistrikeuna sõõstis ta läbi õhu ja kaotas lennuvõime alles paadis, kus teda kärsitult hararama tottas kümme lakitud küüntega sõrme.

„Kuss-kuss, nii ägedalt ei tobi!“ boiatas Jaak. „Sedasi võid kalal suu katki rebida.“

Riinal oli peaaegu ükspuba, kas ta pistab kotti katkise või terve suuga

kala. Tähtis oli praegu see, et mehe eduseis püügil oli likvideeritud.

Uue ussi õnge otsa ajamisel tuli paratamatult kasutada Jaagu abi, sest tõuk väänles mingist seletamatust lõbutundest lausa meeletult ega tabtnud mitte kuidagi oma sisikonnas Riina õngekonksule ruumi anda. Jaagu sellekohasesse katsetusse subtus ta märksa leplikumalt ja peagi rändas uus suutäis veealusesse maailma kurnama sealsete asukate süljenäärmeid.

Püük jätkus vabelduva eduga. „Kõrtsipink on pigine,“ lausub vanasõna. Iga järgmist kala kotti pistes tundis Riina, et mitte ainult kõrtsipingil pole niisugust maagilist jõudu. Ka paadi istmelaua ainimes analoogilisi jooni. Ja nagu unenäost virgudes oli ta äkki teinud ootamatu avastuse: Jaak Tuudri, selle igavese valevorsti ja silmikirjatseja seaduslikust naisest Riinast oli saanud kalamees!

Kui õhtul saak üle loeti, oli Jaagu oma küll paari kala võrra suurem, kuid selle tasakaalustas kubjaga Riina ligemale kiilone latikas.

Neetult lühike on õngitsejale südasvine päev. Märkamatu oli horisonid taba kadunud leegitsev päikeseketas. Järveäärsel beinamaal ja lodumetsa kohal süglesid udujoomed, punudes oma hõlsti nusi kudesid. Läänetaevas õhetasid pilvetriibud, justkui oleks loojuv päike enne labkumist solvanud nende sindustunnet. Hooti vobas üle vee kiretu ja raage briis, pannes kõrkjad tasa kabisema. Taevaaloatusse oli ilmunud kitsuke, kere looka tõmmanud kuusirp. Jalgu tugevasti vastu paadi rõhtpuud surudes ümises Jaak aerusolkasutuse saatel:

„Kas mäletad veel vesiroosisid kuivalgel...“

Viis kippus küll kobati noodivõtmest üle hüppama meelepärasmatele radadele, kuid interpreedi siidi esinemine korvas selle puuduse kubjaga. Lügne oli asja juures ebk ainult Riina küüniline vihje õõkullile, kes tabtnvat laululindudelt võtta nende leiva.

Samal ajal kui tänaste kordaminekute üle beameelit tundev Jaak kõõgis kapsasuppi lõrpis, vabetasid naised toas omavabel muljeid.

„Tead, ema, kui tore päev täna oli!“ pibitis tütar, hõõgudes rabulolust ja järvel saadud päikesest. „Leian, et olime Jaagu vastu senini piisut ülekohtused, kui torisesime tema kallal nende käimiste pärast. Kalapüük on tõesti suurepärane pub-

Eriti olukorras, kus kulbivars on alles selle üliarmsa ja läbedase sugulase pibus. Vastasel korral buikab koduväi taldrikule tõstetud supis üks makaronijupp teist nagu eksinud seenelised vööras metsas. Polnud parata. Ämma soovile tuli alistuda, sest pole mõistlik lagedal väljal oma pea kohale äikesepilvi kokku pubuda. Järgmisel hommikul marsiti bussijaama poole juba kolmekesi.

Ämm istus mõnutundega paadipäras, kaelas kupulebevarrest meisterdatud kee. Merehädalise pilguga jälgis aerude taga tegutsev Jaak, kuidas paat raske kandami all aegajalt abtriga lonksu jабedat järveveet rüüpas. Labkuvate kurgedena kiunusid tullid, istepink protesteeris vaikes naginga vägivalla vastu, kuid õnnega kabasse jõuti lõpuks siiski püügikohale.

Onged visati vette ja janukalt tõmbas Jaak mabvi sigaretisuitsu. Sedapubku näis teekonna raskem osa seljataga olevat.

Põldudelt loivas laisk iiling ja pani veepinna kergelt virvendama. Kaldaleppadest kostis suvelinnu peibutus ja kaislatibnikus vidistas roolind. Muljete üliküllusest hõivatud ämm asetask jalad üle paadiserva vette, küljatas korra naiselikust kombepruugist ja laskis kuuldavale laulukese ebapaistel leekivast järvest.

„Ema, ära laula,“ manitses Jaak vaikesel häälel. „Kalad ei oska heast muusikast lugu pilada.“

„Aga mida mul siin muud teha?“ hõõritas laulja ülemealikult oma hästitoidetud puusi, niipalju kui seda võimaldas nigel asend kitsal päripingil. „Teie õngitsete kalu, aga mina passigu jumalamuidu siin nagu laeva vahimadrus. Puuduvad ainult püss ja pikksilm! Anna õige mulle ka korraks oma õnge proovida – kui rebane püüdis hännaga, miks mina siis selle riistapuuga kala kätte ei saa.“

Majarabu huvides tuli naiseema tagasiboidlik soov täita.

Ongeritva boidev ämm jättis Jaale mulje vardas misjonäri praadivast sugubarupealikust, kes kavatseb oma kalleid külalisi kostitada erakordse peoroaga. Seda süvendasid veelgi kupulebevarrest kaelakee ja päikesevarjuku pealaele asetatud aja-leht.

Algul ei tahtud asi vedu võtta. Ükskord tõmbas kalastaja püügi-riista veest välja liiga vara, teinekord tegi seda jälle suure bilinemisega. Lõunaks oli patuga pooleks siiski üks sõrmepikkune särjepoeg kinni püütud ja õhtuks isegi teine. Riinal oli samaks ajaks ette näidata ligi poolsada ilusat särge, abvenat ja isegi üks veerandkilone lutsuwo-lask. Jaagule omakorda oli aga tänane bea neelupäev sama mis näljasele võisai suletud kaupluse aknal.

Ohtuks oli kalasport võitnud juurde ühe kirgliku austaja.

„Tore asi see õngitsemine,“ tegi ämm koduteel kokkuvõtte hästi vedetud pubkepävast. „Istu ja vabi jumalamuidu nagu isaar troonil ning tõmba ilma issanda kopikata veest välja hüva leivakõrvast.“

Ohtul kodus kallati naabrieit üle verivärskete muljetega kalavetel.

„Järgmine kord võitame ka sinu kaasa,“ töötati koduhoidjale. „Paadis on kolmele labedalt ruumi.“

... Neljandat pühapäeva oli Jaak kodus lapsehoidjaks. Praeabjus jabus kapsasupp, taevasse oli tõusnud taas kuu, kuid kalalisi ei tulnud ikka veel. Trepil istus naabrimoori tubakarva kassiroju ja ootas pöbjen-datud uudishimuga perenaise saabumist. Jaak vabits pekstud hobuse pilguga paberivabriku korstna kohal rippuvat kuud ja ümises voodis tibkuwale väikemebele unelaulu asemel:

„Ka-as mä-ä-letad veel ve-esiroosisid kuuwa-a-angel...“

Köögis ragistas vana seinakell ridamisi üksteist kähisevat lööki. Ootaja süütas sigareti ja kobis voodisse. Neetult pikad on need sidasuwised päevad.

kus. Oled sealt tulles kobe uus inimene.“

Ema vaatas uut inimest, nagu uut asja ikka vaadatakse. Ainult kõrgele tõstetud kulumpaar näis kahilevat, kas rääkija arunatuke ikka veel liigub oma endisel trajektoiril või on kubugi mujale jalutanud.

„Järgmisel pühapäeval tule ka sina kaasa. Paadis ruumi jätkub,“ vapustas uus pubang ema pöbjen-datud kabltlususi. „Tuuluta ennast veidi. Urma kantseldamise võib selleks ajaks usaldada naabrimemme booleks.“

Nädal on küllaltki pikk aeg. Üksteise järel langevad veepiisad võivad selle vältel kivisse augu uuristada.

„Mis sa arvad, Jaak, kui tuleksin ka homme teiega järvele?“ viskas ämm laupäeva õhtul kapatäie külma väimebe saunasoojale ibule. „Päike ja vesi ei teeks mu reumale halba.“

Kuldne ja sajandite jooksul proovitud reegel kimmitab, et väimeespoeg peab ämmaga alati hästi läbi ajama.

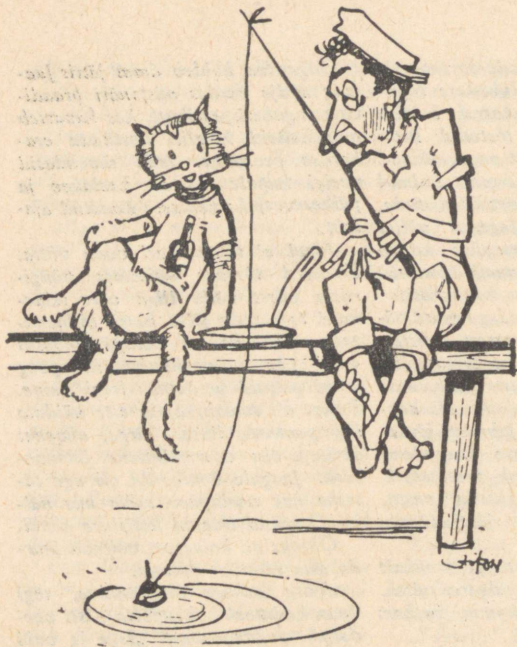

„Kües!“

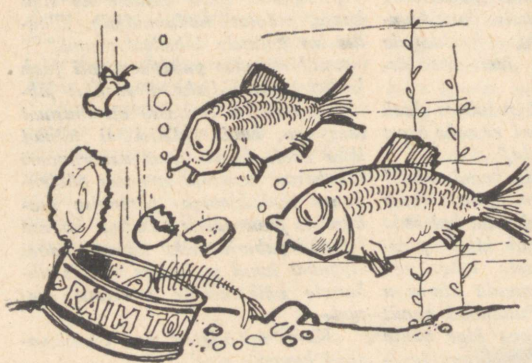
LÕBUSAIID LUULERIDU

Lükatil sillal

LOODUSPILT, NÄHTUD KALA-
SPORTLASE PILGUGA, MIS TAVALISELT
SIHIB AINULT KORKI.

«Aga kuidas jääb suupistega?»

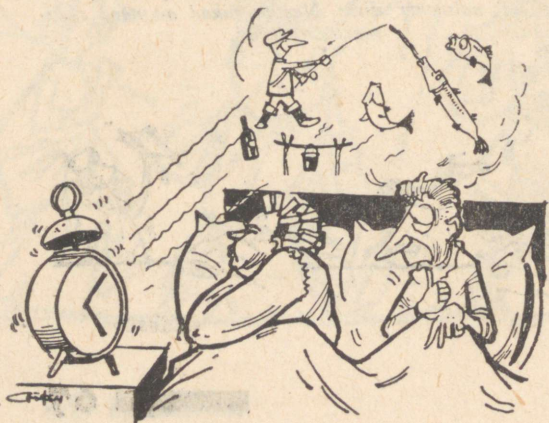
«Täna ussikesi loota ei ole!»

Ma ise ei näinud,
mulle kõneles mees,
kes oli kord lõhede valvel.
Et lugu mul pildina silme ees,
püüan panna ta sõnadesalve.

Oli õhtu. Hämarus vajas
vaikselt veele ja maale kui vari.
Taamal mustendas metsahari
ja otsekui rajus
olev taevas oli kirju kui meistri palett:
segi seal sinist, punast, kollast ja lillat...
Seisime Lükatil sillal,
uurides ümbrust ja vett...
Otse all silla
öö pesi sulinal jalgu...
Võimalik ka, et lõhe tegi pulmadega algust.
Kaugel lõi särava elektritulede kett —
ja aegamööda hajus valgus.
Oli kottpime öö.

Vilkusid autotuled
kui hõljuksid pimedas öös
tulilinnu suled.

Sel pimedal ööl
oli neli meest tööl
kaldapervel või vees...
Hiilides püüdsin
minna kaldast alla
ja hüüdsin:
«Kulla mees, mida sa teed?»
Sulpsudes valla
mees midagi laskis.
«Mina, tead, uurin jõesängi,
sest otsin ümmargust kivi...»
«Milleks sulle see?
Mida sellega teed?!»
«Tead, viin lastele mängi —
nad jäid süngi...»
Ja sõitsid ära autoga siis
kõik neli,
sest meid oli viis —
viis valvsat velje!

Sõnadeta.

Aadu portree

Proloog.

«Kalevis» käib tihti ta —
sõnaaher on vist pisut.
Milleks, milleks pihtida
muile oma murerisu?!

Küsite: mis on ta amet?
See ei olegi ju tähtis.
Süda mehel on kui samet
ja vist «Kaleviski» nähti,
et tal seljas kirju hame...

Tõsi, meest on mitu saadu —
ümbert ei saa haarata.
Et tal nimeks pandud Aadu —
sinna ei saa parata.
Mees on vapper. Ta ei taandu —
haarab sarvist saatana!

Kui ta kalale kord läheb,
välja näeb kui Don Quijote.
Tõesti, tal ei ole vähe
kaasas ritvu, seljakotte,
pada, mitmeid-setmeid potte ...

Aga?!... Mis on seljakotis?
Seda Aadu ise teab.
Mis on pudelis? Mis potis?
Ussid või? Ent suu ta peab.
«See ei ole teiste asi,»
sõnab. «Seal on kõike head!»

Aadu kunagi ei tõtta —
kalastab, kui aega saab.
Aga veini? Aga viina?
Kalale küll kaasa võtta
vahel Aadu armastab.

Muide, mees on karu teoga.
Aga on siis tema süüdi —
kui ta üksi, palja peoga
löheröövliid kinni püüdis
ja üks nendest appi hüüdis?

Pisut karmilt kätles teda ta.

Kunstnik Rein

Ta ei ole Goya
ega ka Holbein.
Sportlane, et hoia,
oli kunstnik Rein.

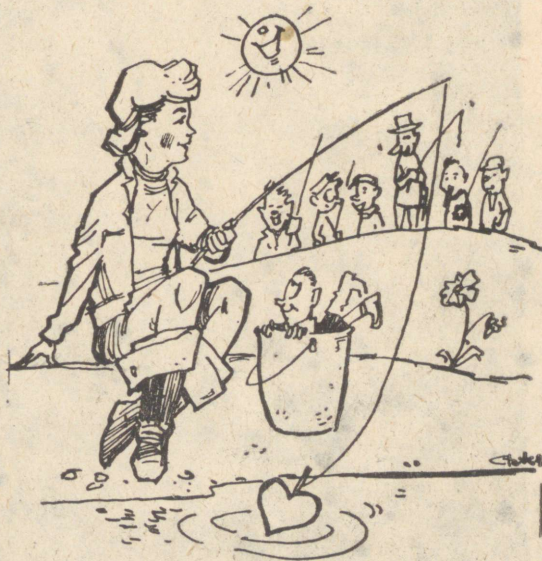
Aega saab — käib kalal,
sekka maalib ka,
nõnda kunsti valas
spordivormi ta.

Sõnaga: lind laulis,
nagu loodud nokk.
Nõnda Reinust saigi
kuulus kunstikokk —
uhhaa maiasmokk!

E. NUKK

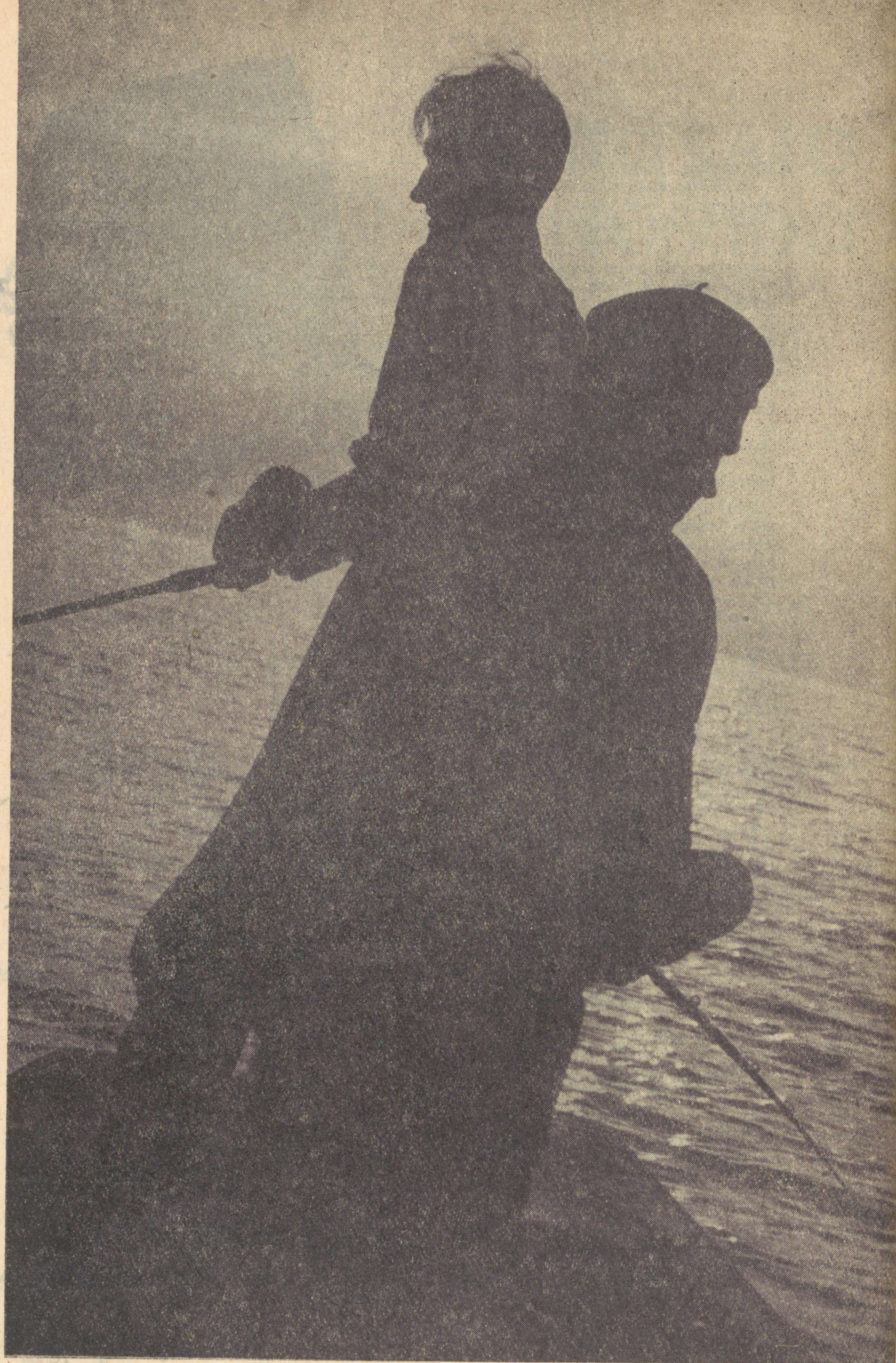
Kah «saak»!

Haruldane «püügipäev».

«Mul on tõsine mure poisi pärast!»

Püügimoment merel.

G. LOSSI foto.

Kolm tundi kalamehejuttu

Vaevalt sai auto jõekaldal peatuda, mehed autokastist seljakottide ja spinninguritvadege välja ronida, kui «Kalevi» Tallinna Kalaspordiklubi toleaeagsel esimehel Julius Elangol oli laagriplats välja valitud.

«Telgid püstitame siia!» ergutas ta kaaslasi, kes pikast sõidust kangeks jäänud liikmeid sirutasid. «Telgivaiaid raiume võsastunud põllukraavi kaldailt...»

Ja juba ta kaduski väikese kirvega sinna, kus võimutsesid lepad, kased ja pajud. Selal, kui teised alles vaiade raiumiseks hoogu võtsid, oli Julius Elangol juba telk püsti, asjad tipp-topp kohale asetatud ja õngeritvigi «laskevalmis» seatud. Samas oli ta nõu ja jõuga abiks lipuvarrast püsti ajamas, laagriplatsi kujundamas, lõkke jaoks puid raiumas...

Pärast meeskonna rivistumist, laagrilipu heiskamist ja soojade tervitussõnade ütlemist jäi Julius Elango mõneks ajaks laagriplatsile, heites peremehepilgu lehvivale lipule ja valendavale telkiderivile. Leidnud kõik korras olevat, seadis temagi sammud eemal asuvale karjamaale, kus klubi liikmed Roman Salukivi juhtimisel proovisid oma silma ning kätt spinninguheidetes.

Ilmar Uukivi, Valdar Sinivee, Valentin Pääbuse ja Ain Aabjärve heited küündisid 66 kuni 74 meetrini. Esimees oli tagajärgedega rahul. (Olgu märgitud, et mehed ei vedanud alt ka võistlustel, ja nad jätsid teisele ning kolmandale kohale vastavalt «Jõu» ja Sõjaväe Jahiselti kalasportlased.)

Heited tehtud, mindi jõge kaema. Määruste kohaselt täna spinninguga kala püüda ei tohtinud, sest hommikul seisis ees võistlus. Kuid käsiõnega õngitseda võis. Peagi tõmmati kaldale esimesed ahvenad...

... Sihvakad kõrkjad kahisesid mahedas õhtutuules. Kõrvu kostis kuldnokkade, roolindude ja linavästriute häälsust. Loodus valmistas õöd vastu võtma. Toonekured, kes senini olid Teenuse kolhoosi põldudel ringi jalutanud, tõusid lendu ja võtsid kursi vana viljakuivati korstna otsa punutud pesale.

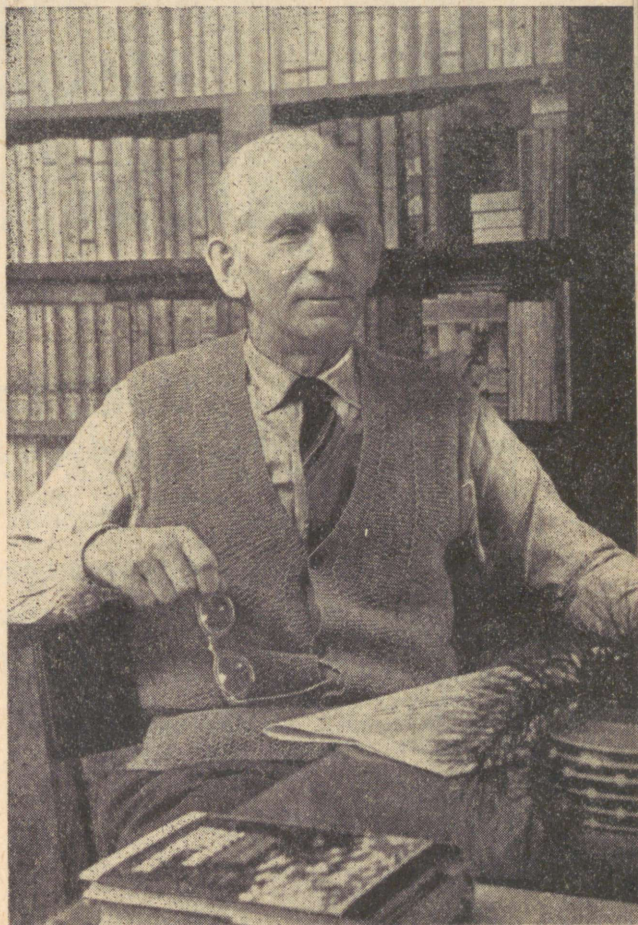
Peagi pöördusid kalamehed laagriplatsile tagasi. Tühjalt ei tulnud keegi. Ka esimehel olid roosärjed ja ahvenad uhhaa jaoks kotis.

Hiljem, kui istusime lõkkestule ümber ja maitsesime uhhaad, lasti kuuldavale kalamehejutud. Ja siingi oli eestvedajaks Julius Elango. Kõike seda kuulates ja kaasa elades tabasingi end mõttelt: on sellel mehel alles energiat!

AINULAADNE, ESMAKORDNE...

Linnas süttisid tuled.

Veebruari tuisud ja sajud olid dekoreerinud Harju tänava ning väljaku lumevabaga. Majakatused, aknalauad ja Niguliste kiriku ümbruse pärnad olid valges ehtes. Külma, mis oli kaanetanud jõed ja järved, ei hirmutanud aga Harju tänava lektooriumi ukse taga tunglevat rahvamurdu. Oodati kannatlikult: ehk tuleb mõni külastaja seest välja, et siis selle asemele saali pääseda ja tutvuda ainulaadse näituse ning esmakordse temaatilise õhtuga «Õngemees kalavetel». Saalist aga ei lahknud keegi. Kuidas sa tuldedki ära, kui juttu vestavad sellised suurte kogemustega kalasportlased, nagu R. Sirge, A. Saunasaar, R. Sarap, R. Kirde ja R. Kuld. Juttu on pealegi kalakaitsest, sportlikust kala-

Niisugust kala tasub juba püüda!

J. PEEGLI foto

püügist, Tamula järve võludest ja mõnudest, seiklustest forellijõgedel ja talipüügil ning paljust muust. Ei puudunud ka naljakad juhtumused, sest veekogud ja nende elanikud olid kalameestele rohkesti üllatusi valmistanud. Õhtu aitas sisustada veel rahvakunstnik H. Laur. Ta kandis ette M. Raua humoreski «Õnged õpetusega». Naljapalasil Võru kalameeste elust pajatas tuntud forellikütt A. Ivask.

Kalameeste keskel igav ei hakka, seda kogesid kõik, kes õhtust osa võtsid. Kui ettekanded läbi said, ei rutanud keegi ära minema. Uuriti läikivaid lante, sihvakaid spinninguritvu, tamiilirulle, kongitsaid, tuure, jääpuure, telke... Kalasportlaste seiklustest ja saagist jutustasid veel rohkearvulised

fotod, kalatopised ja albumid ajaleheväljalõigetega.

Näitust ja temaatilist õhtut külastas ühtekokku ligi 3000 inimest.

Kes oli näituse ja temaatilise õhtu initsiaatoriks? Jällegi klubi juhatuses esimees Julius Elango. Ta on «süüdi» ka huvitavate kogumike «Õngemees kalavetel» I ja II ning teatmematerjalide-bülletäänide «Kalasport», «Õngemees vestleb», «Kalavetel» ja «Kalaveed kutsuvad» ilmumises. Need väljaanded ja paljud tema artiklid ajalehtedes on aidanud propageerida tervistavat kalasporti, võita kalaspordile uusi sõpru.

PERE KASVAB

Näitus, temaatiline õhtu, teatmematerjalide kogumikud, vestlused ja loengud, klubiõhtud ja seksioonide aktiviseeruv tegevus tegid oma töö — klubi liikmete arv kasvas kiiresti, sealhulgas ka naiste ja noorte arvel.

Miks on kalapüük keelatud koskede ja esimeste paisude all kõigil merre suubuvatel jõgedel? Miks väljapüütud kala, mis on alla lubatud möödu, tuleb otsekohe märja käega vette tagasi lasta? Miks kalasportlasel peab püügiretkel kaasas olema kalasportlase pilet? Neid ja paljusid teisi põhinõudeid peab teadma iga kalasportlane. Et need ei unneks, selle eest hoolitses jällegi esimees. Kalasportlase meelepea, mille klubi juhatus välja andis, on üks esimesi sellealaseid väljaandeid kogu Nõukogude Liidus.

«Muretsege rohkem paate, rajage uusi väljasõidukohti!» nõudsid klubi liikmed juhatuselt.

«Muretseme!» rahustas esimees kärsituid.

Nüüd on klubi liikmete kasutada üle 60 paadi. Klubi majandada on Harku järv, Tiskre oja, Paunküla veehoidla koos Pirita jõega, Aegviidu järved... Harku järve kaldale, Puise randa ja Paunküla veehoidla äärde on kerkinud nägusad puhkemajakesed. Klubi algatust järgivad ka asutuste ja ettevõtete kehakultuurikollektiivide kalaspordiseksioonid, keda on üle 170. Mitmed neist on muretsenud endale paate ja rajanud paadisadama koos majakesega kas Paatsallu, Virtsu, Varlasse, Penijõe, Tuudile või teistesse kaunitesse kohtadesse.

Pidev selgitus- ja kasvatustöö on vilja kandnud. Nüüd ei sõideta veekogu äärde selleks, et seljakotte täita, vaid eesmärgiks on kosutav nädalalõpu veetmine vabas looduses. Järjest rohkem korraldatakse väljasõitudel kompleksvõistlusi, kohtumisi teiste klubide ning vennasvabariikide kalasportlastega. Võistlemisega on kasvanud spordimeisterlikkus. Lätlaste, leedulaste ja leningradlastega võisteldes on eriti silma paistnud spinningistid I. Uukivi, V. Pääbus, V. Sinivee, A. Aabjäär, B. Eimre, M. Merisaar, R. Mäelt, L. Kuld.

KÜLASKÄIK ANDIS VASTUSE

Kust võtab pensionär Julius Elango selle tohutu energia, mis võimaldab tal kaasa lüüa kõigis üritustes? Et sellele vastust saada, tuli asjaosalist tema kodus külastada, sest vahepeal oli Julius Elango klubi juhtimise Rodrich Truvele üle andnud ja ise arsti nõudmisel oma tervist ravima hakanud.

«Ega ma klubist veel eemale jää!» kinnitas tegevushimuline kalaspordientusiast. «Käisin seal tänagi.»

«Lähenete seitsmekümnendale eluaastale. Kust te küll selle energia võtate?»

«Kogu mu elu on möödunud organisatsioonilises tegevuses ja ühiskondlikus töös,» sõnas mõtlikult Julius Elango. «Olin õpetaja, siis Karskusliidu instruktor ja hiljem Õpetajate Liidu sekretär. Seejärel töötasin pikemat aega kooperatiivide süsteemis. Kui jäin pensionile, hakkasin raamatuid tõlkima. Tegevust on jätkunud. Ühiskondlikust tööst ma oma kogemused ammutanud olen. Oma teadmisi ma vaka all ei hoi, püüan neid teistele edasi anda.»

Julius Elango sõna otseses mõttes põleb tegevuse järele. Ta on alati innustanud teisi ning osanud rakendada nende jõudu ühe või teise eesmärgi saavutamiseks. Kõige tähtsam seejuures on olnud isiklik eeskuju. Mine tea, kuidas oleks arenenud kalamarja kogumine, inkubeerimine ja vettelaskmine, või jälle

kalakaitse korraldamine, kui esimees poleks ise eeskuju näidanud. Kui aga hakati sotsialistlikust võistlusest kokkuvõtteid tegema, siis selgus, et klubi juhatuse ühiskondlik esimees Julius Elango oli mullu 3200 punkti saavutanud. Olgu märgitud, et teisele kohale tulnud kalasportlane, kombinaadi «Flora» sektsiooni esimees E. Merisaar kogus neid 1500.

Julius Elango tublidusest kõnelevad ka Eesti NSV Spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu, «Kalevi» Kesknõukogu ja Tallinna linnanõukogu ning «Daugava» Riia nõukogu aukirjad, millega teda on autasustatud. Peale selle on Julius Elangole antud rinnamärgid «NSV Liidu ametiühingute kehakultuuri- ja spordiaktivist» ja «VSÜ «Kalevi» auliige». Ka Tallinna kalaspordiklubi ei unustanud tema teeneid ja andis talle teenelise aktivisti aunimetuse.

Läheks pikale kirjutada kõigest, mis väsimatu töömees aastate jooksul on korda saanud. Olulisem on see, et pensionär Julius Elango ei ole jäänud meie elus pealtvaatajaks. Väikeses hubases toas, kus mitu seinat võtavad enda alla raamaturiulid, põleb õhtuti kaua tuli ja klõbiseb kirjutusmasin. Julius Elango töötab. Ta püüab kalasportlastele teha kättesaadavaks kalaspordialast kirjandust teistest keeltest.

Soovime talle selleks edu ja jõudu ning kivi kotti!

A. PÄHKLI MÄGI

ENSV RIIKLIK KINDLUSTUS

SÕLMIB KODANIKEGA

SEGA-ELUKINDLUSTUSE LEPINGUID

kokkulepitud kestuse üleelamise, õnnetusjuhtumist põhjustatud jääva töövõime kaotuse ja surmajuhuks;

KINDLUSTUSLEPINGUID ÕNNETUSJUHTUMITE VASTU

töövõime jääva kaotuse ja surmajuhuks.

LÄHEMA INFORMATSIOONI SAAMISEKS
PÖÖRDUGE KINDLUSTUSINSPEKTUURIDE
VÕI RIIKLIKU KINDLUSTUSE AGENTIDE
POOLE.

... »Kes ei mäleta minevikku,
see elab tulevikuta.« J. LIIV

Tallinn — see on linn=muuseum. Tema minevik
on rikas ajaloolistest sündmustest, mis on vajuta=
nud omapärase pitseri linna arhitektuurile.

Kõik, kes on külastanud Tallinna, säilitavad
mälestuse tema lugematutest arhitektuurilistest mä=
lestusmärkidest ja kaasaegsest illest. Hästi harmo=
neerub linnas minevik helge tänapäevaga.

Tallinna Ekskursioonibüroo pakub Teile oma
teeneid tutvumiseks linnaga. Büroo korraldab eks=
kursioone ka mööda Eestit ja väljapoole vaba=
riigi piire. Ekskursioone juhivad kvalifitseeritud
ekskursioonijuhid.

Kasutage meie teeneid!

Meie aadress: Tallinn, Müürivahe 17;
telefon 428-12.

SEDA PEAB TEADMA IGA KALASPORTLANE

REGULEERIVAJD MÄÄRUSI, EESKIRJU JA JUHENDEID

EESTI NSV MINISTRITE NOUKOGU MÄÄRUS

EESTI NSV VEEKOGUDE VÄÄRISKALA EBASEADUSLIKU PÜÜGIGA ELANIKKONNA POOLT TEKITATUD JA SISSEŅOUDMISELE KUULUVA KAHJU SUURUSE ARVUTAMISE TAKSI KINNITAMISE KOHTA.

Võitluse tõhustamiseks ebaseadusliku kalapüügi-eeskirjade rikkujate materiaalse vastutuse tõstmiseks vääristöõnduskala varudele kahju tekitamise eest Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrab:

Kinnitada ja kehtestada alates 1. märtsist 1963. a. Eesti NSV veekogudes vääriskalade ebaseadusliku püügiga elanikkonna poolt tekitatud ja sissenõudmisele kuuluva kahju suuruse arvutamise taks vastavalt lisale.

Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimees V. KLAUSON
Eesti NSV Ministrite Nõukogu asjadevalitseja G. MARTIN

Tallinn, Toompea, 9. märtsil 1963. a. nr. 125.

Lisa

Kala nimetus

Sissenõutav kahju rublades iga ebaseaduslikult püütud kala pealt (olenemata kala suurusest ja kaalust)

Lõhe	20
Iherus (meriforell)	10
Süü	2
Koha	2

KOOSKÖLASTATUD

E. MARTINSON.

Sisevete Kalavarude Kaitse Valitsuse juhataja
29. juunil 1963. a.

KINNITAN

D. TOIM.

Eesti NSV Spordihingute ja -organisatsioonide Liidu Kalaspordiföderatsiooni presiidiumi esimehe asetäitja
29. juunil 1963. a.

JUHEND

SPORTLIKU KALAPÜÜGI KORRALDAMISEKS AEGVIIDU URBUKSE JÄRVEL

(Alus: Eesti NSV Ministrite Nõukogu 22. detsembri 1960. a. määrus nr. 513)

1. Käesolev juhend on antud Eesti NSV Spordihingute ja -organisatsioonide Liidu Nõukogu poolt 21. juunil 1961. a. kinnitatud „Sportliku kalapüügi eeskirjad Aegviidu järvedel“ p. 3 osaliseks muutmiseks.

2. Käesoleva juhendiga kehtestatud korra eesmärgiks on: a) vikerforelli ja latika varude kaitsmine Urbukse järves ja b) kalaspordiaktivistide premeerimise silmapaistva tegutsemise eest kalavarude kaitse, kalakasvatuse ja muu kalasporditöö alal.

3. Käesoleva juhendi p. 2 loetletud teenete eest on VSÜ „Kalevi“ Tallinna Kalaspordiklubi juhatusel õigus anda klubi liikmetele preemiaks sportliku kalapüügi päevalubasid vikerforelli ja latika püügiks Urbukse järvel. Püük on lubatud ainult kaldalt lendõnge ja spinninguga, samuti õngitsedes.

4. Loa omanik tohib päevas püüda mitte rohkem kui kolm vikerforelli ja kolm latikat. Teist liiki kalade püük ei ole limiteeritud. Iga kala kättesaamisel on loa omanik kohustatud selle otsekohe ära märkima loa ankeedis. Pärast kolmanda vikerforelli ja latika kättesaamist peab loa omanik püügi lõpetama.

5. Alla 30 sm pikkuste vikerforellide ja latikate püük on keelatud ja need tuleb vette tagasi lasta.

6. Loa omanik on kohustatud esitama andmed püügi tulemuste kohta ning tagastama täidetud püügi-loa Tallinna Kalaspordiklubile hiljemalt 7 päeva jooksul püügipäevast arvates.

7. Püügiluba on nimeline dokument ja selle edasiandmine on keelatud.

8. Kehtivad on ainult need load, mis kannavad „Kalevi“ Tallinna Kalaspordiklubi juhatusel poolt volitatud isikute allkirju ning on kinnitatud klubi pitseriga.

9. Kalapüügiload registreeritakse vastavas raamatus ja antakse välja allkirja vastu.

10. Loa omanik on kohustatud täitma kõiki kehtivaid kalapüügi eeskirju ja kontrollima teiste kalasportlaste püügilubade kehtivust.

11. Kalapüügiloa omanikelt, kes ei täida käesoleva juhendi nõudeid, võib „Kalevi“ Tallinna Kalaspordiklubi juhatus ära võtta väljaantud loa või nende edasise saamise õiguse ning anda küsimuse lahendamiseks klubi distsiplinaarkomisjonile, kui see ei kuulu Kalavarude Kaitse Valitsuse kompetentsi.

12. Käesolev juhend hakkab kehtima 1. juulist 1963. a.

VSÜ „Kalevi“ Tallinna Kalaspordiklubi juhatus

KOOSKOLASTATUD

E. MARTINSON,

Sisevete Kalavarude Kaitse Valitsuse juhataja
7. jaanuaril 1964. a.

KINNITAN

D. TOIM,

Eesti NSV Spordihingute ja -organisatsioonide Liidu
Kalasportiföderatsiooni presiidiumi esimehe asetäitja
7. jaanuaril 1964. a.

TÄIENDAV EESKIRI

AEGVIIDU URBUKSE JÄRVEL SPORTLIKU KALAPUUGI KORRALDAMISE JUHENDI JUURDE.

1. Käesoleva eeskirjaga lubatakse täiendavalt „Juhendile sportliku kalapüügi korraldamiseks Aegviidu Urbukse järvel“, mis on kinnitatud 29. juunil 1963. a., teostada Aegviidu järvel talipüüki sportlike kalapüügivahenditega.

2. Punktis nr. 1 lubatud püügi õigus on VSÜ „Kalevi“ Tallinna Kalasportklubi poolt väljaantud sportliku kalapüügi loa omanikel, kusjuures ühe päevaloa

alusel on lubatud püüda kolm üle 30 sm pikkust latikat ja vikerforelli. Teistest liikidest kalade püük ei ole limiteeritud.

3. Seoses punktis nr. 1 nimetatud juhendi kehtestamisega alates 1. juulist 1963. a. lugeda kehtetuks 21. märtsil 1963. a. kinnitatud „Juhend sportliku kalapüügi korraldamiseks Aegviidu Urbukse järvel“.

VSÜ „Kalevi“ Tallinna Kalasportklubi jubatus

KOOSKOLASTATUD

21. märtsil 1963. a.

E. MARTINSON,

Sisevete Kalavarude Kaitse Valitsuse juhataja

KINNITAN

21. märtsil 1963. a.

D. TOIM,

Eesti NSV Spordihingute ja -organisatsioonide Liidu
Kalasportiföderatsiooni presiidiumi esimehe asetäitja

TÄIENDAV EESKIRI

PIRITA JÕE KALASPORTLIKU MAJANDAMISE KOHTA

1. Pirita jõel, alates Paunküla veehoidlast kuni Kose-Lükati maantee sillani, on liikumiseks ja kalastamiseks igasuguste paadimootorite kasutamine keelatud.

2. Kalakaitseinspektoritel on lubatud paadimootori kasutamine ainult röövpüüdjate jälitamiseks ja keelatud püügivahendite väljavõtmiseks.

VSÜ „Kalevi“ Tallinna Kalasportklubi jubatus

JÄRVEKALAKASVATUSEGA TEGELEVATE MAJANDITE NIMESTIK

Allpool on loetletud veekogud, mis rajoonide täitevkomiteed on oma otsustega andnud põllumajanduslikele organisatsioonidele kalakasvatuse arendamiseks. Veekogude majandajail on õigus keelata või reguleerida kalapüüki nende majandada olevail veekogudel.

1. Harju rajooni Kolga kolhoos majandab Kahala järve.

2. Harju rajooni Saida sovhoos majandab Varese järve.

3. Harju rajooni „Töötava Talupoja“ kolhoos majandab Limu järve.

4. Harju rajooni Kurtna Linnukasvatuse Kontrollkatsejaam majandab Kurtna tiike.

5. Jõgeva rajooni „Kungla“ kolhoos majandab kolhoosi tiike.

6. Koondise „Eesti Põllumajandustehnika“ Rapla osakond majandab Alu tiike.

7. Põlva rajooni „Aurora“ kolhoos majandab Koila järve.

8. Rapla rajooni Järlepa Tõulinnukasvatuse sovhoos majandab Järlepa järve.

9. Tartu rajooni Otepää sovhoosi majandada on 6 järve: Kaarna järve, Nüpli järve, Pilkuse järve, Juusa järve, Alevi järve ja Lüüsjärve.

10. Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Teadusliku Uurimise Instituudi majandada Tartu rajoonis on Kuningvere järve ja Mustjärve.

11. Valga rajooni Järvesalu kolhoosi majandada on 8 järve: Uiibo järve, Kõverjärve, Silla järve,

Kalme ehk Väike järve, Ahvena järve, Läbi järve, Mõrtsuka järve ja Päidla järve.

12. Valga rajooni Kalinini-nim. kolhoosi majandada on 4 järve: Koosa ehk Korijärve, Kuritse ehk Pelsi järve, Tirgu järve ja Raudjärve.

13. Valga rajooni „Võidu“ kolhoosi majandada on 5 järve: Valgjärve, Koolja järve, Pikre järve, Utsu järve ja Jääva järve.

14. Valga rajooni Kirovi-nim. kolhoosi majandada on 3 järve: Mäha järve, Kukemäe järve ja Saagjärve.

15. Võru rajooni „Linda“ kolhoosi majandada on 3 järve: Hino järve, Pulli järve ja Bobra järve.

16. Võru rajooni Misso sovhoosi majandada on 14 järve: Suur-Boose järve, Väike-Boose järve, Veski järve, Kungjärve, Saarjärve, Lõõla järve, Uhtjärve, Kallaste järve, Suur-Pehmejärve, Savijärve, Kaugjärve, Mikila järve, Kogre järve ja Hanni järve.

17. Võru rajooni Rõuge sovhoosi majandada on 10 järve ja 15 tiiki: Kakuveski paisjärve, Pärlijõe 3 veski paisjärve, Kahrila järve, Ahitse järve, Rattasjärve, Valgjärve, Tõugjärve, Suurjärve, Kausjärve, Liinjärve ja Horsa tiigid.

18. Võru rajooni Ruusmäe sovhoosi majandada on 8 järve: Suur-Preeksajärve, Väike-Preeksajärve, Palujüri järve, Hanijärve, Kaasikjärve, Murati järve, Maiori järve.

19. Võru rajooni Väimela sovhoosi majandada on 2 järve: Väimela Mäejärve ja Väimela Alajärve.

20. Võru rajooni Antsla sovhoos majandab Vana-Antsla tiike.

JUHEND

TEENELISE AKTIVISTI AUNIMETUSE ANDMISEKS VSÜ «KALEVI» TALLINNA KALASPORDIKLUBI LIIKMELE.

(Kinnitatud klubi juhatuse koosolekul 11. juulil 1963. a.)

1. Teenelise aktivisti nimetuse andmisega stimuleerib klubi juhatus kõige tublimate klubi liikmete tööd kalaspordi arendamisel.

2. Teeneliseks aktivistikks tunnistab klubi juhatus ainult klubi niisuguse liikme, keda on esile tõstnud erakordselt silmapaistev töö aruandeaasta või ka pikema aja jooksul või kes on mõne väärtusliku, hinnalise eriuülesande täitmisega, leiutisega, klubi toetamise või abistamisega mõnel kvaliteetsel viisil silma paistanud.

3. Klubi sektsioonide ja liikmete ettenanekuid teenelise aktivisti nimetuse andmiseks vaatab klubi juhatus läbi üks kord aastas enne tegevusaruande koostamist ja avaldab autasustatute nimed konverentsile esitatavas aastaaruandes.

4. Teeneliseks aktivistikks tunnistatud klubi liikmele

- antakse vastav aukiri;

- tehakse sissekanne tema kalasportlase pileti- raamatusse;

- kantakse tema pilt koos autasustamist õigustanud teenete loeteluga klubi aaraamatusse;

- kingitakse talle avalikult kandmiseks klubi rinnamärk, mille külge on monteeritud plaadike, kuhu on graveeritud sõna „AKTIVIST“.

5. Kui teeneliseks aktivistikks tunnistatud liige klubist välja astub või välja heidetakse,

- kustutab klubi juhatus tema nime teeneliste aktivistide nimestikust;

- teeb aaraamatusse pildi juurde lahkumist tähistava märkuse;

- teatab lahkumisest kõigile klubi sektsioonidele.

6. Klubist lahkunud teeneline aktivist kaotab õiguse avalikult kanda aktivisti rinnamärki.

SPINNINGUSPORDI VOISTLUSMÄÄRUSED

I. SPINNINGUSPORDI KOMPLEKSVÖISTLUSE ÜLDEESKIRJAD

1. Spinninguspordi kompleksvõistlus viiakse läbi:

- kalapüügis landiga, rakisega (surnud kalakesega) ja muude tehissõõtadega;
- kaugusheitel;
- täpsusheitel;
- skiisil;
- sõudepaadi juhtimises.

2. Kompleksvõistluse üheks osaks on kalapüük. Peale kalapüügi võetakse kompleksvõistluse kavassee kaugus- ja täpsusheitel. Kompleksvõistluse kavassee võib võtta võistluse skiisil ja sõudepaadi juhtimises.

3. Kompleksvõistluse tingimused määratakse võistlusjuhendis, kooskõlas käesolevate spinninguspordi võistlusmäärustega.

4. Kõigil võistlustest osavõtta il peab olema isiklik loomisel saadud number. Skiisil, kaugus- ja täpsusheitel peavad võistlejad esinema isikliku numbril järjekorras.

5. Kompleksvõistluse ettevalmistamiseks ja läbiviimiseks määrab võistlusi korraldava organisatsioon kohutunikekogu.

6. Vahemeheks kohtunikekogu ja võistkonna liikmete vahel on organisatsiooni esindaja. Esindaja puudumisel täidab tema kohuseid võistkonna kapten.

II. HEITETEHNIKA ÜLDEESKIRJAD

1. Ühest võistlusest võib võistleja oma soovi järgi osa võtta ühe või kahe spinninguga kõigist kompleksvõistluse liikidest.

2. Lubatakse kasutada mistahes materjalist mistahes ritva (liimimata või liimitud bambus, klaaskiud, metall jne.).

3. Kõigil võistlusaladel on lubatud kasutada mistahes rulli (inertsiga, inertsa või multiplikatsioonrulli).

4. Spinninguvõistlusel ei ole lubatud kasutada peenemat kui 0,3 mm nõõri.

5. Võistlusel ei tohi nõõr olla lühem kui 50 m. Kogu nõõr peab olema ühevärviline, keritud rullile ilma külge kinnitamata (alguskinnitus välja arvatud), nõõril ei tohi olla sõlmi ega muid tähismärke lähemal kui 50 m heitekehast.

6. Kalapüügil kasutatavate lantide kaal, mõõtmed ja kuju on suvalised. Heitetechnikavõistlusel on lant või heitekeha mõõtmeilt, materjalilt ja kujult suvalised, kuid nende kaal ei tohi olla üle 40 g.

7. Rulli asend ridval on suvaline.

8. Pärast seda, kui stardikohtunik on andnud heite- loa, peab võistleja sooritama heite:

- kaugusheitel 10 sekundi vältel;
- täpsusheitel ja skiisil 15 sekundi vältel.

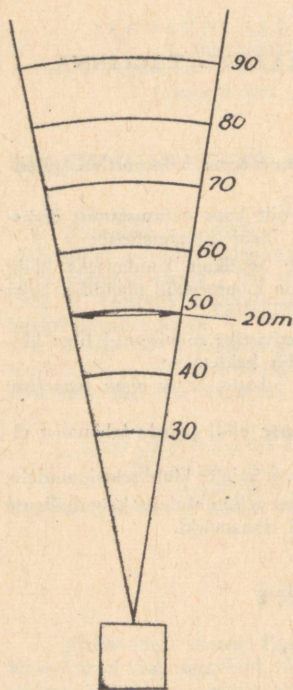
III. KAUGUSHEIDE

1. Kaugusheide sooritatakse 2x2 m suuruselt stardiväljakult 22° nurga sektorisse (sektori laius 50 m kaugusel stardiväljakust on 20 m). Sektori tipp on stardiväljaku esioone keskkohas. Sektori piirid märgitakse nõõriga (lindiga) või kriidijoonetega.

2. Sektori väli jaotatakse stardiväljakust 20, 40, 50, 60, 70, 80 ja 90 m kaugusel paralleelsete põikkaar- tega.

3. Kaugusheite tulemus mõõdetakse (kui puudub vastava pikkusega mõõdulint) metallmõõdulindiga heitekeha lamamiskohast lähima stardiväljakupoolse põikkaareni ning liidetakse saadud kaugusele sama põikkaare kaugus stardiväljakust.

4. Iga võistleja sooritab kolm heidet, millest arvestatakse ühte, pikimat ja kaugusheite eeskirju rikkumata sooritatud heidet.

IV. TÄPSUSHEITED

1. Täpsusheitet sooritatakse ümmargusele märkväljakule, mille läbimõõt on 315 sm ja millel on 5 keskentrilist ringi.

Ring nr. 1 – keskring raadiusega	37,5 sm
Ring nr. 2 – märkväljaku keskpunktist raadiusega	37,5–67,5 sm
Ring nr. 3 – märkväljaku keskpunktist raadiusega	67,5–97,5 sm
Ring nr. 4 – märkväljaku keskpunktist raadiusega	97,5–127,5 sm
Ring nr. 5 – märkväljaku keskpunktist raadiusega	127,5–157,5 sm

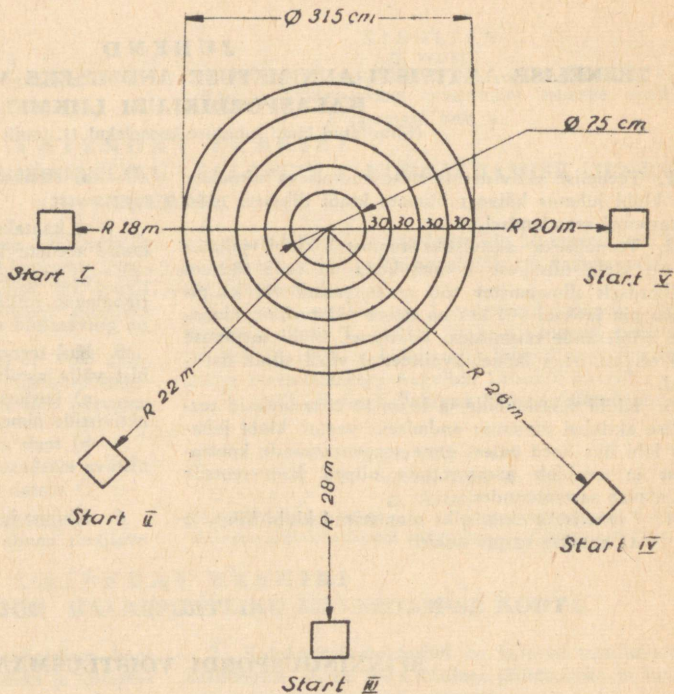
2. Märkväljaku ümber paikneb 180° tsoonis 5 stardiväljakut 2×2 m.

Stardiväljak nr. 1 – esijoonelise kaugus märkväljaku keskpunktist	18 m;
Stardiväljak nr. 2 – samuti mõõdetud kaugus	22 m;
Stardiväljak nr. 3 – samuti mõõdetud kaugus	28 m;
Stardiväljak nr. 4 – samuti mõõdetud kaugus	26 m;
Stardiväljak nr. 5 – samuti mõõdetud kaugus	20 m.

3. Võistlejad sooritavad igalt stardiväljakult nende numbrite järjekorras ühe arvestusliku heite järgmistest heiteasenditest:

- heide stardiväljakult nr. 1 – külghaide paremalt;
- heide stardiväljakult nr. 2 – külghaide vasakult;
- heide stardiväljakult nr. 3 – heide üle pea (õla);
- heide stardiväljakult nr. 4 – heide suvalisest asendist;
- heide stardiväljakult nr. 5 – külghaide paremalt.

4. Külghaitel peab heitma küljelt ridva sujuvalt tõusva kaarega. Üle pea heitel asugu ritv vertikaalselt heitja õlgade joone vahel.

V. SKIŠ

1. Märk: 5 kollaseks värvitud 75 sm läbimõõduga vineerist või plekist ketast. Lähim ketas (vasakul) asub stardijoonest 16 m kaugusel („start I“), kaugim ketas (paremal) 32 m kaugusel. Mõõdetakse ketta keskkohtast. Kolm ülejäänud ketast asetatakse „start I“ ja „start V“ ketaste vahelisele sirgjoonele võrdsetel vahekaugustel. Ketaste kaugemad ääred (stardijoonest arvatuna) tõstetakse maapinnast 20 sm kõrgusele.

2. Võistlejad sooritavad lühimast distantsist alates viiest erinevast stardist igale kettale kaks üksteisele järgnevat heidet, kokku 10 heidet. Heiteviis on suvaline.

VI. VÕISTLUSTULEMUSTE ARVESTAMINE

1. Spinninguspordi kompleksvõistlusel hinnatakse kõiki tulemusi punktides.

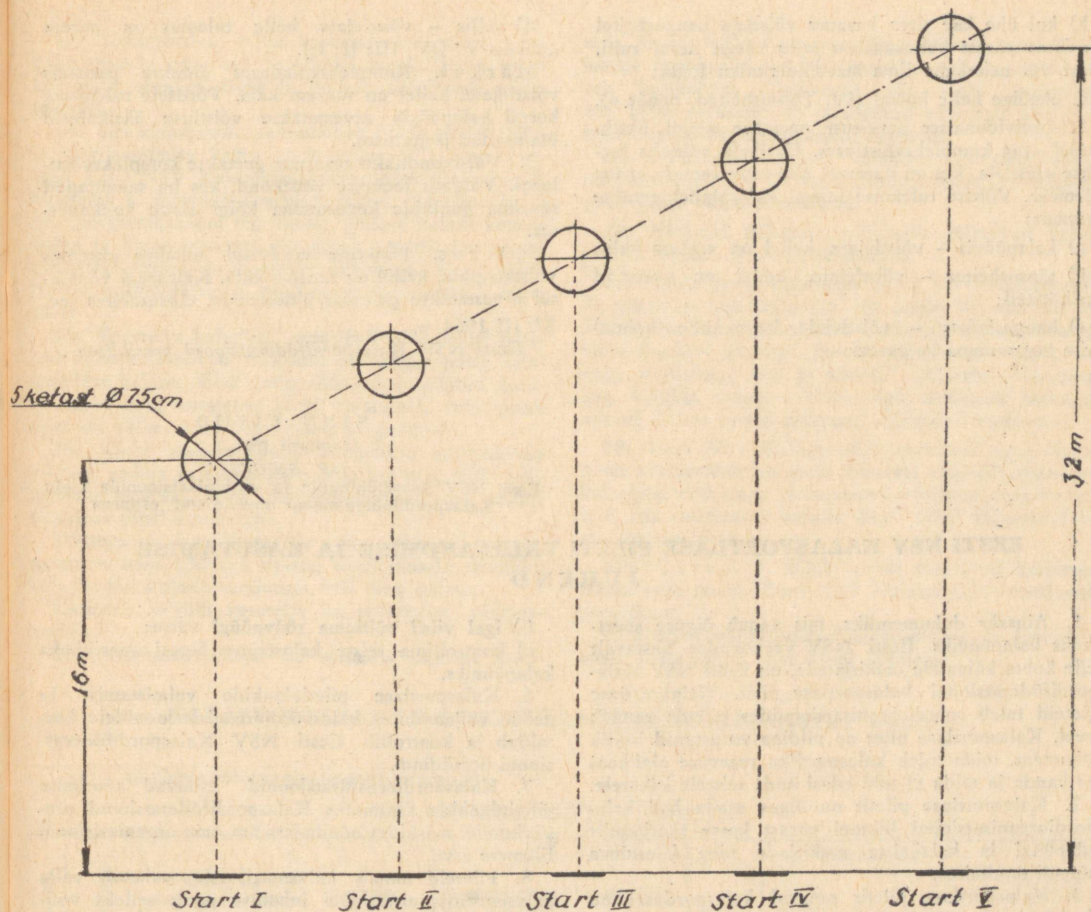
2. Punktide arvestamiseks tulemuste eest kalapüügis, kaugus- ja täpsusheitel, skišis ning sõudepaadi juhtimises määratakse järgmised hinnad:

A. Püütud kalade hindamine.

1. Võistlejale, kes püüdis kala normi piirides ja esitas selle koguse kohtunikekogule, arvestatakse üks punkt iga 100 g püütud ja arvestamineva kalakaalu kohta. Seejuures jääb 50 g ja enam loetakse täis 100 grammiks.

2. Kalasaagi ennetähtaegse esitamise eest lähimale kohtunikule mitte vähemas koguses, kui oli määratud norm (miinus 200 g), arvestatakse üks punkt iga täie 30 minuti eest, mis oli jäänud finišihetkeni.

3. Võistlusjuhendiga võib täiendavalt arvestada punkte suuremate kalade eest.

B. Täpsusheitte hindamine.

1. Heitekeha kukkumine ringi nr. 1 – 5 punkti.
Heitekeha kukkumine ringi nr. 2 – 4 punkti.
Heitekeha kukkumine ringi nr. 3 – 3 punkti.
Heitekeha kukkumine ringi nr. 4 – 2 punkti.
Heitekeha kukkumine ringi nr. 5 – 1 punkt.
Heitekeha kukkumist ringjoonele arvestatakse kui kukkumist ringi, mis annab suurema punktide arvu.

C. Kaugusheitte hindamine.

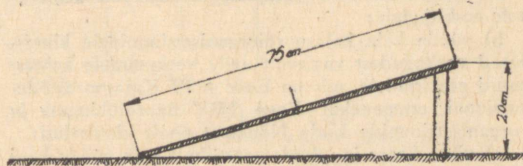
1. Iga täpsmeeter heitekaugust hinnatakse:
  - a) kahe käe ridva kasutamisel – 0,25 punktiga,
  - b) ühe käe ridva kasutamisel – 0,30 punktiga.
 Jääk 50 sm ja enam arvestatakse täpsmeetriks.

D. Skiši hindamine.

1. Kõigil distantsidel arvestatakse:
  - tabamus esimese heitega – 5 punkti,
  - tabamus teise heitega – 3 punkti.

E. Sõudepaadi juhtimise hindamine.

1. Sõudepaadi juhtimise tehnika tulemuste hindamine määratakse võistlusjuhendis kohalikke tingimusi silmas pidades. Selle võistlusliigi maksimaalne hinne ei tohi ületada 20 punkti.

F. Muud eeskirjad.

1. Kaugus-, täpsus- ja skiisheitet ei arvestata (hinnatakse 0 punktiga) järgmistel juhtumitel:
  - a) kui võistleja astus üle stardijoonet või väljus stardiväljakult (kohtuniku loata) mistahes suunas;
  - b) kui rullil moodustus sasi või nõõri rippaas, mis takistas nõõri vaba mahakerimist;
  - c) kui nõõr katkes;
  - d) kui heitekeha kukkus väljapoole sektorit (kaugusheitel);
  - e) kui heitekeha kukkus väljapoole märkväljakut (täpsusheitel);
  - f) kui heitekeha ei tabanud märki (skiisil);
  - g) kui võistleja asus nõõri rullile kerima või rullil kohendama ilma stardikohtuniku loata;

h) kui ühe käe ritva kasutatav võistleja kaugusheitel puudutas pärast heitekäsklust teise käega ritva, rulli, nõõri või heitekeha ilma stardikohtuniku loata;

i) ebaõige heite korral (IV. Täpsusheitel, punkt 4).

2. Individuaalset arvestust peetakse kõigil üksikaladel ning kompleksvõistluses. Üksikala võitjaks loetakse võistleja, kes on vastaval alal saavutanud parima tulemuse. Võrdse tulemuse korral üksikaladel antakse paremus:

a) kalapüügis – võistlejale, kellel on suurem kala; b) täpsusheitel – võistlejale, kellel on paremad üksikheitel;

c) kaugusheitel – võistlejale, kelle kahe (kolme) heite kogusumma on parem;

d) skiis – võistlejale, kelle tulemus on parem „stardis V“ (IV; III; II; I);

Märkus. Kompleksvõistluses antakse paremus võistlejale, kellel on suurem kala. Võrdsete tulemuste korral kalapüügis arvestatakse võistluse üksikalasid ülaltoodud järjestuses.

3. Võistkondlikku arvestust peetakse kompleksvõistluses. Võitjaks loetakse võistkond, kes on saavutanud suurima punkte kogusumma kõigi alade kokkuvõttes.

Märkus. Punktide võrdsusel antakse paremus võistkonnale, kellel on suurem kala. Kalasaagi võrdsusel arvestatakse paremat üldtulemust täpsusheitel jne. 27. III 1964. a.

Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidium

KINNITATUD

7. jaanuaril 1964. a.

R. SIRGE.

Eesti NSV Spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu Kalaspordiföderatsiooni presiidiumi esimees

EESTI NSV KALASPORTLASE PILETI VÄLJAANDMISE JA KASUTAMISE JUHEND

1. Ainsaks dokumentiks, mis annab õiguse sportlikuks kalapüügiks Eesti NSV veekogudes vastavalt selle kohta käivatele eeskirjadele, on Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni kalasportlase pileti. Kalasportlase pileteid tuleb spordiorganisatsioonides pidada rangelt arvel. Kalasportlase pilet on pildiga varustatud isiklik dokument, mida tuleb kalasportliku tegevuse ajal kaasas kanda ja mida ei tohi edasi anda teistele isikutele.

2. Kalasportlase piletit on õigus saada igal kalaspordiorganisatsiooni liikmel pärast katse sooritamist kalapüügi ja kalakaitse eeskirjade ning käesoleva juhendi tundmises.

3. Kalasportlase piletit omaval kalasportlasel on õigus:

a) tegelda sportliku kalapüügiga vastavalt kehtivatele eeskirjadele;

b) püüda kala kalaspordiorganisatsioonidele kinnitatud veekogudes vastavalt neile veekogudele kehtestatud eeskirjadele, mis on Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni ettepanekul Eesti NSV Spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu Nõukogu poolt kinnitatud;

c) võtta kaasa ja lubada sportlikult kala püüda kuni kahel alaealisel (alla 14-a.) kalaspordihuvilisel, vastutades isiklikult nende poolt kalapüügi eeskirjade ja ohutusreeglite täitmise eest;

d) nõutava ajutist kalasportlase piletit külalistena Eesti NSV-sse saabunud kodanikele, kes soovivad sportlikult kala püüda ja kelle kalapüügi eeskirjade täitmise eest ta isiklikult vastutab.

4. Sportlike kalapüügivahenditega veekogul või selle läheduses viibides on kalasportlase piletit omav kalasportlane kohustatud esimesel nõudmisel esitama oma pileti kontrollimise õigust omavale ametiisikule või teisele kalasportlasele, kes esitab oma kontrollimist õigustavad dokumendid või kalasportlase pileti.

5. Kalasportlase piletit omav kalasportlane on kohustatud:

a) sportlikult kalapüügil viibides rangelt kinni pidama sportliku kalapüügi kohta käivatest eeskirjadest ja ohutusreeglitest;

b) igal viisil võitlema röövpüügi vastu;

c) kontrollima teiste kalastajate õigusi sportlikuks kalapüügiks.

6. Kalasportlase piletiplankide valmistamist ja nende väljaandmist kalaspordiorganisatsioonidele korraldab ja kontrollib Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidium.

7. Kalaspordiorganisatsioonid esitavad nõudmise piletiplankide saamiseks Kalaspordiföderatsiooni presiidiumile, märkides nõudmises ära oma organisatsiooni liikmete arvu.

8. Pileteid annab kalasportlastele vahetult välja kalaspordiorganisatsiooni juhatuse poolt selleks volitatud isik. Pilet tuleb täita tündiga loetavalt ja varustada vastava organisatsiooni pitsoriga.

9. Kalasportlase pileтите väljaandmine registreeritakse lisatud vormi kohaselt peetavasse raamatusse; piletid antakse välja allkirja vastu.

Neis kalaspordiorganisatsioonides, kus peetakse liikmete arvestust kartoteegikaartidel, ei ole kalaspordipiletite registrisse tarvis kanda aadresse ja organisatsiooni nimetust.

10. Kalasportlase piletiplangi hinna tasub iga kalasportlane isiklikult pileti saamisel.

11. Külalistele – teiste vabariikide kalasportlastele – võib välja anda pildita ajutise kalasportlase pileti kehtivusega kuni üks kuu. Ajutise pileti kehtivuse aeg määratakse tündiga selle kaanele. Ajutisi pileteid annab tarbekorral välja ka Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidium.

12. Kalaspordiorganisatsiooni tegevust kalasportlase pileтите väljaandmise alal kontrollivad Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidium, spordiühingute nõukogud ja Eesti NSV Spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu Nõukogu. Korratuse või kuritarvituse ilmnemisel lahendab küsimuse Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidium, kes võib tarbekorral nõutada Eesti NSV Spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu Nõukogu otsust kõigi sellele organisatsioonile väljaantud pileтите tühistamiseks või ümbervahetamiseks.

13. Kalasportlase pileti kaotaminekust tuleb otskohe teatada oma organisatsiooni presiidiumile pileti kehtetuks tunnistamiseks ja paluda dublikaadi väljaandmist.

14. Iga kalaspordiorganisatsioon esitab õiendi pileti väljandmise kohta kord aastas 1. jaanuari seisuga Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidiumile hiljemalt 1. märtsiks järgmisel aastal. Aruanne kalaspordiorganisatsiooni tegevusest, püütud kalade koguse kohta ja kalamajanduse olukorrast sportlikule majandamisele võetud veekogudes esitatakse Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidiumile iga aasta 1. märtsiks.

15. Sportliku kalapüügi eeskirjade rikkumisel tabatud kalasportlasele ei tagastata kontrollija poolt kalasportlase piletit. Eeskirjade rikkumisel tabatud kalasportlase piletit esitatakse klubi juhatusel, kelle poolt piletit on välja antud või viimati pikendatud.

16. Klubi juhatusel poolt kutsutakse korrarikkuja seletust andma ja määratakse talle karistus, mille kõrgeimaks määraks on klubist väljaheitmine või teatud tähtjaks pileti äravõtmine.

Teisteks karistumääradeks on: märkus, hoiatus, noomitus koos nõudega eksami sooritamiseks sportliku kalapüügieeskirjade tundmises, või ilma selleta.

Karistusena võib kasutada ka tähtjalist võistluskeeldu.

17. Määruste rikkujal on võimalik eksamit soori-

tada Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidiumi juurde moodustatud klubidevahelise eksamikomisjoni ees (asukohaga Tallinnas) või klubi komisjoni ees, kelle koosseisu on täiendatud vähemalt ühe klubidevahelise eksamikomisjoni liikmega.

Klubi eksamikomisjoni täiendav koosseis määratakse Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidiumi poolt klubi vastaval taotlusel.

18. Eksamid määruste rikkujale toimuvad kahel korral aastas – mais ja septembris.

19. Klubi poolt esitatakse Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidiumile iga aasta 30. aprilliks ja 30. augustiks kalaspordi eeskirjade rikkumisel tabatud klubi liikmete nimekiri, kus on märgitud: eeskirja rikkuja perekonna-, ees- ja isanimi; määruse rikkumise aeg, koht ja iseloom; klubi poolt määratud karistus; mitmel korral varem määruste rikkumisel karistatud.

20. Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidiumi poolt avaldatakse iga aasta viimases kvartalis sportliku kalapüügi eeskirjade rikkumises karistatute koondnimekiri, mis saadetakse kõigile Eesti NSV kalaspordiorganisatsioonidele.

Märkused. 1. Klubi poolt määratud karistuse määra võib muuta Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidium.

2. Klubist väljaheidatud kalasportlast on keelatud vastu võtta mõne teise klubi liikmeks.

KALASPORTLASE PILETITE VÄLJAANDMISE REGISTRI VORM

(Kalaspordiorganisatsiooni nimetus)

KALASPORDIPILETITE REGISTER

Jrk. nr.	Kuupäev	Perekonna-, ees- ja isanimi	Aadress	Organisatsioon	Allkiri	Pileti pikendused				Märkused ja karistused
						kuni	kuni	kuni	kuni	

KINNITANUD

Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidium

KALASPORDIKOHTUNIKE PÕHIMÄÄRUS

Üldsätted

1. Kalaspordikohtunike eesmärgiks on kindlustada kalaspordivõistluste määrustepärane läbiviimine.

2. Kalaspordikohtunikuks võib olla iga nõukogude kehakultuurlane, kes omab vastavat ettevalmistust, kes on vähemalt 15 aastat vana ja soovib aktiivselt kohtunikuna tegutseda kalaspordivõistlustel.

3. Kalaspordikohtuniku austavat, vastutusrikast ülesannet täidetakse vabatahtlikult ühiskondlikus korras.

Kohtunike kvalifikatsioon ja kategooriate andmise kord

4. Olenevalt kvalifikatsioonist ja aktiivse tegetsemise staažist, antakse kohtunikele järgmised kategooriad:

a) spordikohtunik,

b) I kategooria kohtunik,

c) vabariikliku kategooria kohtunik.

5. Kategooriate andmiseks kehtivad kvalifikatsiooni ja staaži suhtes järgmised nõuded:

a) kalaspordikohtuniku kategooria antakse isikuile, kes on lõpetanud kalaspordikohtunike seminari, on sooritanud vastavad katsed ja tegutsenud kohtunikuna vähemalt viiel (5) kalaspordivõistlusel;

b) I kategooria antakse kohtunikule, kes on kohtunikuna tegutsenud vähemalt 20 kalaspordivõistlusel, sealhulgas vanemkohtunikuna vähemalt viiel linna, rajooni või suurema ulatusega võistlusel ja 10 võistlusel kehakultuurikollektiivides;

c) vabariiklik kategooria antakse kohtunikule, kellel on pikaajaline, vähemalt 5-aastane kohtunikutöö

praktika, kes on edukalt tegutsenud peakohtunikuna või peakohtuniku asetäitjana vabariikliku ulatusega võistlustel ning kellel on kogemusi kohtunike ettevalmistamise ja kvalifikatsiooni tõstmise seminaride läbiviimises, seejuures olles aktiivselt osa võtnud võistluste läbiviimisest kehakultuurikollektiivides.

Märkus:

a) üksikjuhtumel võib kategooria andmiseks nõutavat staaži vähendada nendel kohtunikel, kellel on kõrge sportlik kvalifikatsioon, suuri kogemusi sportlikus tegevuses, kes eeskujulikult tulevad toime endale võetud kohtunikekohustustega, sealhulgas raskemates kohtunikutöö lõikudes;

b) kohtunikukategooria tõstmisel tuleb kontrollida võistlusmääruste tundmist ja arvestada kvalifikatsioonikomisjoni või vaatluskomisjoni otsust määruste rakendamise, kohtunikuna tegutsemise suhtes.

6. Kohtunikukategooria andmise õigus on:

a) kalaspordikohtuniku kategooria andmiseks – kehakultuurikollektiividel, kus tegutsevad kalaspordikohtunike grupid, kalaspordiklubid ja spordiliidu linnade ning rajoonide nõukogudel;

b) I kategooria andmiseks – spordiliidu linnade-rajoonide nõukogudel kohalike kalaspordikohtunike kolleegiumide ja sektsioonide ettepanekul;

c) vabariikliku kategooria andmiseks – spordiliidu vabariiklikul nõukogul kalaspordikohtunike vabariikliku kolleegiumi presiidiumi ettepanekul.

7. Kategooria taotlemiseks tuleb esitada:

a) nõuetekohaselt täidetud spordikohtuniku arvestuskaart;

b) kohaliku kohtunikekolleegiumi otsus ja iseloomustus;

c) kaks fotot.

8. Kohtunikukategooriate andmine kinnitatakse ja vormistatakse spordiliidu vastava nõukogu otsusega kalaspordisektsiooni või -föderatsiooni ettepanekul.

9. Kohtunikult, kes ei täida temale pandud ülesandeid, kes rikub jämedalt moraali- ja spordieetika nõudeid või käitub väärilt, võib sama spordiorganisatsiooni otsusega, kes kohtunikule kategooria andis, või vastava kõrgema organisatsiooni otsusega ära võtta kohtunikukategooria ja kohtunik kolleegiumist välja heita.

Kohtunikke, kes passiivselt suhtuvad kohtunikutöösse, halvasti täidavad neile antud ülesandeid, võib vastav või kõrgem kohtunikekolleegium määrata madalamasse kategooriasse. Kategooria madaldamise ettepaneku kinnitab vastava spordiorganisatsiooni nõukogu.

Kohtunikekolleegiumi otsusega võib kohtunikke vabastada praktilisest kohtunikutegevusest haiguse või kõrge vanuse tõttu. Sel puhul säilivad olemasolev kohtunikukategooria ja vastava rinnamärgi kandmise õigus.

Kohtuniku õigused ja kohustused

10. Kalaspordikohtunikul on õigus:

a) kanda kategooriale vastavat rinnamärki;

b) saada celiseid kalaspordivõistluste külastamiseks oma kohtunikekolleegiumi tegutsemispiirkonnas;

c) valida kohtunike organeid ja saada valitud nendes, hääleõigusega osa võtta spordiorganisatsiooni ja linna (rajooni) kohtunikekogu üldkoosolekust.

Kohtunikekolleegiumide presiidiumide liikmel on õigus tasuta külastada kalaspordivõistlusi territooriumil, mis allub spordiliidu vastavale nõukogule.

11. Kalaspordikohtunik on kohustatud:

a) eeskujulikult tundma kalaspordi võistlusmäärusi ja oskama neid õigesti rakendada võistlustel, olema objekttiivne ja printsipiaalne küsimuste otsustamisel;

b) aktiivselt osa võtma kohtunikutööst;

c) olema võistluste läbiviimisel eeskujuks distsipliini, organiseerituse ja täpsuse alal, kasvatama võistlejaid nõukogude moraali ja eetika nõuete vaimus;

d) otsustavalt võitlema sportlaste väära, ebaausa käitumise, sihiliku võistlusmääruste rikkumise vastu;

e) pidevalt tõstma oma kohtunikualaseid teadmisi, edasi andma oma teadmisi ja kogemusi noortele kohtunikele, aktiivselt tegutsema kehakultuurikollektiivis;

f) kohtunikuülesannete täitmisel, olenemata võistluse ulatusest, kandma vastavat rinnamärki või käesidet.

Organisatsioonilised sätted

12. Kalaspordikohtunike tegevuse juhtimiseks, kvalifikatsiooni tõstmiseks, uute kohtunike kasvatamiseks moodustatakse:

a) kohtunikegrupid kehakultuurikollektiivides;

b) kohtunikekogud spordiühingute territoriaalnõukogude juures;

c) kohtunikekolleegiumid linnade ja rajoonide kalaspordisektsioonide juures;

d) vabariiklik kolleegium Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni juures.

13. Kehakultuurikollektiivi gruppi ja spordiühingu kohtunikekogudesse kuuluvad kõik antud organisatsiooni liikmeks olevad kalaspordikohtunikud. Linna (rajooni) kohtunikekolleegiumisse kuuluvad kõik vastavas linnas või rajoonis elavad kohtunikud.

14. Kohtunikegruppe ja -kogusid juhivad 3–5-liikmelised juhatused, kes valitakse vastava organisatsiooni kalaspordikohtunike üldkoosolekul üheks aastaks.

15. Linna- (rajooni-) kohtunikekolleegiumide 5–7-liikmelised presiidiumid valitakse linna (rajooni) kalaspordikohtunike üldkoosolekul kaheks aastaks. Presiidiumi liikmete hulgast valitakse kolleegiumi esimees, aseesimees ja sekretär. Esimees kuulub linna (rajooni) kalaspordisektsiooni presiidiumi aseesimehe õigustes.

16. Vabariikliku kohtunikekolleegiumi presiidiumi valib kalaspordikohtunike vabariiklik konverents 7–9-liikmelisena kaheks aastaks. Presiidium valib enda koosseisus esimehe, aseesimehe ja sekretäri. Esimees kuulub Eesti NSV Kalaspordiföderatsiooni presiidiumi koosseisu aseesimehe õigustes.

17. Kohtunikekolleegiumide presiidiumide juurde moodustatakse aktiivsematest kohtunikest alalised või ajutised komisjonid mitmesugustel kohtunikutöö lõikudel (õppe-metoodiline, kvalifikatsiooni, distsipliini, spordibaaside järelevalve jne.). Komisjonide otsused kinnitab ja rakendab kohtunikekolleegiumi presiidium.

18. Kehakultuurikollektiivide kohtunikegruppide ja spordiühingute kohtunikekogude koosseis registreeritakse vastava linna või rajooni kohtunikekolleegiumis.

19. Organisatsioonide kohtunikegruppide ja -kogude ülesandeks on oma organisatsiooni kalaspordivõistluste läbiviimine, kohtunike tegevuse arvestamine, kohtunikeaadri ettevalmistamine ja kvalifikatsiooni tõstmine ning kandidaatide esitamine kõrgema kategooria saamiseks.

20. Linna (rajooni) kohtunikekolleegiumi ülesandeks on ülelinnaliste-rajooniliste võistluste läbiviimine,

kohtunikegruppide ja -kogude abistamine, kohtunike ettevalmistamise ja täiendusseminaride korraldamine, kohtunike tegevuse arvestus ja järelevalve, kohtunikele kategooriate andmine, kohtunike suunamine vabariiklikele võistlustele, ettepanekute tegemine kõrgemate kategooriate saamiseks, kohtunike viimine madalamasse kategooriasse, ettepanekute tegemine kohtunike kolleegiumist väljaheitmiseks.

21. Vabariikliku kolleegiumi presiidium organiseerib ja koordineerib kohtunikekolleegiumide tööd kogu vabariigis, korraldab kvalifikatsiooni tõstmise seminare, annab kohtunikele vabariikliku kategooria õigusi, teeb ettepanekuid kategooriate tühistamiseks või madaldamiseks, määrab peakohtunikekogud ja vaatluskohtunikud vabariiklikele võistlustele, teeb ettepanekuid kohtunike lähetamiseks üleliidulistele võistlustele, organiseerib meetodilisi nõupidamisi võistluste korraldamise, määruste tõlgendamise alal, järelevalvet spordibaaside üle, analüüsib võistluste läbiviimist, vaatab läbi ja esitab kinnitamiseks materjalid vabariiklike rekordite kohta, peab arvestust I ja vabariikliku kategooria kohtunike tegutsemise kohta vabariigis. Vabariikliku kolleegiumi presiidium võib kuulata alluvate kolleegiumide aruandeid ja kalaspordiföderatsiooni presiidiumi ning spordiliidu vabariikliku nõukogu nõusolekul

kokku kutsuda kohtunike konverentse, nõupidamisi jne.

22. Kohtunikegruppide ja -kogude juhatusi, kolleegiumide presiidiume võib laiali saata vastava organisatsiooni juhtkond, kelle alluvuses nad tegutsevad. Selisel juhtumil kutsutakse ennetähtaegselt kokku kohtunike üldkoosolek või konverents uue juhatusse või presiidiumi valimiseks, kusjuures vahepeal täidab nende ülesandeid selleks määratud organiseerimiskomisjon. Üksikute juhatusse (presiidiumi) liikmete väljalangemisel (haiguse, elukoha muutmise jms. tõttu) koopteeritakse juhatusse või presiidiumi aktiivseid kohtunikke, kes täidavad ülesandeid juhatusse või presiidiumi volituse lõpuni. Kui rohkem kui pooled juhatusse (presiidiumi) liikmed on välja langenud, kutsutakse ennetähtaegselt kokku kohtunike üldkoosolek-konverents uue juhatusse (presiidiumi) valimiseks.

23. Aktiivselt tegutsevaid kohtunikke autasustab vastav kalaspordisektsioon (föderatsioon) koos spordiorganisatsiooni nõukoguga kohtunikekolleegiumi ettepanekul.

Kohtuniku pilet, märk.

24. Kvalifitseeritud kohtunikud saavad ühtse kohtuniku rinnamärgi vastavalt kategooriale.

MÄRKMEID PÕHIMÄÄRUSE JUURDE

Koos üleliidulise spordikohtunike tegevuse põhimääruse kehtestamisega, mille alusel on koostatud käesolev Eesti NSV kalaspordikohtunike tegevuse põhimäärus, andis NSV Liidu Spordiühingute ja -organisatsioonide Liidu Kesknõukogu määruse „Abinõudest kohtunikutöö parandamiseks ja kohtunikekaadri ettevalmistamiseks“.

Kesknõukogu tegi spordiliidu ja spordiühingute nõukogudele ülesandeks moodustada kohtunikekogud kõigis kehakultuurikollektiivides, organiseerida seminare kohtunike ettevalmistamiseks, et kollektiividel oleks küllaldaselt kohtunikke oma kohtunikekogude moodustamiseks ja oma võistluste läbiviimiseks.

Kesknõukogu peab vajalikuks, et kohtunikekolleegiumide tööd juhiks ühiskondlikud aktivistid, kes pole seotud palgalise tööga kehakultuuri ja spordi alal. Mõned kohtunikekolleegiumid koosnevad peamiselt treeneritest-instruktoritest, mis ei soodusta kohtunikekaadri kasvu ühiskondlikel alustel, küll aga soodustab ebaobjektiivsust kohtunike tegevuses spordijärkude täitmise huvides jne.

Tuleb pöörata tähelepanu nende aktiivsete noorte kohtunike edutamisele, kes pole seotud palgalise tööga spordiorganisatsioonides, korraldades neile täiendusseminare kõrgema kategooria saamiseks. Need kohtunikud aga, kes ei täida neile antud kohustusi või käituvad väärilt, tuleb välja heita kohtunikekolleegiumist.

Võistluste läbiviimise parandamiseks peetakse vajalikuks:

- et vabariiklikel võistlustel on peakohtunikeks ja nende asetäitjateks üleliidulise ja vabariikliku kategooria kohtunikud, vanemkohtunikeks mitte alla I kategooria kohtunikud. Vabariiklikele ja üleliidulistele võistlustele lubatakse kohtunikke, kes peale suurema ulatusega võistluste on vähemalt 10 korral tegutsenud kohtunikuna kollektiivvõistlustel;

- kohtunikekogude komplekteerimisel ei tuleks selle koosseisu arvata kohtunike-treenereid, kelle õpilased võtavad osa antud võistlustest;

- mandaatkomisjon võistlustel ei moodustata, personaalküsimuste läbivaatamine ja kinnitamine, nende kohta esitatud protestide ja märkuste läbivaatamine pannakse peakohtuniku kolleegiumile;

- võistluste kohtunikekogu koosseisust moodustatakse peakohtuniku juhtimisel tegutsev distsiplinaarkomisjon, kelle ülesandeks on võistlejate, treenerite ja esindajate käitumise küsimuste läbivaatamine ja väärnähtuste suhtes vastavate abinõude rakendamine või ettepanekute tegemine.

- määrus tühistab 1955. aastal antud kohtunikekolleegiumide tüüppõhimääruse, mida asendab nüüd uus põhimäärus.

SISUKORD

N. VANASELJA. Terves kehas peab olema terve vaim!	1
E. MARTINSON. Rohkem tähelepanu kalakasvatustlikele melioratsioonitöödele	4
J. KRUSEL. Raim – Siberi uusasukas	8
N. MIKELSAAR. Kalade meeltest	11

KALAKAITSEST JA KALAVARUDE SUURENDAMISEST

Э. ALEVI. Suurendame haugivarusid	15
H. KIVILOO. Ahnus ajab auku	17
K. KUUSK. Kalata ei ole kalasporti	19
H. HARTIN. Ühiskondlike kalakaitseinspektorite silmad on valvsad!	21

TÖÖMILT PÄRAST TÖÖPÄEVA

J. ELANGO. Aasta pole möödunud kasutult	24
E. RIIMAK. Sotsialistlik võistlus innustab	27
L. KIISLA. Kalaspordist Tartus ja Tartu Kalaspordiklubist	29
R. KADAKSOO. Kui niiviisi tegutseks iga sektioon!	31
H. HOOG. Kalasport filmilindil	32
I. NAASKEL. Vuoksi jõel	33
H. HANSEN. Kilde Tallinna Kalaspordiklubi VI konverentsilt	36

ÜHT-TEIST PRAKTILIST

J. ELANGO. Kalapüük kirplandiga	39
J. NAASKEL. Tuura, sikuti ja ridvaga	42
L. KIISLA. Harjusest	45
R. ALLPERE. Paide rajooni forellivetelt	46
A. MIKELSAAR. Öngega Vöhandu jõel	48
A. IVASK. Kalastuspaiku on palju	50

JUTUPAUN

R. SIRGE. Kaks ühe vastu	51
R. VAIDLO. Lõhet püüdmis	55
L. SOONPÄÄ. Mõtisklusi kalapüügi võlvustest	59
A. PÄHKLIMÄGI. Sellest, mida iga õngemees ei tea ega märka	63
R. KULD. Roosid	65
E. NUKK. Lõbusaid luuleridu	68

PÄJATUSI VETERANIDEST

A. PÄHKLIMÄGI. Kolm tundi kalamehejuttu	71
---	----

SEDA PEAB IGA KALASPORTLANE TEADMA

Reguleerivaid määrusi, eeskirju ja juhendeid

Määrus vääriskala ebascadusliku püügiga tekitatud kahju summa arvutamise taksi kohta	75
Juhend sportliku kalapüügi korraldamiseks Aegviidu Urbukse järvel	75
Täiendav eeskiri Aegviidu Urbukse järvel sportliku kalapüügi korraldamise juhendi juurde	76
Täiendav eeskiri Pirita jõe kalasportliku majandamise kohta	76
Järvekalakasvatusega tegelevate majandite nimesitik	76
Juhend teenelise aktivisti aunimetuse andmise kohta VSÜ „Kalevi“ Tallinna Kalaspordiklubi liikmetele	77
Spinninguspordi võistlusmäärused	77
Kalaspordilase pileti väljaandmise ja kasutamise juhend	80
Kalaspordikohtunike põhimäärus ja märkmeid selle juurde	81

НА БЕРЕГУ РЕКИ...

На эстонском языке.

Toimetajad: **J. NAASKEL** ja A. KUUSK

Tehniline toimetaja: A. PLAKS

Kaane kujundus, illustatsioonid ja karikatuurid: A. TÕEMETS

Keeleline korrektor: K. JAANUS

Ladumisele antud 20. III 1964. Trükkimisele antud 26. VI 1964. Trükiarv 10 000.

Paber 70×108, 1/16. Trükipoognaid 5,5. MB-04744. Tell. nr. 1062.

Trükikoda „Ühiselu“, Tallinn Pikk 40/42.

Hind 30 kop.

KALASPORTLASED!

Veekogude äärde minnes
on kasulik kaasa võtta
kondiitritoodete vabriku
„KALEV“

toitvaid
maiustusi

NÕUDKE
KAUBANDUSVÕRGUST
MEIE VABRIKU
KÕRGEKVALITEEDILISI
KUMMITOOTEID:

*kummilante,
korvpalle
ja mänguasju*

Loodusesõbrad!

KUI OLETE OTSUSTANUD SOETADA

AKVAARIUMI VÕI TERRAARIUMI,

siis palume Teid pöörduda Tallinna Zoloogiakauplus-kombinaadi poole (aadress; Tallinn, Vana-Tooma 1/3, Raekoja platsi juures, telefon 433-00), kus antakse Teile nõu akvaariumi-terraariumialastes küsimustes.

KAUPLUS-KOMBINAADIS ON SUURES VALIKUS

- akvaariumitarbeid,
- eksootilisi kalu,
- kalade ja lindude toitu,
- õngesportlastele kalasööta
(organiseeritud ettetellimisel)

KAUPLUS-KOMBINAADILT VÕITE TELLIDA VÕI
LASTA VALMISTADA

- linnu- ja loomakaavikuid (topiseid)

KAUPLUS-KOMBINAADI OSAKOND KASVATAB
TEADUSLIKELE ASUTUSTELE

- katseloomi (merisead, küülikud, valged hiired,
valged rotid jne.).

ETTETELLIMISI VÕETAKSE VASTU KIRJALIKULT
JA KA TELEFONI TEEL

ASUTUSTELE JA ORGANISATSIOONIDELE MÜÜK
KA PANGAÜLEKANDEGA

PALUME KÜLASTADA ZOOKAUPLUS-KOMBINAATI!

TALLINNA TÖÖSTUSKAUBASTU
SPORDITARVETE KAUPlus

„Dünamo“

NIGULISTE TN. 10, KULLASSEPA TN. 4,
TALLINNAS, TELEF. 421-44, 491-71, 497-48

SIIT

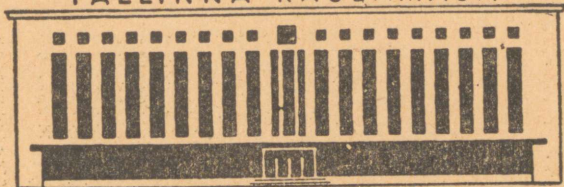
LEIAB SPORTLASKOND
SUURES VALIKUS

**SPORDI-,
KALASTUS- ja
JAHINDUSTARBEID,
FOTOAPARAATE ja
FOTOTARBEID,
SPORDITRIKOTAAŽI ja
-JALATSEID,
MOOTORRATAID,
MOTOROLLEREID ja
JALGRATAID.**

MÜÜK KA JÄRELMAKSUGA,
ASUTUSTELE PANGAÜLEKANDEGA

KÜLASTAGE MEIE KAUPlust!

TALLINNA KAUBAMAJA

TALLINNA KAUBAMAJA

pakub suures valikus

KALASTUS-
JA JAHITARBEID

PAATE
JA PAADIMOOTOREID

MOOTORRATTAID,
MOTOROLLEREID
JA MOPEEDE

mitmesuguseid
SPORDIRÕIVAID
JA JALATSSEID

TÜ RAAMATUKOGU

10300015679428

A-26882

30 kop.

